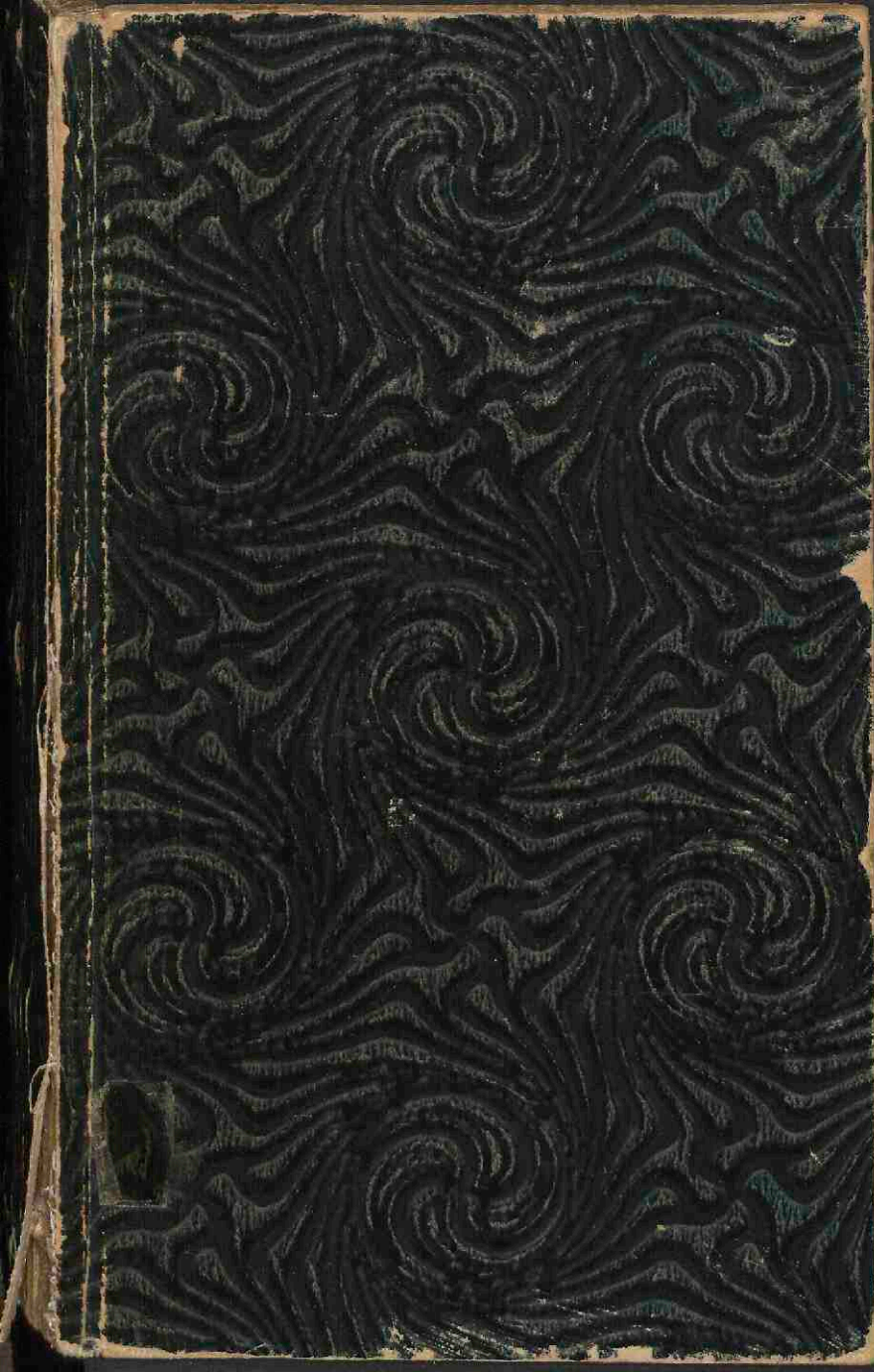

Nicolai Tulp*i* ... *Observationum medicarum libri tres*

<https://hdl.handle.net/1874/298338>

1710

IKONOLOGISCH
INSTITUUT DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT

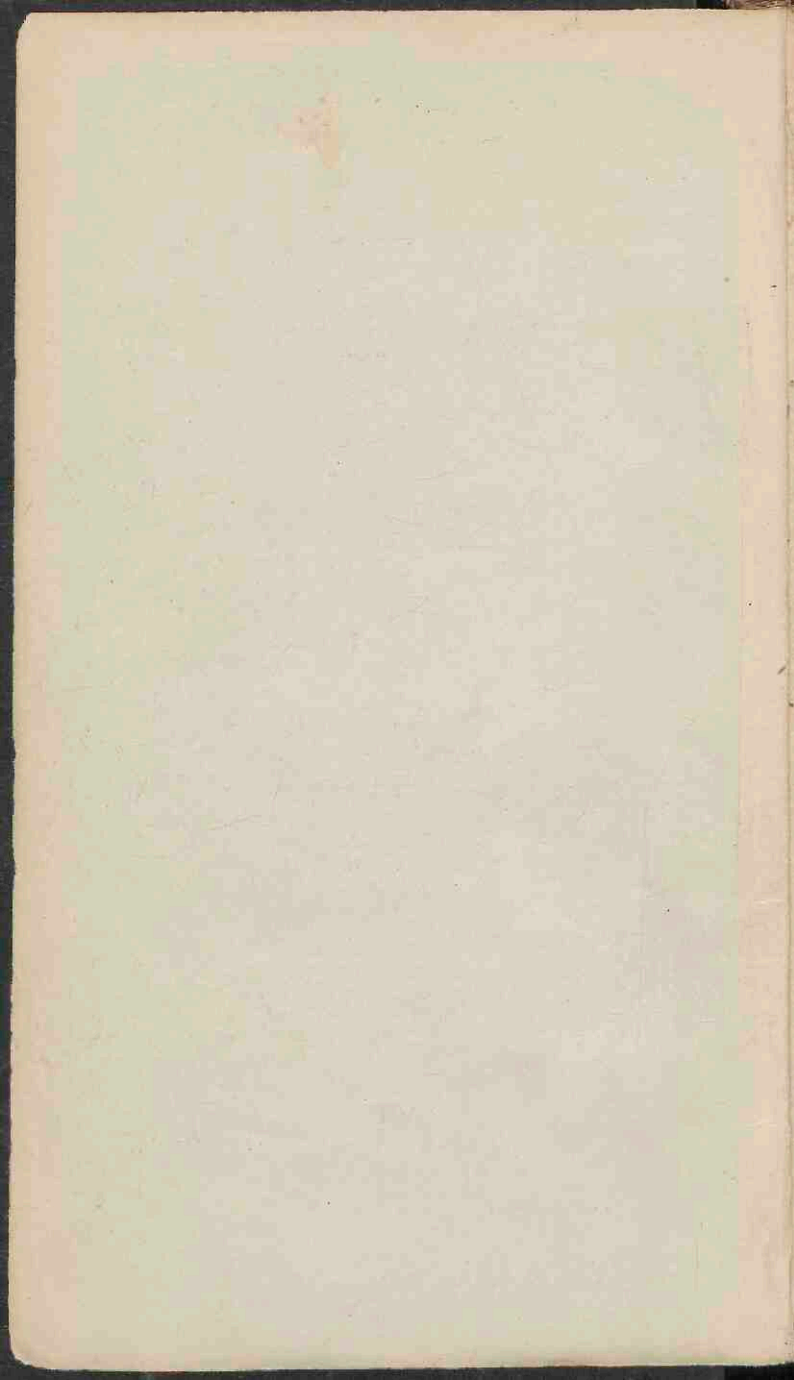
AVIA 3(xii)

ET ODA d101

Raf

PR

6

900
NICOLAI TVLPPII

AMSTELREDAMENSIS

OBSERVATIONVM

MEDICARVM.

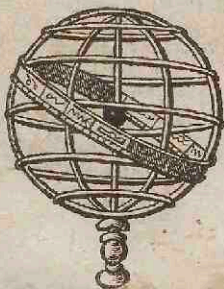
LIBRI TRES.

Cum æneis figuris.

Piorum

libora

Flare-

-ditas.

AMSTELREDAMI,
Apud LVDOVICVM ELZEVIRIVM,
CIC IO CXLI.

MICHAEL VALLI

AMSTERDAMIENSIS

OBSEKVATIONVM

MEDICARVM

J. VAN DER

M. VAN DER

KONOLOGISCH
INSTITUT DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT

PETRVM TVLPIVM

FILIVM.

Atè se pandit, Petre
fili, in quo decurris,
Medicinæ campus,
Percoluère tamen
illum certatim, cum
veteres, tum recen-
tiores, labore tam

indefesso: ut vix quicquam amplius,
in eo desideres, præter certain, rario-
rum affectuum, observationes: utique
remedia, infallibili usu comprobata.
Quibus equidem confisus, præter
tuum, & aliorum studium, haud levi-
ter adjutum iri; decrevi tandem in
commune dare; ac publici juris fa-
cere; quas tibi soli aliàs destinaveram,
observationes. Futuras fortassis Musis
tuis, eò gratiores; quo plures ea-
rum, vel coram videris, vel auditio-
ne saltem acceperis, à testibus ocula-
tis. Quorum pars magna, utique eo-
rum

rum, quorum hic passim nomina, in vi-
vis cum sit, prodibunt fortè, nunc mul-
to securiores, in publicum, quàm illis
defunctis. Continent quippe non pau-
ca, ut à communi usu sejugata; attamen
verissima. Neque futura minus
ex usu Medicis; quam Geographis,
vel America; vel Freta, sive Magella-
nica, sive Lemeria; nostrâ saltem me-
moriâ, primùm inventa. Quibus ut
non parum illustratur Geographiæ
gloria: ita neque hæc exempla, for-
tè dedecori erunt, arti medicæ, præ-
sertim veræ. Quæ sanè tantum discre-
pat, à scientiâ umbratili, quantum
imaginaria inventa, ab inconcussis,
indubitata veritatis, fundamentis.
Quibus qui innititur, næ is haud facile
contemnet, quin potius obviis ulvis
excipiet observationes, quas demon-
stravit Anatome, verus medicinæ o-
culus. Cujus lumine, ut irradiantur
intima corporis penetralia: sic produ-
cuntur ejusdem beneficio, quasi in
claram lucem, abditissimæ, occulto-
rum

rum morborum, caussæ: vera meher-
cules fulcra, ac genuina artis medicæ
stabilimenta. quorum certitudinem si-
quidem vis penitus adfertam? conjice
oculos in lectissima illa exempla, quæ
de rarissimis eventibus, edidère, qui
inter Medicos audiunt sagacissimi.
Quippe exempla, velut lucidissima
specula, repræsentant tam perspicuè
aliena facta, ac secula: ut vel cæco ap-
pareat, quid imitandum, quid fugien-
dum. Quâ certe scientiâ nihil medicis
utilius. Amplum enim, ac spatiosum
est, in quo navigamus, æquor. Et in illo
tot propemodum vada, quot morbi:
& tam frequentes scopuli, quam sco-
pi. Quorum periculis siquidem te sa-
tagas subtrahere, necesse erit cursum
dirigere, per lineas, à peritissimis Pa-
linuris notatas. aliâs fluctuabis incer-
tus, instar oberrantis alicujus Euripi.
Erisque non tam re, quàm specie, &
ad solam pompam, eruditus. Nihil e-
nim potest esse solidum, cui non sub-
est ratio. Multo minùs ulla artis de-

creta firma, quæ non comprobatur u-
sus, qui omnium Magistrorum supe-
rat præcepta. Ac pro inde scitè Æ-
schylus Poëta.

Qui fructuosa, non qui multa scit, sapit.

Noli itaque pede nimis libero va-
gari; sed coërce studiorum cursum,
intra orbitam, rationis, ac usus.* Et
ut apes, ex floribus, fragrantia mel-
la: sic selige tibi, ex optimis aucto-
ribus, quod sapientiæ rore adspersum,
potissimum facit ad hominis sa-
lutem. Certus, nullâ re, Medicum
propius ad Deum accedere, quàm sa-
lute hominibus dandâ, Quam certè
Arcton tibi si signes, enavigabis feliciter
quamcunque charibdim. Et ubi a-
nimum instruxeris verâ, internâque e-
ruditione, dispelles facillimè à te, fu-
tiles quisquilias; & confragosas illas,
ineptarum disputationum, salebras,
quibus dignitas Medica magis obscu-
ratur, quàm illustratur. quod si verò
animus te ducat ad sectiones anatomi-
cas: cave sis immoreris in externis li-
neamen-

neamentis ; descende ad interiora, & inquire non tantum in naturam viscerum ; sed præcipuè in loca, ac causas abstrusorum morborum. Quibus probè cognitis, licebit deinceps, & tuum lumen, in aliorum immittere animos: & ubi ea duntaxat ab oblivionis injuriâ vindicaveris, quæ sciri, cognosci- que publicè interest ; mereberis optimè, non tantum de arte, quam colis; sed potissimum de Republicâ, cujus civibus salutariter Medicinam facies. Quæ duo equidem ex animo voto, qui tibi sum, non minùs affectu, quàm naturâ pater.

*Amstelredami, ad annum salutis humanæ
CIC IO CXLI. XVI Kalend Octobris.*

INDEX CAPITVM.

Libri I.

- 1 **C**Alvaria fracta.
- 2 **C**Occulta capitis rima
- 3 *Fractura ossis cuneiformis.*
- 4 *Fractura capitis sanata,*
- 5 *Salutaris modioli usus.*
- 6 *Morbus attonitus.*
- 7 *Morbus attonitus à sanguine.*
- 8 *Morbus comitialis spontè sanatus.*
- 9 *Morbus comitialis à splene.*
- 10 *Morbus comitialis à vulvâ.*
- 11 *Epilepsia sexies cottidie accedens.*
- 12 *Tremor periodicus.*
- 13 Reciprocus capitis dolor.
- 14 *Convulsio sedentaria.*
- 15 *Præfagium convulsionis periodicæ.*
- 16 *Viti saltus.*
- 17 *Malleatio.*
- 18 *Imaginaria ossium mollities.*
- 19 *Mola imaginaria.*
- 20 *Aquæ metus.*
- 21 *Senex rabiosus.*
- 22 *Catalepsis ex amore.*
- 23 *Pollicis tremor, à detractiõne sanguinis.*
- 24 *Hydrocephalus.*
- 25 *Hydrocephalus dimidiati capitis.*
- 26 *Polypus narium,*

I N D E X.

- 27 Pus Iocinoris, per os, ac alvum.
 28 Lien verberans.
 29 Lien disruptus.
 30 Magnus lien.
 31 Sanguis cutem transudans.
 32 Steatomata mesenterii.
 33 Steatoma cum ulcere, & aquâ.
 34 Hydrops cum vesiculis mesenterii.
 35 Tympanites cum ascite.
 36 Morbus regius, cum hydrope.
 37 Abscessus mesenterii, à partu disruptus.
 38 Ventris sectio.
 39 Perforatio scroti.
 40 Mors ex depresso ventre.
 41 Volvulus ex irâ.
 42 Caput lumbrici lati,
 43 Ischuria lunatica.
 44 Calculus renum.
 45 Calculus ur eterem obturans.
 46 Diabetes.
 47 Mictus lapidosus.
 48 Membrana lapidescens.
 49 Mictus vermis cruenti.
 50 Unde viginti vermiculi emicti.
 51 Cottidianus vermium mictus.
 52 Periodicus capillorum mictus.
 53 Vlcus vesicæ sanatum.

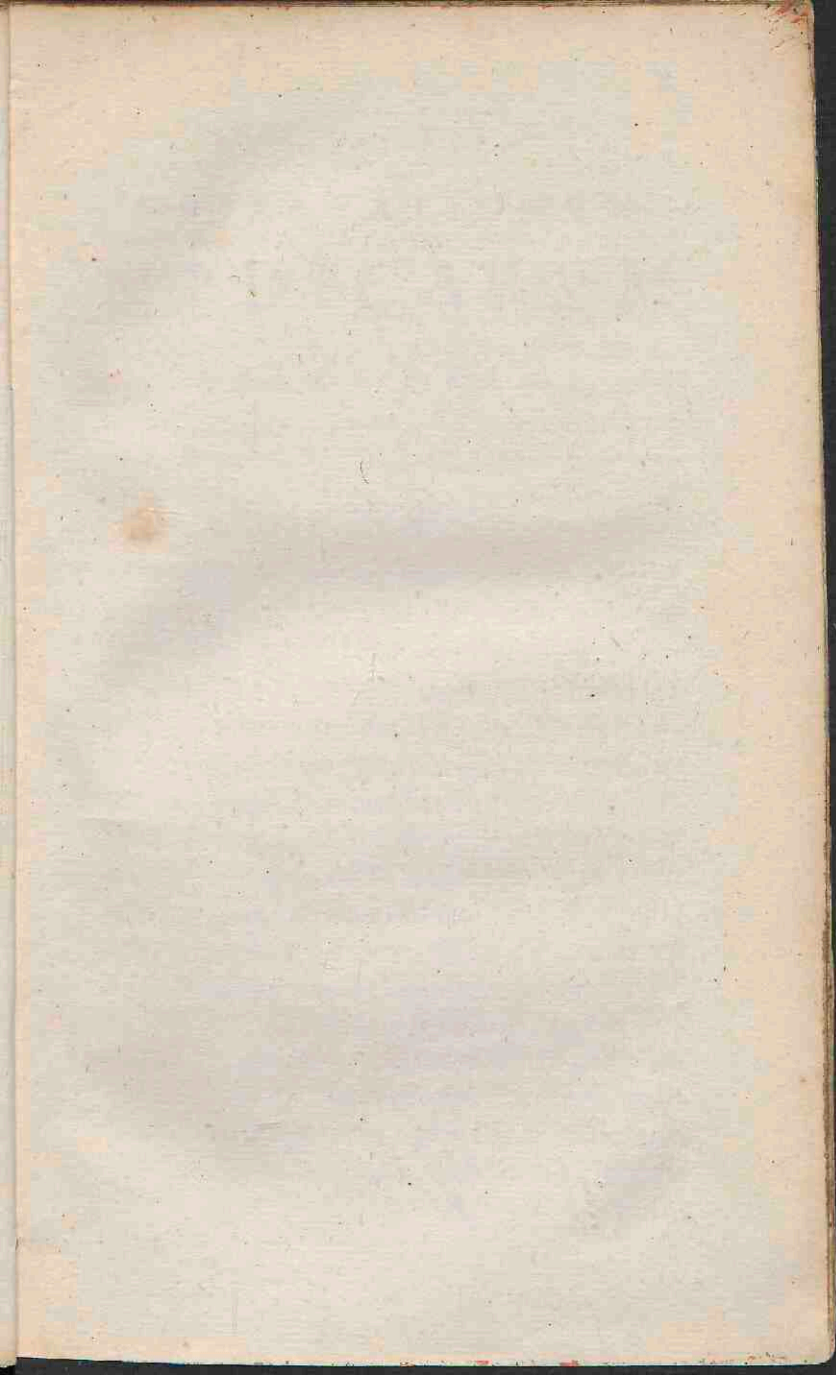
I N D E X.

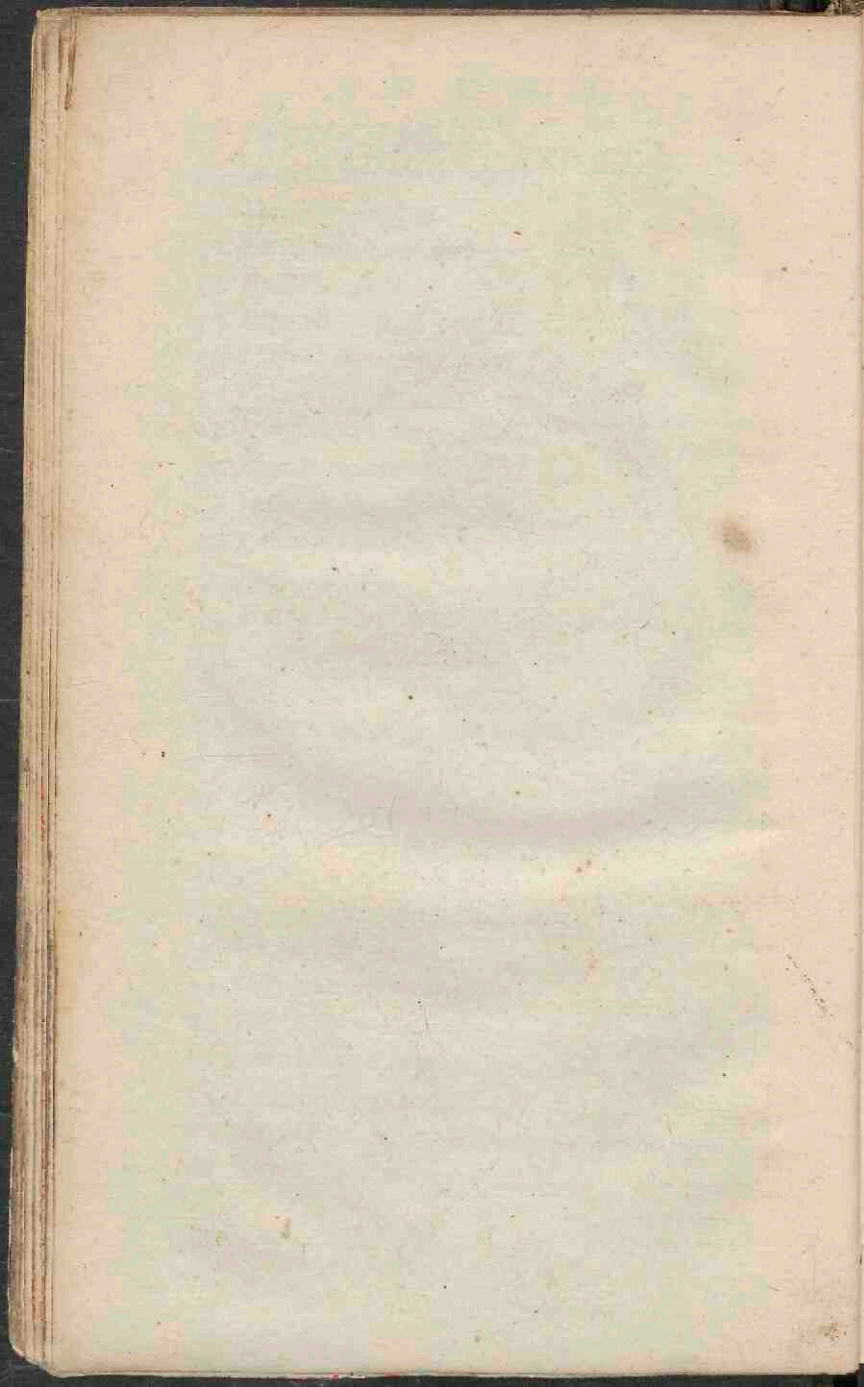
Lib. III.

- 1 **M**isera, virginis gibbosæ, conditio.
- 2 **V**esica à calculo consumpta.
- 3 Gangræna umbilici.
- 4 Lapides bezoartici in homine.
- 5 Calculus vesicæ adnatus.
- 6 Calculus vesicæ arctè circumdatus.
- 7 Calculus trium unciarum spontè excretus.
- 8 Modus eximendi calculum ex urethrâ.
- 9 Turunda lapidescens.
- 10 Lethalis ani tumor.
- 11 Dolor ani quartâ horâ, à solutâ alvo
- 12 Lumbricus ex inguine.
- 13 Periculosa hernia sanata.
- 14 Sapientia juvenilis.
- 15 Preposterum silentium.
- 16 Immoderatus clysteris usus.
- 17 Interior intestini tunica excreta.
- 18 Adeps cottidiè ab alvo prodiens.
- 19 Idem adeps, ab alvo, ac vesicâ.
- 20 Vulnus, latioris intestini sanatum.
- 21 Valvula intestinalis.
- 22 Convulsio abdominis.
- 23 Abscessus inguinum, à vulvâ.
- 24 Tabes dorsalis.
- 25 Coxæ dolor abscessu sanatus.
- 26 Coxa ferramento excusa.
- 27 Vulnus spinalis medullæ.

I N D E X.

- 28 *Fistula insanabilis.*
 29 *Lethalis lumborum tumor.*
 30 *Spina dorsi bifida.*
 31 *Vulva bili innatans.*
 32 *Hydrops uteri.*
 33 *Fungus ex vulvâ excisus.*
 34 *Major fungus ibidem excisus.*
 35 *Tερβεία, sive fricatix.*
 36 *Menstrua puella quadrime.*
 37 *Partus monstri bicipitis.*
 38 *Dissectio monstri bicipitis.*
 39 *Coles incurvatus.*
 40 *Pediculi pubis*
 41 *Mors ex flore calcis.*
 42 *Sudor septem annorum.*
 43 *Excoriatio ab oleo Vitrioli.*
 44 *Excedens præcordiorum herpes.*
 45 *Pulsus arteriæ extra carpum, explorandus.*
 46 *Gangrena universalis.*
 47 *Gangrena pedis.*
 48 *Sphacelus brachii, à febre.*
 49 *Atrophia brachii suctu sanata.*
 40 *Rotundum vulnus.*
 51 *Carcinoma femoris.*
 52 *Febris quintana.*
 53 *Cibi abstinentia quartanæ lethalis.*
 54 *Error nature compensatus.*
 53 *Incredibile corporis humani incrementum.*
 56 *Satyrus Indicus.*

NICOLAI TVLPPI
OBSERVATIONVM
MEDICARVM

LIBRI PRIMII

CAPVT I.

Calvaria fracta.

NTER calvarix vulnera, sicuti eminet; ita difficulter quoque curatur ^{εσφλαισις} Hippocratis. Que fit, ubi capitis os, tam finditur, quam medium desidet. Cujus vulneris fragmentum, dum premit, pungitque membranas: vel impeditur cerebri motus; vel excitatur inflammatio; vel delitescente fragmento, sub integro osse, comprimuntur adeo arcte, inæquales, disruptarum partium, oræ: ut intercludant omnem exitum, evacuationi aliâ erupturæ: unde homini exitium.

Gravis, decidentis fenestræ, lapsus depressit, fregitque, filio Petri Witsii, sinistra bregmatis ossa: non procul à futurâ Lambdoide. At fragmenta, quæ, inde dissilierant, desidebant non modò, sub limbo circumpositi

A

positi

positi ossis: sed insigebantur præterea, tam firmiter, pertusis, cerebri, membranis: ut nihil omninò humoris, potuerit ex vulnere effluere: nedum eximi ritè fragmenta: quin lacerarentur turpiter membranæ; utique cerebrum, illis subiectum.

Ex cujus dilaceratâ medullâ, ademit tantum cottidie chirurgus: quantum recepisset, dimidiatum nucis juglandis putamen. At die tertio auferebâtur inde, duo integra cochlearia: sine ullâ tamen (quod dictu mirum) vel mentis offensâ; vel alio aliquo symptomate. Sed die quinto intervenère febricula, levis sopor, & resolutio lateris dextri (quamvis plaga infestaret sinistrum) verùm sexto perit vox; & post illam ipsa vita.

Sed cur flaccescit latus oppositum? fit id bifariam: vel circa plagæ initium, vel aliquot diebus post. Si quidem contingit protinus ab inflictò vulnere, propelluntur humores, à violentæ concussionis impetu, ad loca quàm remotissima: sive ad ventriculos cerebri; vel meatum spinali medullæ insculptum. Quò delata penetrans hæc vis, adigit (ut cum Cassio loquar) fluidam hanc materiam; potiùs ad partem oppositam, quàm plagæ vicinam.

Quò tamen, si quidem tenderet humor, nervos resoluturus, retrocederet necessariò, ad motus sui principium; & ad terminum, à quo

quo primùm fuerat depulsus. Cùm contrà motus violentus sequatur motorem: tendatque potiùs ulterius, quàm subsistat in propinquo. Sicuti luce clariùs, apparet in clandestinâ, ossis oppositi, fissurâ.

At si nervi resolvantur, aliquandiu post inflictum vulnus: verisimile est, ab illatâ vi, humores quidem fuisse agitados, sed non exiisse, ex parte affectâ. Verùm illâ paulatim incalcescente, sive à putredine, sive à febre, credibile est eosdem illos humores denuò moveri; & ab exsuscitato hoc calore, tandem quoque propelli, ad partem oppositam: ceu locum maximè remotum, à motus principio: & præcipuè à latere dolente, unde hostem suum, satagit depellere natura.

CAPVT II.

Occulta capitis rima.

Quamvis ferramenta, plerumque adhibeantur calvariæ, vel fractæ, vel fissæ; conveniunt nihilominùs, nonnunquã etiam integræ: præsertim si metus sit, disruptarum venarum. Educitur quippe hac ratione, non tantùm sanguis effusus; sed impediuntur simul, inflammatio, putredo, delirium, febris, aliaque exitialia symptomata. Sed cur scopum hunc non semper attingat ars, de-

monstratum ibunt, sequentia exempla.

Iacobus Bexius, ictus à sclopeto, in occipite, concidit protinùs pronus in terram: foris vix læsus, sed intus tam vehementer offensus: ut incidit ilicò, in febrem, ac graves convulsiones. Quibus permoti, perforavimus confestim calvariam, licet extrinsecùs nullas egisset rimas. Quo auxilio, eliquimus quidem sanguinem, supra cerebri membranas effusum: attamen neque festina hæc acceleratio, neque remedia satis maturè adhibita, tantùm potuère, in præcipiti hoc periculo: quin nihilominùs sexto die perierit æger.

In cujus capite, terebram dum circumageret chirurgus, vidimus, per integrum os, erupisse innumeras sanguinis guttulas: coöperientes, instar roris, universam calvariam. Quibus spongiâ aliquoties deterfis, repullulare continuò & alias: monstraturas quasi digito, nihil naturæ esse invium: sed omnia pervia. Neque ossa ullibitam solida; quin per ea liberè permeet, cùm sanguis, tum pus.

At dissecto, post obitum, cadavere, licet apparuerit calvaria foris illæsa: ostendit tamen intus varias fissuras: docens suo exemplo, quid per infortunium suum, velit vir incomparabilis Hippocrates, libro de vulneribus capitis. Verè enim infelices sunt illi, ad

quo-

quorum abditos morbos, nec oculi, nec mentis penetrat acies.

Sed præter occultas hæc rimas, videre fuit, prope plagæ locum, extimam cerebri membranam, non minùs lividam, quàm flaccidam; & non uno loco, atro cruore fœdè obductam. At cerebellum erat planè syderatum: cu vero sphacelo corruptum. Venæ utique passim laceræ: & circa basim cerebri, ac rete mirabile, tantum concreti sanguinis: ut nullus miraretur, occubuisse hominem, tot calamitatibus circumventum.

Verè itaque, verus naturæ genius, sect. III. aph. XI. coac. prænot. Cerebro syderato, alii quidem tertio, alii verò septimo moriuntur die: illos autem si effugerint, servantur. At quibus ex his dissectis, invenitur os dissociatum, illi pereunt. Quâ circumloquutione designatur, procul dubio, principium corruptionis. Licet sphaceli vox, latius sese extendat. Qui enim servaretur aliâs aliquis, post diem septimum? etenim, quod semel integrè emortuum, id reviviscit nunquam. Quippe à privatione, habitus denuò comparari nequit.

Sed quid vult sibi os dissociatum? *Διεννης τὸ ὄστυ:* annon corruptionis labem, vitiatæ calvariæ communicatam? cujus indicium fecit, in hoc ægro, dissoluta illa ossis laxitas: à quâ promanarunt, guttæ sanguinæ; quas dixi-

mus terebranti chirurgo, præter omnem consuetudinem, fuisse oblâtas. Non secûs ac gangrænâ præcedit, aquosa cutis vesica; & insequentem sphacelum, ipsa gangræna.

Quasi diceret vir inclutus. Siquidem à cerebri vitio, eatenûs immutetur os, ipsi proximè impositum: ut dissolutâ compage, discedat evidenter, à naturali suâ soliditate (quod in hac calvariâ conspicuè factum) actum erit de vitâ: & necesse, hominem mori; à tam desperatâ, corrupti cerebri, conditione.

CAPVT III.

Fractura ossis cuneiformis.

IN quod ipsum infortunium, modò non in majus, vidimus quoque incidisse, virum septuagenarium, sed ebrium. Qui delapsus ex altiore loco, contraxit in calvariâ, tam amplum vulnus: ut commodè, per ejus hiatus, educeretur, quicquid inhæreret, extimæ cerebri membranæ. Invadentibus ipsum nihilominûs ilicò, vertigine, vomitu, ac stupore. Sive à residuâ crapulâ, sive à concusso cerebro. Sed postridie rediit ad se; expers febris, & immunis omnium aliorum symptomatum. Verùm die quarto, exscreatis priûs sputis purulentis, periit, præter omnem spem, ab inopinatâ apoplexia.

Cujus

Cujus ergò interiora capitis penitiùs perscrutantibus, obtulit se primùm, frequens humor; replens ventriculos cerebri. Sed mox longissima rima; excurrens continuatâ serie, per frontem, oculique foramen, usque ad sellam equinam; prope ossis cuneiformis medium. Quò loci animadvertimus (quod jure, in omnium oculis fuit rarissimum) ingens ossis cuneiformis fragmentum: ita sejugatum à reliquo osse; ut manifestè elevaretur, supra quascunque partes circumpositas.

In quarum remotiori recessu, cùm delitesceret plurimum sanguinis coagulati; verisimile est, ex ejus putredine, prodiisse, postremo vitæ die, quod exscreavit, pus. Sed morbus attonitus, qui ipsum occidit, traxit originem; partim ex obstructis processibus spinalis medullæ (qui sunt verum nervorum principium) partim verò, ex angustia retis mirabilis: quod constat, ex intricato venarum jugularium, arteriarum carotidum, ac cervicalium concursu. Quibus nobilissimis partibus impeditis, privatur homo, non modò sensu, ac motu, sed ipsâ vita: juxta illud Cornelii Celsi. Lib. v. cap. xxvi. Servari non potest, cui basis cerebri percussa est.

CAPVT IV.

Fractura capitis sanata.

PRioribus autem ægris, ut nequicquam perforatū fuit capitis os: eò quod sanguis delitesceret, non tantum sub membranis; sed infra cerebri basim: ubi inevitabilis mortis causa est. Sic contrà, profuit aliis summo perè terebra: præsertim hærente cruore, ex venis effuso; non tam sub membranis, quàm in obviâ earundem parte.

Iuveni, habitanti prope Tyam fluvium, frangebatur lapide, tam inæqualiter calvariaria: ut fragmentum hinc urgeret membranas; illinc verò adhæreret etiamnum integro ossi. Quæ dispar fracturæ ratio, in causâ fuit; quò minùs, vel festinanter elevaretur fragmentum, cerebro grave: vel prohiberetur convenienter, ne concretus sanguis produceret, aut febres, aut deliria.

Quibus propterea ipsum invadentibus, ivimus protinùs ad modiolum: dissoluturi quàm primùm, tenax illud vinculum; quod fragmentum hoc adligabat ossi circumposito. Quo cautè divulso, conquievêre ilicò febres, ac deliria: & restitutâ cerebro movendi libertate, evanucere pericula: quæ nobilissimo visceri intentayerat, urgens depressio.

CAPVT V.

Salutaris modioli usus.

SI qua itaque necessitas, exegerit modiolum; utendum eo maturè: ne à morâ, proveniant, putredo, tetri vapores, pus graveolens, inflammatio, febris, delirium, contractio nervorum, & tandem ipsa mors.

Centurio marinus, opiparè cænatus, & vino largiter obrutus, satagens sub noctem officiosius, quàm id temporis exigebatur, convivas suos dimittere; allisit graviter caput filicibus; & fisa longissimè caluaria, contraxit in eâ rimam satis productam: sed angustiolem, quàm ut per illam, vel debite se exoneraret cerebrum; vel convenienter admoverentur necessaria auxilia.

Quibus aditu intercluso, opus fuit, modiolum fissure imponere: & exciso osse, haud cunctanter elicere; quidquid vel cerebro, vel membranis foret oneri. Quem scopum etiam feliciter terigimus. Vix enim medicinae locum fecerat terebra: quin vidimus protinus, per ossis vacuum, expelli plurimum sanguinis: quo parcius subinde prodeunte, depressimus aliquoties cerebri membranas specillo: vel compressis naribus, satagemus spiritum sursum adigere: quò expeditius onus suum, expelleret oppressum cerebrum.

Excrementum autem hoc, quod natura hîc expulit, per foramen, à modiololo relictum: erat planè albicans, ac spumeum. Quam speciem, solent chirurgi ponere, inter optimas, advêtantis sanitatis, notas. Eo enim fluxu cessante, increfcit protinus caro; vel ab ipso offe, vel à cerebri membranâ. Repleturque paullatim, calvariæ vacuum; à crustâ rubicundâ: transiturâ tandem in callum; ac subiturâ genuinam, ossis ablati, naturam. Quod sagax industriæ naturæ tentamentum, expressurus Poëta, cecinit non inconcinnè.

— *Rerumque novatrix,*

Ex aliis, alias reparat natura figuras.

CAPVT VI.

Morbis attonitus.

Iuvenis temulentus, ictus vehementer, in pectore, concidit repentè attonitus, in terram; ceu fulmine consternatus: cum spiritu gravi, vomitu frequenti, voce suppressâ, & spumâ tam confertim ex ore emanante; ut intra paucas horas, amitteret vitæ usuram.

Cujus inopinati eventus causa fuit, partim evidens calvariæ rima, à casu exorta: partim verò frequens sanguis, effusus ubertim, cum supra, tum infra cerebri membranas. sed pulmo habebat plurimas, lividas maculas;

las; adscribendas fortè, vel repentinæ suffocationi; vel nicotianæ crebrius adsumptæ: qua plantâ dicebatur hic juvenis, plus nimio, fuisse delectatus.

Ad suffocationem quidem maculas hasce referre, suadebat, cum spumæ, tum livoris naturâ. Spuma quippe (juxta elegantissimum Actuarium) est spiritus, & humorum mixtio. Fitque in morbo attonito; vel ex destillante capitis pituitâ, per aërem rarefactâ: vel ex spirituoso, oppressi pulmonis, vapore. Priorem spumam planè innoxiam declarat cottidianus; spumosa epilepsiæ, reditus. Sed alteram lethalem, repentina apoplecticorum mors: orta, procul dubio, ex adempto spiritu; sine quo, ne momentum quidem subsistit homo.

Cujus spumæ periculum propterea propositurus Cornelius Celsus, subjungit satis scitè. Neque is ad vitam redit, qui ex suspendio, spumante ore, detractus est. Quippe hanc spumam non producit pulmo, nisi summè laborans: sive à resolutione humidi, sibi, cordique insiti: sive à spiritibus, ob retentos vapores; impeditamque respirationem, ad effervescentibus: ut in extremo dissolutionis metu sit, calidum innatum. Quam luctam quàm designet hæc spuma; quid mirum eam utique prælagire ineluctabilem mortem? Inducitur enim post illam
partibus

partibus obsessi, loco vividi coloris, obscurus, ac luridus livor. Non secùs ac à solis occasu tenebræ; & à flammæ suffocatione carbonis nigredo. Livor enim sequitur vel extinctionem; vel interceptionem spiritus, ac caloris vitalis. Ac proinde non temerè Hippocrates, in coacis, aph. LXXII.

cc Τα περιδινὰ γινώσκειν, ἐν πυρετῷ, σιώτοιοι θανάτον σή-
cc μωνται.

cc Livida evenientia, in febre, brevem mortem significant.

Potuit itaque, hæc repentina suffocatio, has quidem produxisse maculas: sed rariùs, cùm occurrant in eorum pulmonibus, quos occidit morbus attonitus: & contrà frequentius, in illis quibus Nicotiana fuit in deliriis; non inconsultum fortassis erit, excutere hîc naturam illius fumi: qui aëri permixtus, & ore attractus, tam bene facit ad multorum palatum: ut eum præferant omnibus epulis; modò non & ipsi fanitati: quâ tamen humano generi nihil utilius.

Nicotiana. Extra omnem itaque controversiæ aleam est. Nicotianam potui datam, tantum ad-
versari ventriculo, ac intestinis: quan-
tum prodest humido, ac frigido cerebro.
Sed dubitatur, utrum fumus ipsius offendat pulmones? calida quippe est planta; imò acris, ac vellicans: sive naturâ, sive arte.

Ex

* Ex pulvere videlicet euphorbii, pyrethri,
piperis, aliorumve acrium aromatum, lueri
caussâ, à fraudulentis, ac infidis mercatori-
bus, clanculum, contortis ipsius folijs, in-
sperso. * Quorum omnium vapore, verisimile
est, non minùs offendi pulmones, quàm à
Raphani agrestis, ac piperis triturâ, cere-
brum sternutans.

** Immodicus namque calor, ut exhaurit
humidum radicale; sic obscurat nebulosus
ipfius fumus, non parùm illustrem, nostræ
vitæ spiritum: imò suffocat tam efficaciter
calidum innatum: ut instar tabidorum (qui
ex sententiâ Galeni, à siccitate consumun-
tur) planè extenuemur, cum tussi perenni,
& infatigabili spiritus difficultate. * Quæ
duo arguunt inextricabile, oppressi pulmo-
nis, vitium.

* A quo equidem plurimos, qui dies, ac
noctes cum hac Helenâ transfegerant, vidi
peffundatos. * Moderata certè uti nullibi, sic
neque hîc culpantur. Sed modum in hoc
fumo si excefferis, defatigaberis à tussi, viti-
abitur pulmo, emarcescet animus, & tan-
dem consumetur corpus universum. * Vel
lentè, si fueris integer, ac valens: vel cele-
riter, si quid vitii alibi sit in visceribus. Si-
cuti videre fuit in hoc ægro. Quem eò, pro-
cul dubio, citiùs strangulavit morbus attoni-
tus; quò minùs potuerit reluctari; & spi-
ritum

ritum ab interitu vendicare, exsuccus, ac maculosus pulmo.

CAPVT VII.

Morbus attonitus, à sanguine.

Velut non quilibet morbus attonitus, vel à pituitâ, aut atrâ bile; sed interdum quoque, à sanguine: sic neque occidit passim apoplexia, fortis, ac stertorosa. quantum enim opis olim animadvertit Hippocrates, ex febre (iuxta Galenum) pituitosæ apoplexiæ superveniente: tantum observat etiamnum insequens ætas, in sanguineâ, cum stertore coniunctâ, à sanguine liberaliter missa. Qui sani, inquit, capitis dolore, repente corripuntur; & statim muti fiunt, ac stertunt, in septem diebus moriuntur; nisi febris prehenderit. aph. L I. lib. VI.

Iuvenem pleni habitus, præcipitavit redundans capitis sanguis, in subitam, ac gravem apoplexiam: cum tremore, aphonîâ, ac stertore; tribus periculosissimis, huius morbi, comitibus. quorum vehementia maturè, quo infringeret; emittebatur ilicò sanguis, ex brachio dextro: sed eo lentius fluente, quàm ut satisfaceret morbi magnitudini: exsolutum fuit utique, eodem ferro, & brachium sinistrum. quo bipartito fluxu, aliquan-

aliquandiu continuante, remisit evidenter
stertor; traxit commodius spiritum; & re-
cuperavit brevi pristinam sanitatem.

Quid ergo? inquires, suades ne hoc strictè
imitari? imò in simili necessitate intrepidè
verùm multa in præcipiti periculo, rectè
fiunt, aliàs tamen omittenda. Quippe
hementi, ac celeri malo, non succurrit, nisi
remedium, vel æquè vehemens, vel perin-
de celer. At scrupulum injiciet fortè Corne-
lius Celsus, afferens lib. III. capite XXVII. Si
omnia membra, resoluta sint, sanguinis de-
tractionem, vel liberare: vel occidere. Sed
inculcat non minùs seriò idem auctor: *sa- *
tius esse, anceps remedium experiri, quàm *
nullum. *
Quamvis anceps non sit, quod fe-
stinanter imminutum sit sanguinem, homi-
nem aliàs obruiturum.*

Cui ancipiti aleæ, ne iterùm subiiceretur
hic juvenis; monitus fuit, quolibet vere,
sanguinem sibi detrahare: & protinùs oc-
currere venienti hosti. ~~sed monitis hisce~~
~~focci factis, dedit post biennium, irrepara-~~
~~biles, suæ negligentia, pœnas.~~ * Sicuti nam-
que disruptis aggeribus, submerguntur pra-
ta: sic obruitur quoque facillè cerebrum, à
sanguine. præsertim si, vel effringatur, vel
enervetur, membraneum illud ostiolum:
quod, ad coercendum sanguinis impetum,
internis juguli venis, incomprehensibili ar-
tificio

simile.

tificio, à providâ naturâ inditum. Habent quidem & aliæ venæ, familia repagula: sed ut in illis impeditur sanguinis descensus: ita hîc contrâ, ejusdem adscensus. Obruerentur aliâs facillimè, à concitati sanguinis, copiâ, repleta, athletarum, corpora.

CAPVT VIII.

Morbus comitialis spontè sanatus.

PLurima non minùs graviter, quàm verè dixit, vberimus auctor, Hippocrates: sed nihil maiestate ipsius digniùs, quàm ingenuum illud. Naturæ morbis medentur. cuius effati dignitatem, ut passim omnes; sic ostendit præcipuè morbus comitialis. quem eradicatû ubi vult natura, utitur modò, variantisætatis, mutatione; modò verò ulceribus, in capite excitatis; vel excogitans aliud aliquod solers inventum, dissolvit industriè nodum, arti medicæ planè indissolubilem.

Hisp. An. in.

Consulis Amstelredamensis filia, exagitata vehementer, à morbo comitiali; & parum, aut nihil auxilii, ab arte, impetranti; suppetis tandem tulit officiosa natura: expellens potenter, acrem, periodicæ distentionis, causam, à cerebro in subjectos, faucium, musculos. Quibus impeditis, cessit quidem, ex toto, morbus comitialis: sed interim,

interim, intumuit haud parùm guttur; periit
 elocutio; neque deglutiit, nisi admodùm
 graviter.

Sed præcipua molestia fuit, à suppressâ vo-
ce: quâ caruit, ad sextum usque mensem:
licet interim non negligerentur, vel conve-
nientia cathartica; vel requisita roborantia:
 inter quæ facile primas tenuit, oleum, arte
 chymicâ, è succino elicatum. Quod sanè plu-
 rimùm profuit, recuperandæ voci. Quam
 iterùm adepta, fecit primum, receptæ locu-
 tionis, initium (quod etiam ab aliis, aliâs
 observatum) à vocalibus A, & O. Quibus
 aliquoties ruditer prolatis, profecit brevî
 tantoperè; ut ante diem quartum decimum,
 loqueretur, non minùs articulatè; ac si nun-
 quam obmutuisset.

Quod ipsum, benevolæ naturæ, auxilium,
 etiam in aliis, subinde licuit videre: sed
 præcipuè in duobus infantibus, quorum
 epilepsiam sanavit, per manantia capitis ul-
cera. Quibus improvidè aliquandò suppres-
sis, retinebantur non tantum terri, maligni
morbi, vapores: sed revertebatur ilicò, terri-
bilis hæc nervorum contractio. Neque desi-
 nebat iterùm, nisi remotâ cicatrice, refera-
 retur hiatus, exhalandis fuliginibus, à natu-
râ destinatis.

En præcuntem naturam, Chirurge; mon-
 strat ipsa, quasi digito, salutarem, inusto-
 rum

*Gl. succini
 ad leg. oleum.*

*"Ulcers
 capitis
 epileps.
 morbi."*

XB.

18 OBSERVATIONVM
rum ulcerum, usum: ex famâ tuâerit, imò
ex usu ægrorum, si hanc sequaris ducem.
* Profunt ulcera arthritidi; expellunt lippi-
tudinem; sed neminem efficacius juvant
quàm, morbo comitiali, obfessos.

CAPVT IX.

Morbus comitialis à splene.

* *vapores acres.* EX acri, quarumlibet partium, vapore, ce-
rebrum vellicante, morbum comitiale
excitari, novum non est. Sed parti alicui,
tam exquisitum inesse sensum: ut attacta
duntaxat, levi, digitorum, apice, protinùs
contrahat nervos; id certè summè rarum est.
Et præter unum Fernelium (qui ex simili oc-
cipitis attactu, vertiginem vidit obortam)
vix cuiquam fortassis observatum.

Juvenis Patritius, annorum circiter quin-
decim, doluit ex pube, tam intolerabiliter;
extra omnem suspicionem calculi: ut ibidem
loci, neque litum olei amigdalini; neque
linteolum eodem madens, foret ferendo. Sed
converso, post mensem, omni doloris impe-
tu, à pube, versus latus sinistrum, unde
fortassis descenderat, desijt, ex toto, illius
partis cruciatus: & ilicò malè habuit lien: &
* ex ipsius consortio, cerebrum. Non secùs ac
aliis, ex pede vulva; ex liene ventriculus; &
à ven-

à ventriculo caput; instar cucurbitæ, uniuerso corpori, impositum.

Noxiam autem materiam*, à liene, per venas iliacas, ad ilia, ac pubem descendere, vidit olim vir oculatissimus Hippocrates: sed innuit id, adeò testè, ut à paucis observe-
tur. Qui nigra (inquit) vomunt, ad pubem
dolent. Lib. Præd. Expulsâ videlicet illuc, acri sanguinis face*. Vnde certè est, quod melancholicis fiant, maximi morbi, ab ilibus. De quorum molestâ dilaceratione, non minùs quoque conqueruntur*. scorbuto qui } *scorbuto*
obnoxii; quibus propterea videntur ilia } *effectus.*
rumpi; cum ob continuam humoris erosio- }
nem; tum propter urgentem, dilacerata- }
rum membranarum, distentionem. } 1.
2.

Inquirendum itaque curiosè medicis, in naturam humoris, à naturâ expulsi: & cauendum obnixè, ne facile regurgitet, à loco ignobili, in partem principem*. Satiùs quip- }
pe est, pestilentem einsemodi frugem, in } *XB.*
femine comprimere; quàm adultam deme-
tere messem.

Sed ad rem. lien à turgido hoc, atræbi-
lis, fermento, jam tumidus, diffudit ilicò,
ex se, vapores cerebro tam inimicos: ut Iu-
venis protinùs concideret, in vehementissi-
mos morbi comitialis, insultus: excitatos
non tantùm, à causlâ internâ; sed subinde
quoque, ab externâ.

Nam pressâ, vel solo digito, regione lienis, contrahebantur ilicò, omnes nervi: & sequeretur confestim, miserabilis, universi corporis, distentio: lædens, iteratis suis circuitibus, usque eò, mentem jam aliquoties labefactatam: & cum primis, vim ipsius imaginatricem: ut crederet, se nescio, quem regem: describeretque, non minùs largiter, qualiacunque munera; imò integras regiones; ac si reverâ, rerum potitus fuisset.

Insidente ipsi, hac, conceptæ majestatis, opinionè, adeò profundè: ut summè exanderet; corripereturque gravissimâ epilepsiâ: si quis majestatis oblitus, ipsum compellasset nomine usitato. Ceu inferius dignitate suâ ratur, alio, quàm regio insigniri titulo. Impositis interim familiæ suæ (quæ erat amplissima) promiscuis, quorumcunque animalium, nominibus. Quæ semel data (quod melancholicis proprium) tam firmiter memoriæ mandavit: ut nunquam deinceps, inde exciderint: licet vel longissimè quis peregrè abfuisset.

Quod si verò quis, loco ursi, felis, canis, draconis, aut leopardi, desideraret proprium sibi restitui nomen; eum reddebat ilicò, voti comptem: modò donaretur aliquo munere. quâ facilitate, ab amicis, observatâ, redemere plerique omnes, ignominiosa illa nomina. Eaque donis ipsorum imposita, retinuit

tinuit invicem, tam strictè: ut etiam post plures menses, recordaretur nominatim; quod quisque, vitandæ ignominiaè ergò, obtulisset munus.

Inusitato autem huic morbo, plurima quidem nobiscum opposuit, felicissimus Medicus, Ioannes Fontanus: sed nihil præponderavit, vel vino chalybeato; vel veratro nigro.

Quorum primum, posteris quò commendaret Cornelius Celsus, scribit expressè, animadversum esse, ea animalia, quæ apud fabros ferrarios educuntur, exiguos habere licnes. Constabat autem hoc vinum, ex sequentibus.

Cornelius Celsus.

℞. Radic. althææ, asparagi, singularum uncias duas; decoquantur, ex aceto vini, & infunde colaturæ, limaturæ chalibis, libram unam, cum dimidiâ, deinde infolentur, vel macerentur, per biduum, in cineribus calidis, addendo, chalibi exsiccato, & tenuiter trito, vini Rhenani libras quatuor: aquæ melissæ libras duas; ligni guaiaci rasi unciam mediam, corticum radicem capparum, tamarisci, ceterach, serpilli, singulorum dragmam, croci Britannici, scrupulum; concutiantur cottidiè fortiter, in lagenâ vitreâ; & ex colaturâ fiat, vinum chalybeatum.

Vinum chalybeatum.
℞.

Post cuius usum, inurebatur cruri sinistro ulcus, sed vix deciderat ipsius crusta; quin effervesceret usque eò, turgida bilis: ut nihil

differret à furibundo. Cantillans noctu, taciturnus interdiu, cum vultu semper truci, mente perturbatâ, fame infatiabili, & obstructione gulæ, tam pertinaci, ut vix ullis remediis referaretur iterum: nisi fortè, per clysteres crebrius infusos: utique veratrum nigrum, dejectionis causâ, aliquoties, potui datum.

R. } Corticum radicum capparum, tamarisci, fœniculi, singulorum unciâ. Herbarum fumarix, melissæ, boraginis singularum manipulum. Seminum melonum, limonum, anisi, singulorum dragmas duas, radicum veratri nigri, dragmas sex, uvarum passarum corinthiacarum uncias quatuor. Decoque ex aquâ hordei ad libras duas, & dissolve in colaturâ, Sirupi rosacei cum senâ, uncias quatuor, misce, fiat potio.

* Cujus medicamenti beneficio, licet uberiùs deponeretur atra bilis; peperit tamen ingratus ipsius sapor, tantum fastidii: ut necesse fuerit, eo derelicto, præparare insequens catharticum: quod etiam summopere, ipsi in rem fuit.

R. } Foliorum senæ mundatorum à stipitibus dragmas duas, radicum veratri nigri, scrupulos duos, seminum limonum, & fœniculi, singulorum scrupulum, infunde per noctem, in decocto fumarix viridis, adde deinde colaturæ, confectionis hamech dragmas

mas duas, Sirupi rosacei solutiui, unciam cum dimidiâ, fiat potiuncula.

Quâ aliquoties propinatâ, eiecit continenter tantum atræ bilis: ut tandem ad se redierit. Debellato contumacissimo hoste, & expulsâ, gravissimæ epilepsiæ, materiâ, attamen non sine aliquâ mentis labc. Quæ tamen tanti non fuit; quin potuerit deinceps, & literis ritè operam dare: & alia peragere, non secùs, atque sanissimus.

CAPVT X.

Morbus comitialis, à vulvâ.

MVlierem prægnantem coniecit malignus vulvæ vapor, in tam acerbis nervorum contractiones: ut pepererit. Ignara tamen partum illum, à se, editum: derogans adhæc fidem, amicis, id uno ore adseverantibus. Ea quippe fuit hujus distentionis vehementia: ut extenderit se, ultra horas novem. Quibus exactis, corripuère ipsam febris, ac sopor adedè torpidus, à sanguine impetuosiùs sursum raptò: ut tali vena aliquoties fuerit ferienda. Antequam iterùm descenderent ipsi menstrua: & cessaret, ex toto, febris, vehementer ipsam exagitans.

In quem inscium partum, ab eodem vulvæ consortio, incidit utique, haud diu post, affinis nostra, Maria Corvina. Sed privabatur hæc præterea visu. Licèt foris nec hebetudinem

rudinem acies: nec aliud, aliquod vitium, ostenderet externa oculi tunica. Quam cæcitatæ speciem *ἀπαιθεσίου* veteres; & guttam serenam appellant recentiorum nonnulli.

XB. { Quod vitium ut insanabile habetur, si quidem infidet ipsi cerebro: sic curatur etiam difficillimè, quantumvis fiat, ex aliarum partium consensu. Ac proinde nequirit etiam in hac ægrâ tolli, nisi per remedia valentissima. In quibus excellere ampla vesicatoria, internis feminibus admota. Quorum opere retrahebatur, tam potenter, sanguis, sursum vergens: ut recuperatâ, gratissimi luminis, usurâ: evaserit feliciter perniciosissimam illam cæcitatem: quam plerique Medicorum judicaverant habere certam desperationem. *

§- Sed circumspecti Medici est, præfagire quidem pericula: sed interim non omittere, quæ ars requirit. Et cur quæso, desperaret quis fieri posse, quæ hîc facta sunt? incipe animosè, perge prudenter, & annuet fortè cæptis tuis Deus.

CAPVT XI.

Epilepsia, sexies cottidie, accedens.

Quod in mari est æstus, ac recessus: id in morbis vocatur reciprocus circuitus. Quem quò comprehendis minùs, eò admiraris

raris magis. Latet quippe plerumque ipsius
caussa. Et absconditi ordinis ratio, defatigat
etiam acutissima ingenia. Præsertim quo-
rundam morborum, ea cùm sit conditio: ut
cottidie, non semel, atque iterùm, sed inter-
dum quinquies, vel sexies accedant, rece-
dantque. Idque non aliquot menses; sed in-
tegros subinde annos. servante quolibet in-
fultu, exactum, reciprocantis periodi, mo-
mentum. Uti id nonnunquam videre est,
vel in interpolato capitis dolore: vel recipro-
co artuum tremore, sed nullibi evidentius,
quàm in periodicâ illâ, epilepsiâ, quam hîc
inferam.

Matronæ locupleti, intervenere, ex ven-
tre diutiùs adstricto, non modò horror, ac
febris: verùm etiam frequens animi deli-
quium: accedens primùm quidem promi-
scuè, & indistinctè; sed mox ordinatè, cùm in
accessione, tum in recessione. Quod tamen
reciprocans animi deliquium destitit ex to-
to, post duos menses. Sed eâ cum lege, ut
illi, è vestigio successerit, admirabilis quæ-
dam epilepsia: insurgens cottidiè, modò ter-
nis, modò quinis, modò senis circuitibus.
quorum impetus fuit subinde adeò efferus:
ut opus non semel fuerit, ipsam detineri à
quatuor mulieribus.

Suppressâ interim (qualibet accessione)
voce; occæcatis oculis; obsurdæ sententibus au-
ribus,

ribus, & cessante tam diu, sensuum interno-
rum, functione: donec post horam quar-
tam (is enim terminus cuilibet periodo fuit
præfixus) ad se reverteretur: mentis iterum
compos: & protinus apta respondere, ad
quæcunque interrogata. Quæ animi præ-
sentia mansit illi semper immota: usque dum
recurreret iterum novus insultus: abolitu-
rus denuò & interiores, & exteriores sensus.

Quem tamen reciprocum ordinem im-
mutarunt subinde, vel aëris inclementia; vel
animi adfectus; vel inopinatum aliquod in-
fortunium. Et prout vel leniretur, vel exa-
cerbaretur hic morbus; pro eo etiam, vel to-
lerabilius, vel deterius sese habuere utique
ipsius accessiones: modò leues, modò a-
speri; nunc plures, mox pauciores.

Quin imò, deficiente fomite, defecit non-
nunquam integer aliquis insultus. Sed com-
moto iterum corpore, rediit utique facilli-
mè: verum cum novo invadendi, ac remit-
tendi ordine. Quâ recidivâ frequentius ipsi
interveniente, vix ausa fuit propterea, mu-
tare unquam cubile suum, nisi fortè sub ho-
ram, venientis accessionis. Ne si secus faceret,
præcipitaretur denuò, ex motu illo, in no-
vum circuitum. Qui plerumque excurre-
bat, ultra quartum, quintumve mensem,
antequam ipsam iterum defereret.

Unde factum, ut circa summum morbi
incre-

incrementum, epilepsia hæc habuerit, senos circuitus: stathoris, cottidie, & accedentes, & recedentes. Quarum periodorum frequentia, exagitavit usque eò, defatigatum hocce corpusculum: ut tandem inciderit, in accessionem longissimam: continuantem cottidiè, sine ullâ intermissione, ullove, vel cibi, vel potus usu, ad horam circiter vigesimam.

Cui oneri impar, credebat ipsa, jam ad ultima ventum. Sed re planè desperatâ: apparuit nec opinanti, quasi, ex machinâ, Deus. Et sedatâ, post diem quintum, intolerabili hac tempestate, sustulit, ex toto, productum illum paroxysmum, relictis duntaxat in locum ipsius, duobus insultibus: quorum alter durabat ab octavâ matutinâ, in horam undecimam: alter verò, à secundâ pomeridianâ, in quintam vespertinam.

Donec decrescente paullatim fomite, usqueò decreverit utriusq; longitudo: ut tandem vix mediam excefferint horam. Quâ utique declinante, vidimus, post annum secundum, conflagrato jam omni igne, terribile hocce incendium, integrè fuisse extinctum. Debellatâ, ex toto, perniciosissimâ illâ epilepsiâ, quam, trigesimo octavo ætatis anno, (quem, id temporis agebat ægra) ceu invincibilem, cum omni antiquitate, crediderat, tota nostra civitas.

Sed summè admirabamur, nunquam ipsi intervenisse, novum insultum: quin evidenter ipsum prælagierint, vel concitata temporum arteriæ: vel floridus, manuum, ac malarum rubor. Quibus præsciis signis, tantam fidem habuit ægra: ut iis apparentibus, certò semper prædixerit, aliquid monstri ali, neque sanè præter rationem: accenso enim sanguine, mirum haud fuit, motas fuisse temporum arterias: tinctam manus, ac faciei cutem: & ex acri, fervidi humoris, vapore, concitatam fuisse, novam, contractorum nervorum, periodum.

Quot quot autem accederent Medici, accedebant verò plurimi; omnes contulère, primo saltem accessu, morbi hujus causam, in vulvam: sed intellecto legitimo monstruorum ordine; & auditâ gutturis libertate, direxère contrà, consilia sua, in lienem, ac atram bilem, in pancreate stabulantem. Hæc enim loca, designabant perspicuè, cum dolor lateris sinistri; tum calor in lumbis evidentior, quàm alibi. Quibus accessère, excreta subinde quidem flava, ac porracea; sed plerumque atra, ac verè nigra: ex quibus, luce clariùs apparuit, cum lienem, tum pancreatij vitium.

Quarum partium calor, adstrinxit ipsi, tam pertinaciter alyum: ut totius morbi decursu, vix quicquam reddiderit sponte. Ac proinde

proindeneccesse fuit, cam continenter duce-
 re, per cathartica: præsertim per catapotia
 (clysteres quippe averfabatur) concinna-
ta, ex granis undecim extracti catholici, &
quatuor pilularum nitri Tralliani. * Aut tan-
 tundem, vel veratri nigri, vel pulveris hieræ
Galenii; prout variaret morbi, inclinatio.

NB.
 Catapotia

Non omissis interim illis, quæ longo usu,
 judicantur, morbo comitiali, apta: quorum
 tamen tædium: perpulit ipsam assiduò, ad
 eandem pilulas: quibus etiam, usq; eò, bene-
dixit misericors Deus; ut illis propemodùm
solis, cesserit pertinacissimus hic morbus.
Devictus procul dubio, eò tardiùs; quò mi-
nùs dormiverit noctu, & parciùs aleretur in-
terdiu. * Semel tantùm capiebat cibum, in-
 die; cumque semper, circa octavam vesper-
tinam: & quâlibet nocte exagitabatur ab in-
defatigabili vigiliâ: uti interdiu, à periodicis
nervorum distentionibus: plerumque ita ef-
 feris; ut continenter opus fuerit, excarnifi-
catos nervos, illinere leni aliquo cerato: sed
 * præcipuè in plantâ pedis, à qua, uti incepit,
 ita quoque desit, gravissimus hic morbus.

CAPVT XII.

Tremor periodicus.

A T mentio, reciprocantis hujus periodi,
 suggerit mihi, simillimum, periodici tre-
 moris, exemplum: conspectum in Affine
 nostrâ,

nostrâ, Margaretâ Brentiâ, virgine pallidâ, & habitus planè pituitosi: quam periodicus hic tremor exagitavit, integrum triennium: factò initio, ab omnibus membris; sed mox desinens, in sola brachia, ac crura: commovens illa non assiduò, sed interpolatis duntaxat vicibus: durante qualibet periodo, ad horas fermè duas: cum gutture rauco, & voce suppressâ.

Sub cane verò, & ardente Sirio, contremiscebant ipsi membra, qualibet sesquihorâ: cùm reliqua tempora, cottidiè unam solummodo cernerent periodum. Sed mensis martius conveniebat quotannis, cum ordine dierum canicularium. Nonus dies erat semper integer, & expers omnis molestiæ: præterquam quod in eo, mutaretur assiduò, hora insequentis periodi. Sive ab occultâ aliquâ, illius numeri, proprietate; sive à sanguine, illo die, frequentius, quàm aliis, emisso.

Ipsorum autem circuituum ordo, conveniebat manifestè, modò cum maris, modò cum lunæ, modò cum solis motu: prout enim horum variaret ratio; pro eo etiam, vel celerius, vel tardius, accedere, & recedere, reciprocantis tremoris, circuitus. Sicuti namque maris motus, pendet à sole, ac lunâ: sic quoque videre fuit, periodicum hunc motum, plurimum immutari, ab eorundem siderum,

fiderum, vel accessu, vel recessu. Quippe hieme erant tremores hi tardi; æstate contrà celeres: & sub Sirio, tot propemodùm circuitus; quot horæ: à quo tamen molestissimo tremore, vidimus tandem, hanc virginem integrè restitutam.

CAPVT XIII.

Reciprocus capitis dolor.

A Retæus Cappadox, propositurus, lib. i. de caus. diurn. affect. c. i i. discrimen, inter *κεφαλαλγίαν*, & *κεφαλαίαν*; asserit adpositè, illam recentem; hanc verò inveteratam, & periodicam. Ejusque circuitus, protrahi, modò ab occasu solis in meridiem; modò invicem à meridie, in vesperum.

Ifacium Halmalum infestabat, sub æstatis initium, acerbissimus capitis dolor; invadens, ac discedens cottidie, statis horis, revolutione tam molestâ: ut multoties mihi assereraverit, se vix fore ferendo cruciatum illum, nisi brevi deficeret. Rarò enim excur- rebat, ultra horam secundam. At reliquum diei erat sine febre, sine lotii intemperie, ullove, pulsantis arteriæ, vitio.

Durabat autem periodicus hic dolor, ad diem quartum decimum: quamvis interim, nequaquam omitterentur, requisita remedia: uti neque cucurbitulæ scarificatæ; vel vesica-

§
###
vesicatoria occipiti admota: à quibus postre-
mis auxilijs, vidimus non tantum hunc æ-
grum, sed etiam alios, plurimum emolu-
menti percepisse: sed præcipuè mercatorem
quendam Brabantinum, quolibet vere, à pe-
riodico hoc dolore, tam acriter excrucia-
tum: ut vix palpebras attolleret; nedum ver-
bum ullum proferret, vir alioquin satis ver-
bosus, & minimè tranquillus.

CAPVT XIV.

Convulsio sedentaria.

Virginì quindecim annorum, divexatæ
 frequenter, à vulva, intervénit tandem,
 admirabilis quædam nervorum contractio:
 invadens ipsam, non nisi sedentem. Stanti
 quippe, & ambulanti nihil peperit unquam
 negotii: quo circa libuit, illam vocare, con-
 vulsionem sedentariam: non secus ac Plau-
 tus sedentarios appellavit, calceolarios, fu-
 tores, ac fartores; & Titus Livius sellularios,
 qui in sellulis opera sua peragunt.

Causa, inusitati hujus morbi, infedit,
 procul dubio, cum lumbis, tum ligamentis,
 vulvam ilci ossibus, utrimque adnectenti-
 bus. Motis enim lumbis, & femore, versus
 sedile inclinato, movebatur evidenter, noxia
 materia, illic loci stabulans: ex cuius acri
 vapore, verisimile est, laceffitosis fuisse ner-

vos, à spinali medullâ, lumbis concessos: & ex eorum, cum cerebro, confortio, expressam sedentariam hanc convulsionem.

Quam conjecturam confirmavit deinceps curatio. Sustulit namque hanc nervorum distentionem, vehemens exercitium: inducens pernici suo incessu, tantum caloris, exagitationis lumbis: ut discussâ lentâ pituitâ, illic hærente, licuerit virgini domum reversâ, non modò sedere securè; verùm etiam mollioriter decumbere; sine ullâ noxâ, ullâve nervorum contractione, à quâ in posterum, integrè quoque ipsam asseruit, defatigans hæc lassitudo.

CAPVT X V.

Præfagium convulsionis periodica.

IUvenis melancholicus, adsumpto, ex consilio cujusdam chirurgi, euphorbio, corripiebatur primùm horrore inordinato, sed mox gravi nervorum contractione. Cujus periodicas revolutiones, licèt admodum tardas, præfagiit ipse adeò infallibiliter: ut vix ulla ipsum occupaverit, quam non prædixerat adventuram, ante octiduum. Quam præfagæ mentis certitudinem, & vidit, & nobiscum admiratus fuit, non semel, vir eretioris ingenii, Ioannes vander Linden.

Imputabat autem ager, præfagium hoc,

destillationi, à capite in pectus, & inde, in ventriculum deciduæ: ex cujus adventu, judicabat adventuros, convulsionum circuitus. Sed concitabatur hic destillationum cursus, ex motu atræ bilis, (quâ redundabat) & ex ejus vaporibus, à frigido cerebro, in aquam conversis, verisimile est; jacta fuisse, inusitati hujus præ sagii, fundamenta: innixa fortè iisdem fulcris, quibus innitebatur centurio ille marinus, quem dixi, libro secundo, prædixisse cordis palpitationem, ex tenui urinâ, aliquot diebus ante, excretâ.

Convulsionum verò harum, ea fuit vehementia: ut concuterent non tantum corpus, sed perturbarent quoque, usque eò mentem: ut suppressâ voce, cogeretur calamo sententiam suam exprimere: ubi paullum remitteret morbi vis. Quam quo impensius infringeret ars, fategit quidem, noxiam causam educere, per medicamenta cathartica: sed morbo inde semper exasperato, confugiendum fuit ad antidota: & imprimis, ad tincturam corallorum, cofectionem hyacinthorum, & tandem ad aquam caelestem Matthioli.

Argumento certè evidenti, convulsionem hanc, originem traxisse à vapore, ex liene, ad cor; & à corde, in cerebrum, elato: cujus vim ubi infregissent antidota; evanescere utique, convulsionem inde ortæ. Sed

manente

manente interim causâ, atrâ videlicet bile, ob fastidita catharrica, licuit quidem morbum, hac ratione, aliquatenus lenire, sed nequaquam finire. Iuxta nobile Hippocratis effatum, Aph. XII. l. II. felicita in morbis, post indicium solent recidivas facere.

CAPVT XVI.

Viti saltus.

T Arantulæ ictus, ut inquietudinē, & canis rabidi venenū, aquæ metum: sic inducit, vel perpetuas choreas, vel indefatigabilem cursum, illa infantiæ species, quam Felix Platerus: viti saltum nuncupat. Cujus miserrimi morbi specimen, licuit nobis aliquando videre, prope Cortracum, modicum Flandriæ oppidulum, in homine verè misero.

Qui dies ac noctes cursitabat, subsultu tam pernici, & agitatione tam perenni, ut præ defatigatione deflueret undiquaque sudoribus: neque tamen propterea, vel tantulum quiesceret, homo volaticus, & irrequietæ huic revolutioni, tam strictè addictus, ut nunquam se dederit ulli quieti, nisi quam invito extorqueret, inevitabilis dormiendi necessitas.

CAPVT XVII.

Malleatio.

A Quâ infaniâ, haud multum certè ablusit, illa, læsæ imaginationis, species: quam à mallei similitudine, lubuit malleationem vocare. Nam velut fabri ferrarii, iteratis ictibus, incudem suam tundunt: sic vidimus mulierem Campensem, infaniâ hac percitam, percussisse indefinenter genu suum; modò dextro, modò verò brachio sinistro: sed ictu tam vehementi, ut quilibet ipsam maximoperè læsisset: nisi verberantis manus impetum fregissent domestici, interposito molliori pulvinari.

Brachium quidem elevabat, ac deprimebat satis distinctè: sed motum eius inchoatum, vel incitare, vel retardare, non videbatur, in manu ipsius esse, multo minùs integrè cessare, ab hoc ferendi studio. quod sanè lubens intermisisset (iam enim, quinque menses, incudem hanc tutuderat), nisi ipsam potenter cò pertraxisset, *falsa imaginatio*: *vitiata*, procul dubio, à *fuliginibus*, *atræ bilis*, *per lienis consortium*, *uberius in cerebrum translatis*.

Cuius causæ naturam, equidem dum fatagerem penitiùs excutere, cum Egberto Bodæo, & Gerardo Rychio, viris, in artis
arcanis,

arcanis, abundè exercitatis, subduxit se clanculum ægra: impediens hac ratione, ne mentis acies profundius dirigeretur in insanam hanc ferendilibidinem: cujus absconditam naturam, nisi nobis invidisset, fugitiva hæc ægra, neque nos sanè invidissemus posteritati.

CAPVT XVIII.

Imaginaria ossium mollities.

V Elut non cuiusvis est, melancholicis meri, sic difficulter quoque eradicantur clanculum, ex ipsorum animis imagines, ab atrâ bile, falsò impressæ: cujus tamen ingeniosi inventi, nobile specimen, olim editurus, Philodotus medicus, restituit, plumbeo pilco, cuidam melancholico caput, quod putaverat sibi, jam diu, amputatum. Quo respiciens* Cornelius Celsus, suadet lib. III. cap. XVIII. insanix huic sæpiùs asfentiendum, quàm repugnandum: & non evidentè, ab his, quæ stultè dicuntur, ad meliora, mentem ipsorum abducendam.

Insignis Pictor, infestatus aliquandiu, ab atrâ bile, imaginabatur sibi falsò, cuncta corporis ossa, adèd mollia, ac flexibilia sibi esse, ut instar sequacis ceræ, facillimè in se complicarentur; si vel minimùm illis inniteretur. Quâ opinione menti penitiùs impres-

sâ, continuit se integram hiemem in lecto: veritus inde si surgeret, aliquid sinistro. & certò certius eventuram, quam hactenus metuerat, deformem ossium suorum, vel potiùs totius corporis conglobationem.

Quo metu intellecto, nolui ipsi adversari: neque palàm, sed clam surreptum ire, quam conceperat imaginationem. Afferens propterea, mollitiem hanc non latere medicos: quin potiùs iam diu animadversam ab Includo Fernelio lib. I I. de abd. rer. causis. & sicuti cera emollitur, ac induratur: sic plurimum in ossibus etiam posse artem medicam, modò morigeros se præbeant ægri. Ipsius autem ossibus, intra triduum, restitutum iri pristinum stabilimentum. Et ante diem sextum, potentiam quocunque ambulandi; dummodò fuerit dicto audiens.

***Quæ promissa, dici vix potest, quantam excitaverint spem recuperandæ sanitatis: & quam morigerum reddiderint ipsum, in admittendis remediis, atrabili destinatis. Quâ convenienter ex corpore depulsâ, exsolvimus & nos faciliè fidem nostram: jubentes ipsum surgere, ex cubili; in quo integram hiemem decubuerat. Verùm cum eâ lege, ut duntaxat insisteret pedibus; neque procederet vel latum unguem. Secus si faceret, penes se culpam futuram. Sexto. verò die, me veniam ipsi daturum, quocunque deambulandi.

bulandi. Modò ritè obtemperaret arti.

Quæ certè monita eò fuère rigidiora, quò minùs expediit ipsi dolum hunc resciscere. Qui quò magis lateret, continuavimus tēte, in medicamentis catharticis. Sed appropinquante jam secundo triduo; ostendimus coram promissi veritatem. Factâ non tantùm veniâ, ambulandi per conclave, sed etiam in publicum prodeundi, & obeundi jugiter, qualiacunque, sani hominis, munia.

Quâ libertate tantoperè gavifus fuit; ut ignoraverit quibus encomiis extolleret sanitatis suæ Præsidem. * Admiratus hinc artis potentiam; illinc detestatus suam diffidentiam. Quod tam diu denegasset fidem; à quâ tam salutare recepisset consilium.

Vidit quidem hic æger robur ossibus suis restitutum; vidit rediviva cruruum officia; vidit expeditum incessum; vidit alia; sed stultam hanc, totius hiemis imaginationem clanculùm sibi eripi, nec vidit, nec sensit, homo cæteroquin minimè stupidus, sed in arte suâ abundè sagax, & vix ulli secundus.

CAPVT XIX.

Mola imaginaria.

Quod ipsum inventum, non minùs feliciter quoque cessit uxori Salomonis Galeni. Quæ credebat, in vulvâ suâ, conti-

neri molam vivam, interimendam à medico. Quam operam siquidem ipsi denegassēs, fatagens rationibus potiùs, quàm sagaci aliquo stratagemate, sententiam illam evellere, operam perdidisses, neque vel tantulum profuisses agræ. Quam præstitit clam circumvenire, quàm palam convincere.

Monita itaque fuit, haberet exactam excretorum rationem: & si quæ conspiceret atra: vel nigræ fuligini simillima; crederet firmiter, jam tum expelli molam sibi ingrattissimam. Quibus verbis fidem habens, admisit haud gravatè, modò veratrum nigrum; modò confectioem hamech, aliave expellendæ eiuscemodi insanix apta. Quorum ope, atrâ bile excretâ, non dubitavit amplius de molæ suæ internecone: certa (uti credebat) ex ejus occisæ colliquatione, sequi nigram illam dejectionem: in quam prædixeram dissolutum iri, vivum illud monstrum; quod imaginabatur vulvæ suæ inclusum.

A quo licet id temporis feliciter evaserit: incidit tamen haud diu post, in simillimam insaniam, sed priore multo graviolem, credens firmiter, se fato functam, eâ conditione, à Deo in mundum remissam, ut viveret deinceps excors. Corde enim suo, à Deo, retento, doluit impensè, aliam esse sibi, quàm aliorum mortalium vitam; quam tamen
 imagi-

imaginationem, nulla cùm auferrent strata-
gemata; afflixit quidem ipsam aliquandiu,
hæc tristitia: sed tandem quoque, licet tar-
diùs discessit: juxta illud elegantissimi Iusti
Lipsii. Illos ab atrâ bile, curat dies, & quies. 66

CAPVT XX.

Aquæ metus.

EX venenato canis rabidi morfu oritur
terribilis, ac exitialis ille aquæ metus;
quem ὕδρφοβία appellant Græci. In quo siti
enecantur, nec tamen bibunt ægri. Cujus mi-
seriæ unicum remedium est, (siquidem cre-
dimus Celso, lib. v. cap. xxv I I.) nec opinan-
tem in piscinam projicere. Præsertim eò si
deveniant, antequam aquam metuant: aliàs
foret spes in angustis, ex eodem Celso, Avi-
cennâ, ac Cælio Aureliano; inò ipso usu,
efficacissimo, omnium rerum, magistro.

Quod ipsum auxilium, tanti, in hoc mor-
bo, sit nostratibus, ut eo solo fermè contenti,
vix expectant aliud. Neque sanè injuriâ. Sa-
nat quippe mare quoscunque. Neque vidi
hactenus quenquam (licet viderim pluri-
mos) cui tempestivè in mare projecto, quic-
quam sinistra, postmodum evenerit. Sed sa-
lutari hoc remedio, vel flocci factò, vel tar-
dè, ac timidè adhibito: dedere multi, irropa-
rabiles, supinæ suæ incuriæ pœnas: obfessi

jam tum penitiùs, ob longiorem moram, quàm ut ullâ arte dispelleretur inevitabile strangulationis periculum.

Viro æstuanti, ac summè irrequieto, incensum cùm foret guttur, utique impedita deglutitio; intentæ præcordia; spiritus difficilis; sitis inexhausta; & vibrans arteriæ pulsus: imperabatur confestim sanguinis detractio: præter clysterem, & potiones frigidas: quæ duo postrema auxilia, ceu humida, expavescebat tam evidenter, ut moverit suspicionem hydrophobiæ, quam deinceps confirmavit certò adesse, exile aliquod vulnusculum: quod ante quintum mensem, influxerat rabida canicula.

Quo neglectui habito, neque tanti factò, ut vel convenienter inde extraheretur conceptum virus, vel propterea proficisceretur maturè ad mare: proserpsit sanè hæc labes tam altè, ut infectis visceribus, degeneraverit in efferam rabiem, & furorem adeò indomitum, ac belluinum, ut nullis coërceretur repagulis: quin potiùs miserabiliter pessundaret hominem, cùm per terribiles nervorum contractiones, tum per incendium, ne toto quidem mari, extinguendum.

Adeò ut opus non fuerit, nec huic, nec aliis ægris, (quos equidem vidi satis frequentes) mortem maturare, sive per stragula, sive per culcitram (uti loquitur vulgus) ori impositam.

positam. Pereunt quippe, per se, satis ce-
riter: utpote rarò superstites, cū aquæ formi-
dine, in diem, vel tertium, vel quartum. Qui-
bus addo, quod equidem neminem hacte-
nùs, vel audiverim latrare, vel viderim mor-
dere; uedum cuiquam detrimento fuisse ra-
bidorum sputa: quæ tamen, ne fortè nocer-
ent, iussi nihil ominùs, curiosè mari semper
abluere. *territus exemplo illius sartricis,
 quam Cælius Aurelianus l. i i i. acut. morb.
 cap. ix. scribit tertio die, in rabiem conver-
sam: quòd linguâ tetigisset, pannorum su-
turas, à rabido morfu conspurcatas.

CAPVT XXI.

Senex rabiosus.

Nauta septuagenarius, demorsus à cane
 rabido, elicuit minùs maturè virus, bra-
 chio suo impressum: neque demisit se ita in
 aquam: ut invitus eâ satiaretur: in quo ta-
 men Cornelio Celso, hujus auxilii summa.
 Sed blandiùs, propter ætatem, à liberis habi-
 tus, perfundebatur Tyâ fluvio, non minùs
 leniter, ac si solius cutis immunditiem deter-
 sum venissent. *Quum tamen expediisset, &
penitùs submergere, & inopinatò illo terro-
re, integrè expellere, aquæ metum; ipsum
aliàs certò occisurum.

Vti etiam, haud diu post, contigit; pro-
 serpente

serpente paullatim veneno: & infestante eius acrimoniâ, primùm quidem brachium læsum: sed mox etiam alas, illi adpositas; à quarum æstu ubi accenderetur cor, occupavit ipsum ilicò, non tantùm febris, sed tam vehemens faucium siccitas: ut immensùm sitiret: neque tamen vel tantulum biberet, ob formidinem, conceptam non tantùm ex aquæ intuitu, sed ex qualicunque ejus mentione.

Hinc torreri viscera, & præ fervido ardore, tantas intùs excitari angustias, ut demorsus senex reiiceret modò stragula sibi imposita, modò vero exsiliret nudus, ex lecto: exclamans stentoreâ voce, ardentius sibi esse incendium, & urgentiorem sitim: quàm ut posset ab homine tolerari.

Quem tamen fervorem, siquidem fatageret bibendo compefcere, contremiscebant protinùs omnia membra: & sentiens brachii nervos minùs firmos, ad retinendum poculum, ratiocinabatur secum, ad instar illius Philosophi, qui apud Ætium, tct. II. ferm. II. cap. xxiv. describitur se ipsum rogare; quid Canicum balneo. Quod si verò, tantulum liquoris sorberet, decidere ilicò poculum à manibus, & exhorrescere usque adeò corpus universum, ut exclamarit non semel, ô homines quid me cogitis, ad ea, quæ naturæ meæ tantopere adversa.

Tantum

Tantum itaque profuit huic seni blandior hæc aquæ ablutio : ut potuerit interdum, licèt molestè, bibere : Præsertim circa postremos vitæ dies, in quibus licèt biberit affatim, nequit tamen extinguere incendium, nimis diu inveteratum : multò minùs suppressere convulsiones, quæ haud diu post ipsum iugularunt.

CAPVT XXII.

Catalepsis ex amore.

Iuvenis Britannus, impensius (ut solet illa ætas) amori indulgens, percussus fuit adeò vehementer ex inopinata matrimonii repulsa: ut obriguerit instar stipitis; sedens in sedili suo *κατόχῳ*, sive detentus, sive congelatus, per integrum diem: retinensque continenter eundem situm, & oculos non minùs apertos; atque olim simillimum adfectum delineavit Galenus, comm. II. in prorh. cap. LV.

A quâ figurâ, ne latum quidem cùm recederet unguem : iurasses certò, te statuam potiùs, quàm hominem videre. Adeò quippe fuère omnia non modò rigida, sed planè immobilia. Verùm ubi exclamaretur, altâ voce; rem ipsius meliori esse loco, & cupitam habiturum amicam : modò ad se reverteretur, prosiliit confestim ex sedili, & quasi excitatus ex profundiore somno, rediit actutum

actutum ad se, disruptis protinùs illis vinculis, quibus ipsum arctè illigaverat, tenacissima hæc catoche.

CAPVT XXIII.

Pollicis Tremor, à detractiōne sanguinis.

Fabro cuidam ferrario, nunquam feriebat
tur brachii vena, quin contremisceret
protinùs, vel manus integra; vel saltem pol-
lex ejus lateris, è quo sanguis fuit emissus.
Cujus tremoris causa, procul dubio fuit,
cùm à spiritibus evanidis, tum ab innatâ,
humidioris cerebri, imbecillitate: quæ duo
in hoc ægro fuêretam magna, ut ipsum tan-
dem præcipitaverint in lethalem apople-
xiam. Cujus indicium, uti hîc fecit pollicis
tremor, ita alibi designat eandem, vel palpe-
bræ, vel labii palpitatio. Verè itaque, vir in-
geniosus Actuarius: Tremor fit à naturâ,
« partim victrice, partim verò victâ. Lib. I.
« meth. cap. XVI.

****** Cognoscenda itaque medicis, non tan-
tum, communis, sed præcipuè, propria cu-
jusque natura: *idiotum egrotum* vocant Græci:
quam qui perspectam habet, is demùm verè
medetur. Penetravit quippe ad naturæ pe-
netralia: & edoctus, ex simili scintillâ, in-
gens incendium in iisdem ædibus, aliquando
excitatum: contemnit haud facilerè parva ini-
tia:

tia: sed metuit inde magnos progressus: & conspicit providè, quasi ex altiori speculâ, extremulo pòllice, exitiale, morbi attoniti, periculum.

CAPVT XXIV.

Hydiocephalus.

Humor capitis hydropem inducturus, inflat, & extendit interdum tam latè nobile hoc mentis palatium: ut in ætate tenellâ, nonnunquam excedat magnitudinem virilem. Delitescente aquâ, non minus extra, quàm intra calvariam: & utrobique, modò supra, modò infra membranas: obvolvèntes, vel cerebrum, vel calvariam ipsi circumpositam.

Puer quinquennis, dissectus in valetudinario publico, congefferat in capite tantum liquoris, ut vitiatâ naturali figurâ, tanto perire inter se desciscerent dissoluta ossa: ut dilatata ipsorum compages, haud parùm discreparet, à virili magnitudine. Cui oneri impar cum foret, exile corpusculum, cogebatur, vel perpetuò desiderere; vel assiduò incumbere cubili: saltem eò usque, dum finem miserix imponeret mors.

Quâ defunctus, ostendit, in capite suo detineri, quinque aquæ libras: quibus effusis, fuere omnia adeò vacua, ac inania: ut plerique

que medicorum præsentium, sed præpropere, judicaverint hîc conspici, caput sine cerebro. At oculi acie, illuc penitiùs directâ, vidimus satis perspicûe, cerebrum non defuisse: sed amissâ figurâ globosâ, induisse formam convexi fornicis: & ab exuberante aquâ, sequacem ipsius medullam adeò fuisse distentam: ut instar alicujus crassioris membranæ, adhæresceret undique, arcuatæ, dissolutorum ossium, circumferentiæ.

Mirabantur autem summoperè, qui sectioni intererant, Medici, quî, ex tam deformi cerebro, & medullâ adeò extentâ, ac irriguâ, prodierint (quod tamen sanctè adseverabat pueri pater) integra mentis munia. Quum in aliis, vel solius figuræ vitium, inducat, sive morbum attonitum, sive lethargum, vel fatuitatem, vel insanabilem aliquam amentiam.

Aliis verò suggestit, confusa hæc, intricati cerebri, congeries, inexpugnabile argumentum, adversus distincta illa loca: quæ nonnulli adsignant, cuilibet animæ facultati. Alii vicissim credebant, hîc confirmari, dogma Aristotelis: afferentis cerebrum, non mentis ergò, sed refrigerandi cordis causâ, constructum. Et prout quisque, vel amore, vel studio fuit, in hanc, illamve partem; pro eo, etiam extulit, reiecitve, vel huius, vel illius sententiam.

Sed exercitatiores, confugiebant, ad ingenuum illud: Quantum est, quod nescimus! velut namque in aliis, sic certè credibile est, potissimum nos cæcutire, in genuino cerebri regimine: cujus opera multò fortassis sunt diviniora: quàm quispiam hætenus, suo comprehendit captu.

CAPVT XXV.

Hydrocephalus dimidiati capitis.

Sicuti autem priori puero, totum caput: ita protuberat aliis, duntaxat media ipsius pars: hærente liquore, vel in dextro; vel sinistro cerebri ventriculo. In quorum alterutro, memini me bis vidisse, ultra duas aquæ libras: inclusas tam strictè uni isti, parti; ut altera foret, planè illæsa, ac integra.

Inusserat quidem hisce capitibus, ulcera chirurgus; & dissëcuerat non uno loco, cutem: sed utrumque, æquè improspere; exstillante humore, magis guttatim: quàm tam effusè; ut levaret cerebrum: & exhauriret fontem, vitalem calorem, aliàs certò, extincturum.

Polypus narium.

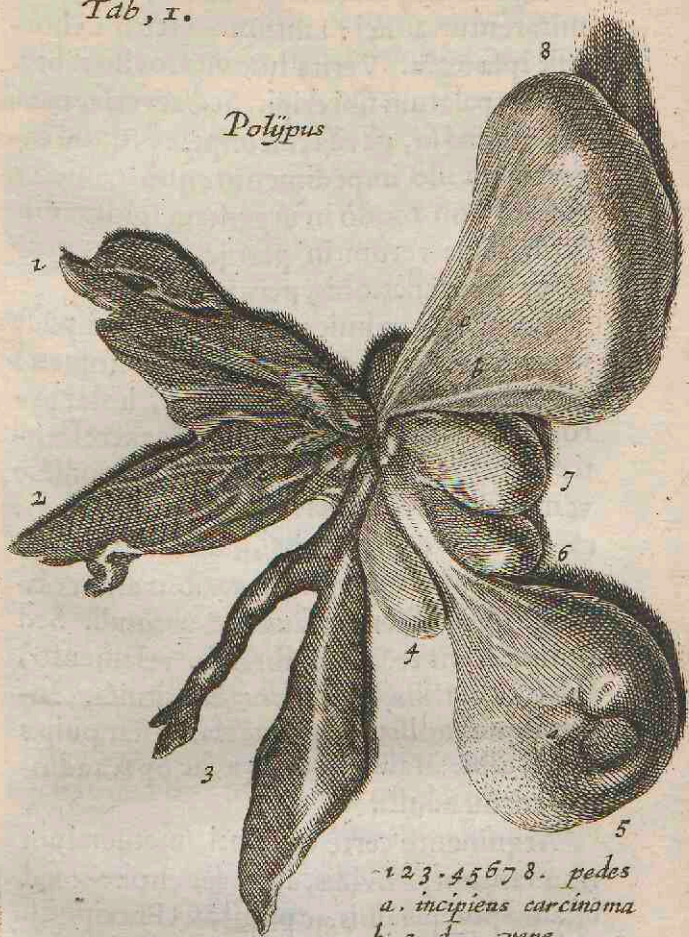
Post frequentes destillationes, occupavit uxorem æditui, divi Adolphi, insignis polypus: colore albus, & substantiâ pituitosus; sed obturans narem utramque, at imprimis sinistram: cum spiritu difficili, & continuo suffocationis metu. Conspiciebatur quippe, non tantum in naribus; verum etiam in gutture; cum duplici carunculâ: alterâ albâ, ac leni; alterâ verò lividâ, ac durâ, imò parum distante, à naturâ carcinomatis. Sed in eo discrepabant evidenter: quod disparem, præ se, ferrent figuram: quæ enim in illâ humanum ventriculum; illa expressit non malè in hac, formam ovi columbini.

Suadentibus itaque, celerem remediorum usum, hinc præcipiti carcinomatis metu; illinc verò æstuantium faucium fervore; & humoribus acrius nares iam erodentibus: tentatum fuit impedimentum hoc inde extrahere. Sed fractis magis, quàm eductis illinc carunculis, arrepta fuit deinde forcipe, illa pars; quam diximus in faucibus carcinomina minari. Quâ potentiùs vellicatâ, sequebatur protinùs integer polypus: cum omnibus suis pediculis, ~~ram in naribus, quàm gutture conspicuis.~~

Quem

Tab, I.

Polypus

1 2 3 4 5 6 7 8. pedes
a. incipiens carcinoma
b. c. d. vena

Quem inopinatum eventum, quantum mirarentur amici: tantum invicem exhorruit ipsa ægra. Verita hoc improvise raptu, totum palatum sibi eripi. Sed reversa, paulò post, ad se, gavisâ fuit impensè, quod careret jam illo impedimento: quò conjecta fuerat, non modò in urgentem spiritus difficultatem: verum in perniciosissimum, præsentis strangulationis, periculum.

Erant autem huic polypo (cui vel à pisce marino; vel à pedum frequentia nomen) octoni pedes, incipientes singuli, instar pyrorum, à tereti pediculo: orto ab excrescentiæ hujus centro. Unde quoque prodire venæ: per ipsam dispersæ. Pedes autem, quos carunculas vocant medici, plurimum inter se discrepabant. Qui enim in naribus erant oblongi: illi ipsi fuere in faucibus rotundi. Sed omnes erant tecti membraneo velamento, sub quo continebatur concreta pituita. In plerisque mollis, ac pellucida, instar pulpæ pruni albi: in aliis verò dura, ac opaca adinstar cornu adusti.

Argumento certè evidenti, metuendum non tantum, à lividis, ac melancholicis: sed etiam à polypis albis, ac pituitosis. Præcipuè si vel à fervido sanguine; vel ab æstu, intus concluso, degenerent in naturam carcinomatis: uti hic evidenter factum. Errant itaque non leviter, qui judicant polypum pituitosum, carere

carere omni periculo. Quod plerumque quidem verum; sed nec promiscuè, nec indifferenter.

Sed dicat quis? annon fortuitum hocce tentamentum? & inopinata hæc polypi, per fauces eductio? imò ira, ut etiam alios noverim, quos hoc exemplum docuit, idem in aliis quoque experiri. Neque sanè minore cum felicitate. Iuxta illud Poëtæ Manilii;

*Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.*

Quod si verò lubeat medicamentis tentare, confugiendum erit ad pulverem vitrioli calcinati, colcothar vocant Chymici: vel ad radicem hermodactyli albi, exceptam aut melle rosato, aut aquâ sabinæ. Quibus remediis corrugatur magis, quàm aperitur polypi tunica. Nec penetrat hic pulvis per angustiam, prope nasi finem, ab excrescentiâ hæc, obturatam.

Unde tamen, nisi eduxeris carunculas, illic stabulantes: luxuriabit continenter eadem hæc seges. Et ex affluxu novi humoris, intumescet assiduò, quæ in exsiccata tunicâ remanserat, pulpa. Nisi fortè involuerum ipsius, sit adeò teres, ac molle: ut à pulvere hoc, absumatur non minus pulpa, quàm tunica illam succingens. Quem ipsius successum, alicubi, aliqui experti, credidère propterea, sed satis temerè, pulverem comme-

moratum, ubique locorum idem pollere: & infallibiliter sanare, quemcunque polypum.

CAPVT XXVII.

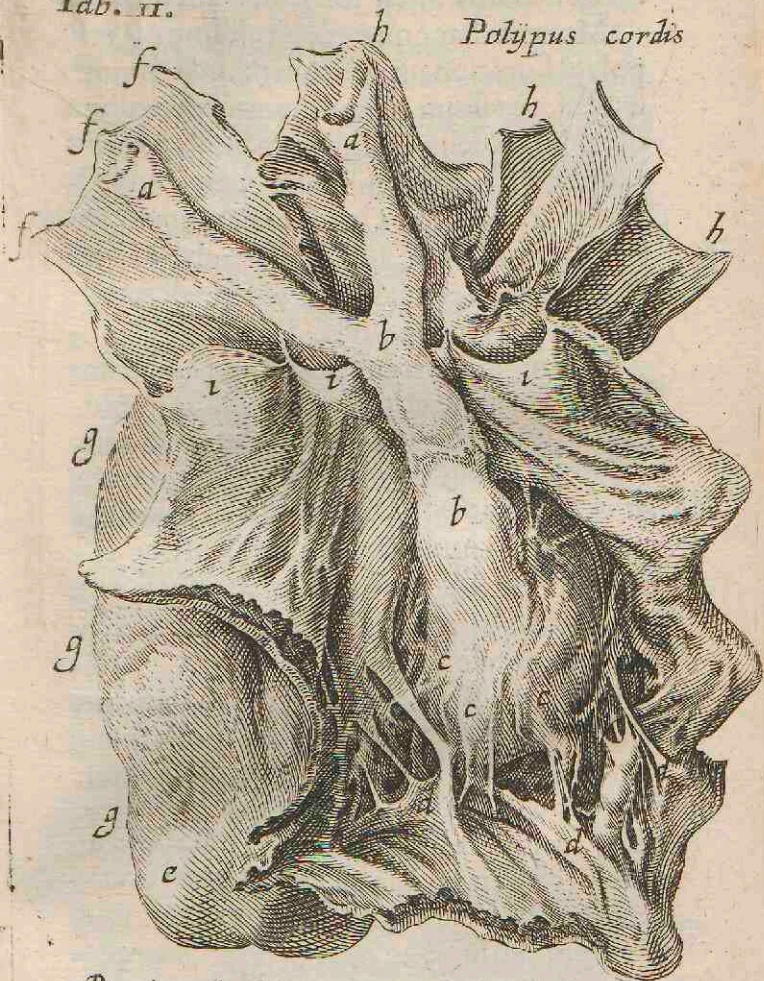
Polypus Cordis.

CRedidit Galenus, interiora cordis nullum pati tumorem, quin protinùs fatisceret homo. Sed indefessa, insequentis ætatis, indagatio, invénit tamen non semel, in ipsius ventriculis, non unum tumoris genus. Imò glandulas, carnem, ossa, pinguedinem, & interdùm ulcera. Ut fileam nunc aliorum experimenta, confirmabit id abundè, mirabilis illa excreſcentia: quam juxta mecum, in sinistro cordis sinu, invenère præcipui, nostræ civitatis, medici: indigitantes eam uno ore, polypum cordis. Surgente vocis etymo, aliquatenùs quidem à pedum frequentia: sed potissimùm, à formæ, ac materiæ similitudine.

Momma Baxius, homo torpidus, ac hebes, occisus repentè, à morbo attonito, obtulit secanti chirurgo, cerebrum adedò flaccidum; & membranas ipsius, tam frequenti pituitâ perfusas: ut opus fuerit, eam spongiâ detergere. Quâ eâdem pituitâ, replebantur utique & venæ, per cerebrum dispersæ; nec minùs, sinus falciformis: & quidem utrobique, tantâ copiâ, ac lentore: ut inde poterit

Tab. II.

Polypus cordis

aa Rami polypi.
 bb polypus.
 ccc pedes polypi.
 dddd cordis fibrae.
 e mucro cordis.

fff Arteria cordis dilata.
 ggg latus cordis.
 hhh Arteria venosa
 expansa.
 iii tres Valvulae.

tuerit extrahi, instar longioris alicujus fili.

Movente hac concretâ pituitâ, non levem polypi suspicionem: sed quem, id temporis frustra quæsitum ivimus in naribus: illum offendimus deinceps inscii, in sinistro cordis ventriculo: in quo simile quid etiam, animadvertit vir diligens, Casparus Bauhinus: sed ex materiâ adiposâ; cum noster polypus fuerit, à concretâ pituitâ. Uti videre est, in appendice operis anatomici.

Sed antequam hunc polypum plenius descripserim: satius erit tantisper adhuc immorari, in pituitoso hoc cerebro: in cujus ventriculis invenimus, non tantum plurimum aquæ (quod attonitis familiare) sed spinalem medullam ita humidam, imò udam: ut necesse fuerit, exuberantes liquores, prius spongiâ absorbere: antequam licuit inquirere, in naturam nobilissimæ hujus partis.

Quam medius fidius, longè invenimus aliam, quàm hæctenùs expressere speciosæ, anatomicorum tabulæ. Involuebatur autem, hæc medulla, sacre fistulæ inclusa, tribus tunicis: quarum cuilibet suæ inerant venæ: sed in duabus propinquieribus, tam eleganti ordine dispersæ: ut ad amussim exprimerent, variegatum marmor.

Nervorum autem paria, prodibant ex cer-vice, non distincta, ac sejugata: uti quidem delincantur: sed transibant plerumque per
idem

idem foramen, modò quini, vel seni; modò verò deni nervi. At in thorace dispar fuit ratio: prodeuntibus illic nervis separatim, quorum principium etiam tantùm discrepabat ab exitu: ut nervus, transiturus, per foramen quintæ vertebræ, inciperet plerumque circa primam, aut secundam. Quem ordinem etiam in aliis passim vidimus observatum.

Sed prope os sacrum, quæsvimus quidem curiosè, sed non invenimus, pilosa illa filamenta; quæ depingit Andræas Laurentius, scriptor alioqui minimè infidus. Occurrere quidem nobis nervi, illic magis, quàm alibi dissoluti: sed interim compacti, & tam pressè uniti: ut ab aquâ tepidâ, (licèt aliquandiu, in illâ detinerentur) nequaquam ita difflueret, conglomerata ipsorum compactes: uti idem asserit auctor. Nisi fortè intellexerit, per filamenta sua, teretes illos nervos: in quos dispescitur evidenter, extrema spinalis hujus medullæ pars.

Sed ad polypum ut revertar, constabat is, ex albâ, ac concretâ pituitâ, inclusâ membraneo involucro: & inhærens suis radicibus, carneis cordis fibris, assurgebat bifido trunco, obturatum non minùs arteriam aörtam, quàm venosam. Quarum nobilissimarum viarum obstacula, impedimento fuère: ne deinceps vel ærem liberè attraheret; vel fuligines debite expelleret cor. Nedum exactè se clau-

derent valvulæ, postgressum spiritus vitalis. Cui tamen usui, illas ibidem loci destinavit sollicita natura.

Unde factum, ut partim, ob exclusum aërem; partim verò ob retentas fuligines; & spiritus, plus æquo, dissipatos: infirmaretur, usque eò, cordis robur: ut nequiverit amplius suum officium facere: multò minùs spiritus vitales (ut par erat) quibuscunque partibus impartiri. Quorum calore ac fortu ubi carendum fuit: refrixit inde confestim corpus: emarcuit animus: & torpuit tam vehementer cerebrum: ut tandem perierit, à gravissimâ apoplexiâ.

CAPVT XXVIII.

Oculi procidentia.

MAlè vocant nonnulli, quamlibet oculi procidentiam, sive *περόπτωσις*, sive *σαφύλαμα* Pauli Æginetæ lib. III. cap. XXI. & lib. VI. cap. XIX. Loquitur quippe illic, de illâ procidentia specie, quam produxit, vel rupta, vel elevata oculi tunica: cujus etiam meminit Cornelius Celsus, lib. VII. cap. VII. “in ipso (inquit) oculo, attollitur nonnunc
“quam summa tunica: sive ruptis, intus, ali-
“quibus membranis, sive laxatis, & similis
“figura fit acino: unde id *σαφύλαμα* Græci vo-
“cant.

At

At longè aliud proidentia genus, contigit nobis subinde videre, post Victorem Trincavellium; ac Fabricium Hildanum: qui idem quoque memoria consecrarunt. Pro-tuberantiam videlicet, non membranæ u-veæ; elevata, vel instar acini, vel capitis musci: sed tumorem totius oculi; effunden-tem se tam latè, ex sede suâ, ut deturpet faciem universam.

Quem deformem, excidentis oculi, pro-lapsum, siquidem lubet reducere ad nomen aliquod antiquitati usitatum: videbis eum Paulo Æginete *ἐκπίεσις* vocari; l. I I I. c. XX I I. *Ex*primuntur (inquit) oculi, & exerti perma-*nent*: causa est, vel strangulatus, vel dolores, qui frequenter accidunt, ex partu: quos solvunt uteri purgationes.

Sed Aëtio, ac Cornelio Celso, vocatur idem vitium *περίσπασις*, tumor videlicet, ob magnum inflammationis metum, oculos sede suâ propellens. Celsus lib. VI. cap. VI. verùm addit Aëtius, procidere usque eò oculum; ut à palpebris contegi haud possit: imò vergere interdum ad malas, & ipsa supercilia. Lib. VII. cap. XXIV.

Ex suppressis mensstruis, inciderat filia cujusdam vitrarii, in immodicum narium profluvium: quo intempestivè, ab iracundiâ, suppressio; convertebatur protinùs, omnis, impediti sanguinis, impetus, in oculum dextrum;

dextrum; qui inde usque ad cò intumuit; ut sede suâ propulsus, deformaverit, mirum in modum, totam faciem. Cujus vitium uti auferret, nihil non nobiscum molitus fuit, vir jure magni nominis, Vopiscus Plempius; sed successu minùs prospero.

Induerat quippe jam tum naturam carcinomatis, cum cute lividâ, tubere inæquali, & pure tam acri: ut vitiosa forent inde narium ossa; & vires præterea, ad eò fractæ: ut nihil profuerint etiam saluberrima consilia: nisi fortè lubuisset oculum excidere: quod tamen crudele auxilium, licèt succedat nonnunquam feliciter: equidem haud facilè suaserim: nisi consent vires.

At enim, sublatâ è vivis ægrâ, vidimus evidenter præcidentiam hanc originem traxisse, ex tumore ponè oculum delitescente: quo adaperto, occurrebant passim venæ laceræ; membranæ distentæ; ossa carie infecta; & tantum sanguinis cum extra, tum intra cerebrum, effusum: ut nulli mirum videretur, periisse virginē, tot hostibus circumventam.

Inconsideratè itaque agit, quisquis fatigat coercere, qualecunque sanguinis profluvium: distinguenda sunt cautè loca: & vitanda obnixè, quæ hîc signantur, brevია: fatiùs enim naturam liberare, quàm onerare: & præstat interdum, sanguinem aliquamdiu fluere: quàm indiscriminatim inhibere.

CAPVT XXIX.

Encanthis cancroſa.

ETRAVSIS est Cornelio Celſo, ac Paulo Æginetæ, tuberculum, enaſcens, in oculi angulo: quem ^{νεανθου} nominat, Ruffus Ephēſius lib. I I. cap. v. dividitur autem in benignam, ac cancroſam. Illa ut occurrit frequenter, ſic hæc non niſi rariffimè.

Vidimus tamen eam, luce clarius, in naupego Hornano: cui, ex fluxu lacrymali per oleum vitrioli, intempeſtivè ſuppreſſo, uſque eò luxuriavit glandula, à narium parte, oculis adpoſita: ut ejus excreſcentia cöoperirit, non tantùm malam: ſed degeneraverit quoque in pernicioſiſſimum carcinoma. Quod tentavit quidem filo comprehendere, & convenienter ferro excindere Cornelius Saſboutius, lithotomus, ac chirurgus ſatis felix: ſed acquiſiverat jam tum, eam malignitatem hic tumor: ut vix potuerit attingi, quin protinùs, profunderet plurimum ſanguinis: ac proinde neceſſe fuit, ſolis lenientibus uti: quibus exitium ægri magis fuit dilatatum, quàm ablatum. Viderint itaque illi, quibus acria medicamenta in frequenti uſu: quam facilè committatur error: nullâ arte deinceps emendabilis.

CAPVT XXX.

Vulnus pupillæ sanatum.

Quantumvis rarò, vidit tamen indefessus naturæ perscrutator Galenus, renasci homini, aqueum humorem: ex oculo, per vulnus effusum: lib. I. symp. caus. c. II. videre id ipsum deinceps & alii: sed feliciores utrisque sunt illi, id in se, qui vident ipsi. *Sagitta decidens ex altiori loco, discidit cujusdam equitis filio, tam latè pupillam: ut effunderetur non tantùm aqua, oculo inclusa: sed concideret quoque membrana uvea: hebescente inde usque eò visus acie, ut ne admotum quidem candelæ conspiceret lumen.*

Unde plurimùm consternari parentes; & frequentius ingemiscere familiares: *sed prostratos haud parum ereximus, eorum exemplo: quibus regenerata aqua, restituisset, amissi luminis, usurá, ac proinde non abiciendum animum: sed ex aliis exemplum capiendum, nobis quod ex usu fiet.* *Non minùs virium esse naturæ nunc, quàm olim. Eandem manere rerum faciem; secula quidem, & personas interire; sed causas, & eventus identidem recurrere.*

Quæ profectò monita, tantùm valuere, apud ægrum: ut nihil non admiserit remedium;

diorum: inter quæ prius facile tenuere, collyria, cum anodyna, tum exsiccantia: quibus similiter usque adeò benedixit Deus: ut inductâ vulneri cicatrice, brevi succreverit iterum oculo, aqua deperdita: & pulsâ caligine, redierit rursus, gratissimum visus, officium: verum naturali imbecillius: ob cicatricem, uveæ, à vulnere, relictum.

CAPVT XXXI.

Cæcitas à veneno.

INter cæcitatis genera; eminet evidenter ^{ἀμαύρωσις} obscuratio visus. Quæ duplex est; altera cerebro propria; altera verò, à consortio aliarum partium: prior species, ut est planè immedicabilis; sic contra curatur interdum posterior. Potissima autem, hujus cæcitatis, caussa statuitur, humor turgens: vel à bile flavâ, aut atrâ; vel à veneno potui datô. Manente in hac cæcitate, pupillâ semper clarâ, ac pellucidâ: licet interim nihil cernat oculus: ob vitium, nervo visorio, intrinsicè objectum: vel ab humore cò uberiori affluente; vel à cerebro, plus æquo, agitato.

Non temerè ergò Dictator noster, Hippocrates, lib. I. præd. ὀμμοῖται καὶ πικρῆσις, ὡς ἐκ ἀξέσι, καὶ πόν. Oculi occlusio, in acutis, mala. Si quidem enim à bile flavâ, verâ, plerorumque acutorum

acutorum morborum, causâ, lædatur cerebrum, non modò, quâ simile; verùm obturentur, quoque organa, visui destinata: videbis ejuscemodi ægro, aut rarò, aut nunquam restitui, ademptum visus lumen.

Vultis hanc rem clariùs? legite, sed non perfunctoriè, aph. III. lib. II. coac. c. XXIV.

“ ἐν τοῖσι μανιαῖσι, πικρὸς ἐπιγινώσκῃ ἀμείβεσθαι ἔχει.
 Quasi diceret, convulsionem, quam mania induxit bilis atra, privare hominem, omni lucis, usurâ. Quippe ἀμείβεον ipsi appellatur, non quod libet obscurum: sed, quod vel extinctioni est proximum; vel quod caret omni lumine. Non secùs ac Lucianus, ἀμείβεον *λυχνίδιον*, deficientem lucernam: & ipse Hippocrates, *πνεῦμα ἀμείβεον*, spiritum ita obscurum, & evanidum; ut sit verus, mortis, index.

Vir olim splendidus, sed, id temporis, inops, exceptus hilariore convivio, incaluit usque adeò, à vino: ut instar musti, dolia sua rumpentis, quoquo versus exitum molirentur humores, plus nimio, in ipso concitati. Quærentes exitum, modò per vomitum, modò per dejectionem alvi; modò verò per nares; è quibus ut effusè profluxit sanguis: sic doluit impensè caput: cum febre intensâ; præcordiis æstuantibus; spiritu gravi; oculis flammeis; & mente tam vehementer perturbatâ: ut vel cæcus vidisset, bilem ipsi summoperè turgere.

Cujus

Cujus impetuofum, quò infringeremus, raptum, infudimus ilicò Clyfterem; & exfolutâ priùs brachii venâ, propinauimus medicamenta, cùm cathartica, tum intemperiem corrigentia. Quorum ope, inhibita quidem fuit, sed non tam strictè, effera hæc vis; quin converterit se nihilominùs, in nervum opticum: inducendo illi pessimam illam cæcitatùs spèciem: quam ἀμφοτέρωθεν nominant Græci. In quâ, licèt omnia oculo sint pura, nihil tamen vident ægri. Vide Galenum comm. II. in proth. cap. II. & Aetium tetr. II. serm. III. cap. XLVIII.

Cui pertinacissimo vitio, quantumvis protinùs, animosè, cum Roberto Verhoevio, ac Nicolao Fontano, obviam itum: cùm per ferrum candens; tum per stybium potui datum; utique per cucurbitulas scarificatas; sternutamenta valida; filum, per cervicem, trajectum; & sanguifugas; affixas non minùs temporum, quam oculorum venis. Nequirit tamen redintegrari visus: sive ob morbum penitiùs jam impressum: sive ob vehementiam alicujus veneni: quod æger adseverabat medicis, à se adsumptum. Cujus, licèt voluerit, exactam haberi rationem: nequirit tamen eò unquam perducì, ut ejus exprimeret naturam; nedum à quo datum: satagens clam potius mussitare, quàm palam detegere, iniuriam sibi illatam.

Dolor capitis, à naturâ devictus.

Cornelius Tector, vir pleni habitus, excarnificatus aliquandiu, ab intolerabili capitis dolore: contorquebatur tandem, tam vehementer, à contactione nervorum: ut nihil proficiente arte medicâ, neceſſe fuerit implorare naturæ opem: quæ etiam tam fedulas tulit ſuppeticas; ut pulſo, per nares, plurimo pure, brevi liberaverit hominem, non tantum à dolore; verum etiam à partinaci, horribilis illius convulſionis, cauſâ.

“Iuxta illud Hippocratis* Capite dolenti, & vehementer laboranti, pus, vel aqua, vel ſanguis, per nares, aut aures, aut os effluens, morbum ſolvit. lib. vi. aph. x.

Quod ipſum, benignæ naturæ, auxilium, etiam aliis vidimus adlatum: cum per porriginem; tum per vermes, à nari- bus, excretos. Quos hîc licet ſilentio præterierim,* non poſſum tamen non memi- niſſe, ſalutaris illius porriginis, quæ affinem Caſparis Barlæi, ſummi, noſtri ſeculi, cum Oratoris, tum Pœtæ, liberavit officioſè, ab inveteratâ cephalæâ: expulſâ, per inſenſibilia cutis foramina, viſcidâ pituitâ: adhæreſcente, inſtar glutinis, capillorum radicibus: & producente paulatim, veram porriginem: defædantem quidem caput; ſed vindican- tem

hiſtor.

tem interim ipsum, à dolore, aliàs invincibili.
 * Discant hinc medici, naturam imitari; &
observare, cum judicio; quanto perè, in ca-
pitis dolore, ex usu sint; cum sternutamen-
ta, in tempore mota: tum ulcera capiti, ma-
turè, inusta: natura quippe dux optima: nec
facile errat, ipsius qui insistit, vestigiis. Illà
flante, prosperè navigat æger: & interdum,
ipsà duce, incredibilia peragit medicus. Uti
 scitè Seneca. Naturam sequentibus omnia
 facilia, & expedita sunt: contra illam viventi-
 bus, non alia vita est, quàm contra aquam
 navigantibus.

CAPVT XXXIII.

Dolor, inter caput, ac pedem, reciprocus.

V Apores à pede, ad cerebrum adscendere,
~~ibidemq; morbum comitalem produ-~~ * * *
 cere, novum non est. Sed eundem dolorem,
 à pede, in caput, & à capite, identidem in pe-
 dem, reciproco cursu, revolvi: id certè, non
 nisi paucissimis observatum.

Uxorem fabri lignarii, excruciauit ali-
 quandiu acerbissimus dolor: proserpens,
 cum manifesto caloris sensu, modò à pede,
 in caput; modò verò, à capite, in pedis pol-
 licem: in quem ubi descendisset, iussimus
 illic, cucurbitulam illic imponi: ad elicien-
 dum volaticum illum spiritum: qui tam per-
 nici

nici cursu, permeaverat cottidie corpus uni-
versum: eoque extracto, vidimus illic ces-
 sare reciprocos illos circuitus: & agram mul-
 tò convenientiùs liberatam, quàm rusticos
 illos, quos Galenus, lib. III. de loc. aff.
 cap. VII. testatur evasisse mortem, amputato
illo, quem vipera momorderat, digito.

CAPVT XXXIV.

Pedes Talpini, Capiti humano, innati.

I Neffabilem, dissimilium, similitudinem; &
 uniformem, diversorum formam, offert
 quidem nobis aliquatenùs, mundus univer-
 sus: Sed multò evidentius, incomprehen-
 sibilis consensus; & admirabilis, singularum
 partium, inter se, harmonia. Cujus ea vis
 est: ut terrestria aquatiliùm; & volatica ter-
 restrium imitentur naturam. Neque quic-
 quam sit uni elemento ita proprium: quin id
 ipsum, communicet utique cum aliis obse-
 quiosa natura.

Sic exhibet mare coralliarborem; avium
 pedes ornithopodium; earundem rostrum
 geranium; pulmonem, pulmonaria; testes,
 Satyrium; & colem, phallus. At homo, ani-
 mal perfectissimum, licet contineat in se,
omnium animantium, formas: rarò tamen
fert, præ se, aliorum figuras. Nisi fortè, vel
 errante naturâ, in primâ conformatione:
 unde

unde fiunt monstra: vel eâdem irritatâ, à diu-
tinis abscessibus: quorum putredo offert
nonnunquam medicorum oculis, mirificas,
imò prodigiosas rerum figuras. Velut vide-
re est, apud Galenum, lib. xiv. meth. c. xi i.

Pauperculæ, ab ecclesiâ, enutritæ, obsideba-
tur caput undiquaque, à manantibus, ac for-
didis illis ulceribus: quæ *ἀρχαῖες* Græcis vocan-
tur. Quibus summam cutem disrumpenti-
bus, conspurcantur omnia sanie. Sed quod
summè admirabile, excrevit hic, ex quolibet
eiusmodi ulcere, nescio quæ durior carti-
lago: figurâ, ac colore, talpa pedi, ad amuf-
sim, similis: coöperiens capitis cutem, instar
porriginis.

Quam deformitatem, quò auferret ars,
usa fuit præter cathartica, ac fomenta, par-
tim exsiccantia, partim detergentia, ipso fer-
ro candente: cujus beneficio, demetebat, in-
star falcis, luxuriantem hanc messem. Quæ
tamen paulò post, iterùm repullulavit: sed
ea fuit inopis hujus mulieris sordities: ut ma-
luerit retinere deforme hoc vitium, egestati
suæ fortè non inutile: quam convenienter
iterùm ab eo liberari.

CAPVT XXXV.

* * *
* * *Respiratio per aures.* * * *
* * *

Latitant in ore humano, duo angusti ductus; adscendentes utrimque, ad latera maxillæ versus aures; quarum ingenito aëri ut advehunt pabulum: sic concedunt interdum exitum per aures, spiritui; ob gutturis angustiam, aliâshominem certò suffocaturò. Uti id bis à nobis observatum, in illâ respiratione, quæ non trahitur, nisi rectâ cervice: ὀφθαλμοίον vocant Græci; à cuius periculosissimi morbi, suffocatione, equidem vidi duos ægros liberatos: effuso spiritu, per vias jam commemoratas.

Quod auxilii genus, fortè quoque animadvertit olim Alcmaon Crotoniates: afferens propterea, capras auribus spirare. Non quod crederet, illis omne spirandi officium, esse ab auribus: sed quod notaverit nonnunquam, hac viâ, non leve levamentum accedere pulmonibus, à spiritus difficultate oppressis.

Docet utique hæc ipsa via: cur surdi acutiùs audiant, aperto, quàm occluso ore. Adscendit quippe per illam, cum aëre, etiam sonus: inveniens interdum aurem, intus non tantùm læsam; quantùm videtur indicare externa surditas. Quibus addo, per hos ipsos ductus,

ductus, offendi interdum, non parùm illorum aures: quos plus æquo infirmavit lues venerea: quibus aures subinde adeò sunt teneræ: ut eas lædat non tantùm aër frigidus: sed etiam qualiscunque strepitus, inæqualiùs per os, ad aures transiens.

CAPVT XXXVI.

Mors à dente genuino.

Dolor dentium, quàm parvi inexpertis, tam magni fit expertis: idemque & ridetur, & defletur. Quin imò, sunt qui credant, maximum hoc tormentum, semper esse innoxium. Sed crede ô medice eventibus: & videbis inde, non semel produci: vel inemendabilem faciei deformitatem; vel certam mortem.

Gosvino Hallio, medico Amstelredamensi, erupère tam molestè, dentes genuini: ut opus fuerit illorum eruptionem accelerare, incisus, scalpello, gingivis. Sed tantùm absuit, ut inde vel citiùs emerferint dentes; vel placatus sit dolor: ut potiùs cuncta inde ruerint in pejus: excitatis, ab incisione, non modò febribus, ac vigiliis: sed etiam deliriis adeò efferis; ut dies noctesque præ furore, discurrerit per conclave: antequam miserimo dolori finem imposuerit mors.

CAPVT XXXVII.

Ulcera palati.

Ulcera palati occupant, vel os, vel carnem: priora ut sunt insanabilia; sic curantur ægerrimè posteriora. Vidimus id evidentiissimè, in Pistore Alberto: cui amplissimum carnis ulcus, in palato, ubi sanasset chirurgus: credidit ilicò, homo gloriosus, quæcunque palati ulcera, etiam cum ossis carie, feliciter sibi cessura. Sed observatâ, minùs distinctè, dispari, horum ulcerum, naturâ; excidit non semel spe suâ: neque tetigit perpetuò, ad quem collimabat, scopum.

Quod enim ulcus, in musculis palati sanatur: id manet immedicabile, in osse. Ac proinde haud mirum, si in parte declivi, ac semper madidâ operam luserit: licèt uteretur remediis, aliâs satis ingeniosis: aquâ videlicet sublimati: infractâ cum syrupo rosaceo. Quâ, vitiatis ossibus, admotâ, erupit ilicò ex illis albicans quædam spuma; quâ aliquoties detersâ, separavit deinde partes cariosas; per oleum cinamomi, mixtum cum oleo sublimati. Quo remedio equidem, in segregandis celeriter ossibus, nec vidi, nec legi, quicquam convenientius.

Nequit tamen, vel carnem inducere, disfitis, ulceris, oris; vel ex vitiato osse, tantum calli,

calli, elicere : ut obturaret commodè amplum foraminis hiatum. Sed neccesse habuit, tandem confugere, ad argenteam illam laminam; quam ejuscemodi ulceribus, cum adnexâ spongiâ, jubent imponi, quotquot de re chirurgicâ, scripsère, auctores.

CAPVT XXXVIII.

Prolapsus palati.

HActenus quidè, vel omninò præteritus, vel levi saltem brachio, percursus fuit, à medicis, prolapsus palati. Vitium tamen non minus grave, quàm rarum. Cujus origo est, à destillatione humoris, deprimentis usque eò, musculos sub finem palati sitos: ut, præ pondere, prolapsi, præcludant viam spiritui, cum per os, tum per nares erupturo.

Quæ angustia, necessario pessundant hominem: nisi dictum, ac factum scalpello tumorem pertuderis: evacuatoque humore illic concluso, aperueris confestim viam, ac cedenti, ac recedenti spiritui necessariam. Vidi equidem tumorem hunc, in palato, ad eò celeri, ac pernici cursu, aliquandò exortum: ut vix licuerit cogitare, de gargarismate: nedum de aliis auxiliis; præterquam de sola scalpelli incisione: quâ dextrè, & festinanter, id temporis, institutâ, vidimus non modò effluxisse inde, plurimum aquæ: sed

detumefcente palato, protinùs ad fe rediiffe, hominem extinctioni jam proximum.

CAPVT XXXIX.

Vox à febre, intercepta.

Malum Hippocrati est, in febribus, obmutescere. Sed silentium hoc vocat, vel *ἀφωνία*, vel *ἀναδία*: posteriore autem verbo, intelligit, impedimentum sermonis, ortum: cùm à resolutione, instrumentorum voci inservientium; tum ab eorundem exsiccatione. Resolutio verò, ut fit, à destillante pituitâ: sic exsiccatio, à calore febrili: arefaciente interiorem laringis rimam. Quod vitium iudicatur quidem grave; sed non certò exitiale.

At *ἀφωνία* significat ipsi, privationem vocis, inductam: vel à graviore cerebri morbo; vel ab omnimodâ spirituum dissipatione. Quam speciem propterea, pluris faciunt medici: utpote cum majore periculo conjunctam. Vultis utriusque discrimen? *ἀφωνίας* exemplum dabunt, gravissima apoplexia; & funesta illa virium resolutio: quæ in febribus continuis, privat hominem, non minùs vita, quàm voce. At *ἀναδία* proponet perspicuè, quæ hîc intexitur, historia.

Puerulus biennis, obsessus à febre continuâ, incidit repente in *ἀναδία*, sive eam vo-

cis

cis interceptionem: quam infert, partim humor à cerebro uberius destillans; partim verò, calor febrilis; exsiccans tantoperè, interiorè laringis rimam, verum vocis organum: ut nequiverit ampliùs voces formare. Musculos autem laringis, utique nervos vocales, sic fuisse affectos; docebant evidenter, hinc febres intensæ: illinc verò, præter sputa frequentia, tussis permanens; & assidua faucium irritatio. Quibus ab arte debellatis, cessit actutum, pertinax hoc silentium: quod ultra diem quartum decimum, vocem ipsi integrè suppresserat.

CAPVT XL.

Idem silentium, à pituitâ.

ELisè Germane, destillabat quotannis, tam frequens humor, à capite, in nervos voci destinatos: ut propter eorum impedimentum, obmutesceret subinde, non aliquot dies, verùm integros interdum menses. Non quidem semper, sine aliquo vulvæ vitio: sed inhærente plerumque, potissimâ silentii causâ, in humore, musculos laringis, plus æquo, resolvente.

Fuit quippe is, huic puellæ, ad eò frequens: ut sputa inde prodeuntia, replerent cottidiè, aliquot pelves. Quo cursu, deinceps, vel spontè, vel arte impedito, contrahantur

hebantur ilicò, non tantùm omnes nervi; sed suppressâ voce, obmurmurantibus intestinis, & interruptâ spiritus libertate, sequebatur protinùs, tam vehemens cordis palpitatio: ac si ipsa actutum, pessum ivisset.

Cujus angustia evitandæ ergò, monebatur semper, feridò abstinere ab omni sermone, licet interdum forte potuisset eloqui. Si quidem enim, vel minimum satageret proferre verbum; contremiscere ilicò omnes artus; concitari abdomen; perturbari spiritus; imò trahi in consensum, pleraque omnia membra, quibus surculos suos impertiunt nervi, sexti paris. Qui se dispergunt latissimè, non tantùm per pectus: verùm per omnia abdominis viscera.

Habuit quidem, interea temporis, hæc ægra, satis exactam sui rationem: neque intermisit unquam, vel decoctum sarsaparilia, vel pulveres capiri impositos; vel ulcera artubus inusta; nedum catapotia, dejectionis causâ, data. Sed ea fuit cùm viscerum imbecillitas; tum nervorum laxitas: ut facilè iterum impegerit, in eundem lapidem: raroque transfegerit integrum annum: quin incidit aliquoties, vel in graves nervorum contractiones; vel in commemoratam vocis suppressionem.

CAPVT XLI.

Mutus loquens.

IOannes (cui muti cognomen imposuit infortunium) petiturus Italiam, incidit in pyratas Turcicos: quorum religioni nomen dare, quum renueret; adnixi fuere homines feroces, linguam, propterea radicatus ipsi evellere: sed per plagam, ex vulgi sententiâ, sub mento inflictam. Verum eâ crudelitate, minus ex voto, ipsis succedente, detruncarunt ipsi deinceps, totam illam partem, quâ lingua homini volubilis est; eâque ademptâ, privarunt Iuvenem omni voce.

Quâ tres amplius annos ubi caruisset; evenit fortè, ut intempestâ nocte, admodum percelleretur, ab inopinato fulgure: cuius pernicissimum lumen, cælitus immissum, perstrinxit usque eò, pavidum ipsius animum: ut inde ipsi, non secus ac olim Cræsi filio, dissolveretur violenter, tenax illud vinculum, quod ipsum sermonis usu, hæctenus privaverat.

Quem tamen, ubi vidit sibi restitutum, vix credidit sibi ipse loquenti; nedum ipsi alii. Commovit quippe hæc inexpectata ipsius vox, usque eò totam familiam: ut inde protinus abortierit, juvencula, ipsi cohabitans. Quo rumore latius, deinceps sese diffundente,

fundente, iuimus & nostandem Wesopum, modicum Hollandiæ oppidum: spectatum coram, insolitæ hujus rei novitatem: famâ certè suâ, nequaquam inferiorem.

Qui enim integrum triennium obmuterat, ob mutilatam mediam linguæ partem; cum audivimus, cum eodem vitio, non tantùm distinctè loquentem: sed etiam accuratè pronunciantem, quasunque literas consonantes: ~~quarum tamen enunciationem, solius linguæ apici, attribuunt sagaciores naturæ indagatores.~~

Sermo quippe non formatur sine motu: nec consonantes literæ sine linguæ apice. Quatenus enim lingua volubilis, eatenus distinguit vocem, in verba: & prout allidit, vel ad dentes, vel ad palatum, aut labia: proco, creditur etiam eruditus, discernere vocabula; & modulari concinnè sermonis sonum.

Ac proinde haud mirum, læsâ tam evidenter linguâ, genuino, dearticulatæ vocis, instrumento, læsam utique fuisse, & ipsam vocem: sed eandem, post triennii obmutescentiam, manente linguâ, perinde mutilatâ, integrè ipsi nihilominus rediisse: id fanè excedit omnium eruditorum captum: potuit quippe non modò, expeditè clamare, (id enim & aliis integrum fuit, post abscissam, resolutam, vel ligatam linguam) sed distinxit quoque perspicuè, vocem in vocabula: &
elo-

eloquutus fuit omnia admodum articulatè.

Sed ut explicem me clariùs, quoad repagulum, à fulgure disruptum: asseveravit mihi candidè, se protinus à fulgure, percepisse majorem motum, in musculis linguæ. Quasi sublato jam, inæquali illo cõalitu, quem submento reliquerat, vulnus ibidem à pyratidis ruditer sanatum. Verùm deglutitio (cui non minùs, quàm elocutioni inseruit lingua) mansit ipsi perinde impedita: adeò ut ingenuè conquestus sit, ne tantulum, quidem alimentum, etiam tum temporis, transmittere gulam: nisi id in eam intruderet, violento, digitorum suorum, adminiculo.

CAPVT XLII.

Gula resoluta.

Post vomitum, vertiginem, ac spasimum cynicum, resolvebantur, sub autumnis finem, mulieri quinquagenariæ, tam pertinaciter muscoli deglutitionis: ut gulâ propterea flaccescente, ne guttulam quidem deinceps potuerit transmittere: licet nec dolor, nec tumor, nedum ulla ipsam urgeret angustia.

Quod resolutæ gulæ impedimentum, ablati medici, intrusere faucibus, plumam acris medicamentis imbutam, ex sententiâ Aëtii. Sed illa non elicuit adeò pituitam musculis

sculis impactam, ut potiùs conjecerit ægram, in præsens suffocationis periculum. Integra enim deglutitio, quantum deprimit gulam, tantum elevat invicem caput asperæ arteriæ: & dilatando ipsius rimam, efficit, ut ob adsumptum cibum, non angustius, sed liberiùs trahatur spiritus. In resolutâ autem gulâ, contrâ quum fiat, mirum profectò non est, ægram hanc propemodum fuisse suffocatam: à plumâ, obturante, non minùs laringem, quam gulam.

Quarum profectò partium angustia, in causâ fuit, quò minùs deinceps voluerit admittere, salutarem illum tubulum, quem in simili necessitate, describit Hieronymus Capovaccius, lib. I. cap. I IV. Cujus ope, licuisset fortassis, per os, jurulenta ventriculo infundere: eâque ratione, vitam, si non integrè, aliquandiu saltem ipsi prorogare.

Quo auxilio obstinatè repudiato, satagemus tamen, quâ licuit, vires ipsius tueri: & cum non posset id, convenienter fieri per os: infudimus tandem idem illud jus, per alvum, beneficio clysteris. Quod remedii genus, quantumvis plurimi fiat, Abenzoari, Oribasio, imò ipsi Celso: tantum tamen haud profuit huic mulieri: ut propterea, licet infunderetur intestinis satis deterfis, extenderit vitam, ultra diem septimum: in quo diem suum obiit.

CAPVT XLIII.

Inedia undecim dierum.

Homini (inquit Plinius) non ante septi-
mum lethalis inedia: durasse, & ultra
undecimum, plerosque certum est. Bre-
vioris temporis specimen, ut edidit ægra
commemorata: sic exhibet longioris, horri-
bilis illa tragœdia: quam non ita pridem, con-
spexit India Occidentalis, in septem Britan-
nis: quibus necessitas famem fecit, undecim
dierum. Velut nobis sincerè relatum, à te-
stibus oculatis: qui hæc ipsa ventorum ludi-
bria, & humaniter navibus suis excepère: &
officiosè, ad suos reduxère.

Septem Britanni accinxerant se, in insulâ
Christophorianâ, unius solummodò noctis
itineri: ultra quam etiam non extenderant
commeatum. At interveniens tempestas
abripuit imparatos, longiùs in mare: quàm
ut potuerint reverti, ad portum destinatum,
ante diem septimum decimum.

Quo tempore pepercère quidem, tam
impensè, cibo uninocti duntaxat destinato:
ut suffecerit ipsis in diem quintum: verùm eo
utique transacto, luctandum fuit reliquos
undecim dies, cum omnimodâ inediâ: quæ
eò ipsis fuit gravior; quò ardentiùs, id tem-
poris æstuarit sol: & vehementiùs exucca

ipforum guttura, exarefecerit, exhalans, incalescentis maris, falsedo.

Cujus intricati erroris, nullum finem promittente spatioso mari, adigebantur tandem (ô durum necessitatis telum) ancipiti forti committere; cujus carne urgentem famem; & quo sanguine compescerent inexplebilem sitim. Sed jacta alea, quis eventum hunc non miretur? destinavit primæ cædi, primum, hujuslanienæ, auctorem. Non secus, ac olim Phalaris, teste ipsius epistolâ, æneo tauro inclusit Perilaum, primum crudelissimi illius inventi fabricatorem.

Sed, quod summè mireris, fuit hic vir, non magis promptus in dando, quàm imperterritus, in sustinendo, ferocis sui consilii, eventu. Addens confidenter mcticulosis animum; & obtestans, non semel, perterritos: præsidium ab audaciâ mutuandum. Audaces fortunam juvare. Neque ullum ipsis, deinceps restare effugium: nisi dictum ac factum, fugientem vitam stiterint humanâ carne. Se lubenter fortunæ cessurum: imò beneficii loco accepturum; siquidem vel mortuus amicis profuit.

Idem olim, etiam ab aliis, in simili infortunio, nonnunquam factitatum: sic matres devorasse suos fætus; uxores maritos; liberos parentes; imò alibi, alios se ipsos; alios verò filios suos, ob hanc ipsam causam, præcipitasse

tasse in ardentem rogam. Ac proinde nullam legem necessitati hactenus positam: quin cuique liberum esse, quod invito extorquet inevitabile infortunium.

Quâ oratione, ut non parum lenivit horrendi facinoris atrocitatem: sic erexit utique, usque eò flaccidos ipsorum animos: ut tandem reperiretur aliquis, sorte tamen prius ductus, qui petierit animosè perorantis jugulum: & intulerit vim volenti. Cujus cadaveris (horresco referens) expetiit quilibet illorum, tam præproperè, frustum: ut vix potuerit, tam festinanter dividi. Respuentibus interim, nec carnem famelicis dentibus; nec sanguinem sitibundo ventriculo; nedum inexpiabile hocce facinus animo; à necessitate jam planè devicto: juxta illud Satyrici,

*Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua.*

Reperiebatur tamen inter ipsos aliquis, qui ob arctiorem, cum occiso familiaritatem, averfatus Thyestéam hanc cænam, noluit fieri tanti facinoris reus: certus, quidvis potius perpeti, quàm se polluere, tam amico sanguine. Quæ sententia obstinatè retenta, conjecit ipsum, postridie ejus diei, in rabiem tam sævam: ut eà percitus, se ipsum præcipientem dederit in mare.

Sed qui aderant focii, non patiebantur, tam inopportuno tempore, famelicis suis

dentibus, tam desideratum eripi bolum. At concepta rabies, vitia verat jam tum, ita ipsius sanguinem: utique carnes venis circumpositas: ut in universo corpore, vix quicquam foret esui aptum, præter cæta: quibus solis videbatur id relictum, quod faceret, ad avida ipsorum palata.

At tandem misertus, miserrimi hujus erroris Deus, deduxit ipsorum naviculam, ad insulam Martiniam: in quâ à præsidio Belgico, & humaniter excepti; & benignè ad suos reducti fuere. Sed vix attigerant terram, quin accusarentur protinùs, à prætore, homicidii: sed diluente crimen inevitabili necessitate, dedit ipsis brevi veniam ipsorum judex: (Ut cum Juvenale loquar,)

dira, atque immania passis;

*Et quibus ipsorum poterant ignoscere manes,
Quorum corporibus vescebantur.*

CAPVT XLIV.

Lethalis gula tumor.

INter œsophagum, ac asperam arteriam, insinuat se nonnunquam durus, & exitialis quidam tumor: modò foris conspicuus; modò verò intus delitescens. Primum autem coarctat, sed mox occludit gulam: & quidem tam strictè; ut denegato alimentis omni transitu, certò pessundet hominem.

Causam

Causam autem agnoscit, vel pituitam, vel succum melancholicum: & prout, sive hic, sive ille humor uberiùs redundet; pro eo etiam augetur, imminuiturve discrimen, in quod præcipitat ægros. Pituitosum tumorem ut interdum; sic nunquam domabis illum ab atrâ bile. Præsertim si occupet mollem, asperæ arteriæ, partem. Cujus flexiles membranæ, ut ponè faciliè deprimuntur: sic antè resistunt potenter, huic tumori, cartilaginei illi annuli: quos instar scuti, nobilissimæ huic fistulæ, præposuit sollicita natura.

Signa ejus sunt, gulæ angustia; spiritus difficilis; gutturis fervor; sputa salsa; ac perennis salivæ screatus. Ipsa autem pars affecta, digito depressa, ostendit tumorem magis latum, quàm elatum: qui quantò delitescit penitiùs, tantò magis coarctat, cum gulam, tum asperam arteriam: adeò, ut interdum, nec detur spiritui exitus; nec alimentis, conveniens in ventriculum, ingressus.

Viduæ, cujusdam naupegi, succrevit paulatim, ex destillatione; humilis, ac latus tumor: insidens firmiter lateri, asperæ arteriæ, paulum supra jugulum. Hinc impediri evidenter spiritus, & tandem tanto pere deglutationes: ut circa summum tumoris incrementum, vix quicquam ampliùs transmiserit gula: nisi fortè exiguas aliquas, lactis vaccini, guttulas: quarum ope nequaquam ubi

restaurarentur debite, vires majoris opis indigæ; emarcuit necessariò corpus; & excessit ipsa, non invita, è vitâ.

Dissecto autem cadavere, & denudatâ convenienter cute, offendimus hunc tumorem, adinstar carcinomatis, colore lividum, & radicibus diffusum, per quamcunque colli partem. Potissimum verò circa gulam: premendo eam tam arctè, ut ex complicatis ipsius tunicis, excrescerent intus, varia filamenta: obturantia, intricatâ suâ texturâ, usque eò, perviam hanc fistulam: ut ne ferream quidem specillum, per eam, nobis licuerit, transmittere.

Intumuerant adhæc, à perenni pituitæ cursu, tam vehementer glandulæ, in medio thorace, gulæ extrinsecùs adpositæ: ut nemo miraretur amplius, mulierem hanc incidisse non modò in summas angustias, verùm in famem inexpugnabilem, & novissimè in ineluctabilem mortem.

Sed excessit omnem admirationem, arteria cervicalis; tam ampla, ac lata; ut in se facilimè recepisset duos digitos: sed interim planè vacua, & omni humore destituta. Calor quippe arteriæ, à carcinomate impressus, attraxerat eò plus sanguinis, quàm ipsa fuit recipiendo. Unde verisimile est, tunicas ipsius, præter consuetudinem, fuisse distentas.

At humorem attractum, absorpsit deinde
tam

tam validè, idem incendium indies incre-
 scens: ut arteriâ integrè inanitâ, induceretur
 inde inevitabilis illa moriendi necessitas:
 quam testiùs videtur innuere, Auctor libri
 de corde, asserens non inconsideratè. Vasa
 cordis esse fontes humanæ naturæ: & flu-^{cc}
 mina, quibus totum corpus irrigatur: hæc^{cc}
 vitam conferre: sed si exsiccentur, hominem^{cc}
 perire.^{cc}

Quam eandem exsiccationis speciem, con-
 tigit mihi deinceps, non minùs evidenter
 quoque videre, in emaciato exsucco eunuchi
 cadavere: cujus arteriam cruralem offendi-
 mus, ut extrinsecus summè duram: sic intùs
 asperam, inæqualem, & omni sanguine de-
 stitutam. Sed prioris ægræ arteriam, ut ex-
 hauserat incendium, à carcinomate ipsi pe-
 nitùs impressum: sic inaniverat eunuchum
 hunc septuagenaria senectus. Cujus tamen
 inanitionis, lubuit eò longiorem hîc facere
 mentionem: quo deinceps deligentiùs pen-
 sicularetur, ab illis, qui cæteris, ut otio, sic
 cruditione præpollent.

CAPVT XLV.

Idem tumor à pituitâ.

VIdua locupletis alicujus mercatoris, ob-
 sessa ab eodem hoc tumore, sed à pituitâ,
 curabatur deinceps admodùm prosperè;

cum per catapota, tum decocta chinæ: sed potissimum per continua[m] gargarisationem: elicientem non tantum, pituitam faucibus impactam: sed compescentem præterea, fervorem gutturis, tumori huic summè noxium.

R. Massæ pilularum agarici. Extracti catholici, singularum scrupulum. Guttæ gambæ scrupulum medium. Croci, masticis, singulorum grana quinque. Fiant pilulæ XII. dentur III.

R. Florum rosarum rubrarum, sambuci, nymphææ albæ, singularum manipulum. Decoquantur ex aquâ plantaginis, & adde colaturæ libræ uni, cum dimidiâ, aceti sambucini uncias tres, fiat gargarisio.

CAPVT XLVI.

Strumarum anatome.

Variæ sunt strumarum species; sive à loco, sive à materiâ. * Externæ diu sunt innoxia: sed internæ brevi periculosa. * Fiunt autem vel ex pituitâ solâ; vel permixtâ, cum sanguine, ac atrabile. Quorum humorum concursus, siquidem exsiccetur, à præassante æstu,* producitur nonnunquam in strumis, vel gypsum: vel verus calculus.

** Struma à sanguine, ac pituitâ, vertitur facile in pus: sed eò quæ non tendit, elice illam,

lam, cum involuero, cui includitur: sed potius conjunctim, quam segregatim. * Caven-
do obnixè, ne quæ remaneant reliquæ: quas
tamen tolles deinceps, pulvere mercurii præ- *Pulvis.*
cipitati, cautè illis insperso. * Sed maxima
molestia erit, à feminibus, sub qualibet stru-
mâ, clanculum delitescentibus: quæ licèt
mole sint exilia; neque multum discrepan-
tia, à formâ seminum lupinorum: produ-
cunt tamen perniciosissimam, inexpugna-
bilium strumarum, segetem.

* Semina autem hæc, obtulit nobis aliquan-
do, orphanotrophium publicum, in collo
puellæ, ab hoc morbo suffocata. * Erant ve-
rò hæc adedè frequentia: ut non quina, aut
fena; sed interdum dena, vel vicena occurre-
rent, in eodem loco. * Sed eo semper ordine:
ut majora incumberent minoribus: decli-
nante sensum, usque eò: ipsoꝝ magnitu-
dine; ut tandem vix æquarent semen sesami-
num: inclusa nihil ominùs quælibet suâ tuni-
câ: & apta producere majorem strumam. * Ma-
nentibus itaque hisce feminibus, repullulant
continenter eadem strumarum germina.

CAPVT. XLVII.

Cancer quinquaginta annos innoxius.

Cancer occultus, latet sepè diu, sine offēsâ:
sed irritatus exedit cutem: eaq; sive spon-
tè, sive curantis imperitiâ, ad apertâ, coërce-

tur deinceps nullis repagulis: sed instar fa-
 vientis feræ, depascitur quicquid obvium.
 Et quò liberiùs exhalet vapor, illi inclusus:
 eò impensus quoque affluit humor, tumo-
 rem adaucturus. Ad cujus intima, siquidem
 penetret, circumfluvius aër, à tunicis antea ex-
 clusus: insequitur ilicò, & major putredo;
 & uberior, partis affectæ, luxuries. Quam si
fatagas, vel ferro, vel acribus inhibere me-
dicamentis, idem facis, ac si primo vere, co-
neris rursus in gyrum redigere, quem semel
dissolveris, conglomeratarum areneola-
rum, globum.

Blanda quippe remedia, ut nihil profunt,
 sic nocent summè acria: & quò plus puris,
 cò penitus descendit virus; seca itaque ma-
turè: vel blandire prudenter. Et si lubet,
 audi Cornelium Celsum, expolientem suâ
 « dolabra, aphorismum. xxviii. lib. vi. Ple-
 « rique (inquit) nullam vim adhibendo, quâ
 « tollere id malum tentent; sed imponendo,
 « tantum, lenia medicamenta: quæ quasi blan-
 « diuntur; quò minùs ad ultimam senectutem
 « perveniant, non prohibentur. l. v. c. xxviii.

Filia Geropii Becani, medici olim Ant-
 verpiensis, tulit in sinistris temporibus, quin-
 quaginta ampliùs annos, durum, ac inæqua-
 le carcinoma: sed sine ulcere, ullâve gravi
noxa. Verùm crescente paullatim, post tot
 annos, cum dolore, tum pruritu, sive ex ad-
 versâ,

versâ, mariti sui Casparis Conjetti, fortunâ; sive ab atrâ bile eò uberiùs effusâ: imposuit tumori improvidè, ex consilio empyrici, nescio quæ adurentia medicamenta.

Quibus cutem erodentibus, concitabatur non modò malum hætenus quietum: sed degenerabat brevi, in carcinoma ulceratum: cum labiis inversis, crustâ cinereâ, sinu deformi, tubere inæquali, colore livido, sanie cadaverosa, dolore, vigiliis, animi deliquis, ardore, pruritu, aliisque conclamati cancri notis. * Quibus nulla cùm prodesset medicina: applicuit tandem blandiens hoc ceratum: quod usus comprobavit, qualicumque carcinomati, summè utile.

R. Olei rosati uncias duas, ceræ albæ dragmas sex, plumbi usti, ac loti, unciam mediam, oleum cum cerâ liquefiat; & addito plumbo, agitentur sex horas, in mortario plumbeo, ut fiat ceratum.

Præter quod, vidimus ulceratis cancri, utique ab aliis feliciter admoveri, pulverem concinnatum, ex plumbo liquefacto, cum mercurio vivo: cui siquidem tantillum mercurii vitæ insperferis, rediges omnia in pulverem friabilem: ulcerato cancro adprimè utilem.

Xp.

valis.

*
*
*

est
optim.

Arteriotomia.

Aristor. **S**apientia professor, dolens graviter, ex capite, ob impetum sanguinis vitalis eò conversum, adhibuit quidem plurima remedia, sed fermè incassum. Sed emisso tandem sanguine ex temporibus, convaluit ex toto. Erat autem is colore floridus; sed substantiâ adeò tenuis, ac levis; ut instar spongiæ, sero suo innataret: superficies verò illius, non minùs glabra, ac splendicans, ac si tecta fuisset, à telâ pingui; reliqua autem textura tam erat rara: ut vix attingeretur à cultri acie, quin protinùs discisceret in varias partes.

Inciditur autem arteria, unico ictu, non secùs ac vena: sed cavendum obnixè, ne vel nimis effusè profiliat sanguis: vel minùs strictè occludatur vulnus. Cui propterea imponendum, linamentum, expressum ex aquâ frigidâ; cum albo ovi, bolo armenia, ac mannâ thuris. Quæ ne decidant, urgendum impositum linamentum, laminâ plumbeâ, panno lineo involutâ. Eaque ratione, & brevi coit, & solidè glutinatur diducta arteriæ pars, licèt id, ob perennem arteriæ motum, vix virisimile fit Cornelio Celso, operum chirurgicorum aliàs non imperito.

CAPVT XLIX.

Sanguis ex dente.

VT molestum, sic quoque periculosum, sanguinem profluere, ex oculis, auribus, ac dentibus, sive quoad ipsas venas, arteriasque; è quibus facile plus effluit, quam partes, quibus destinantur, sint ferendo: sive quod remedia, profluvio huic necessaria, ægerri- mē perducantur, ad loca divisorum vaso- rum.

Mulier locuples, dedita, plus æquo, poculis, concitavit sibi inde, tantum sanguinis impetum, versus caput: ut reseratae dentium venæ, effuderint cottidiè, plurimum sanguinis. Licet illis, non semel crustam inusserit chirurgus: per calcinatum vitrioli pulve- rem, quem colcothar vocant Chimici.

Cujus vi parum, aut nihil proficiente; i- vi- mus ad pulverem illum adstringentem: quem summoperè commendant Chirur- gi nostri: sive in membris amputatis; sive in supprimendo, qualicunque sanguinis fluxu. Præsertim si imponatur laceris venis, arte- riisve, cum exsiccato illo majore fungo, quem bovisst vocant aromatarii.

℞. Boli armenicæ, uncias quatuor, calcis vivæ, vitrioli usti, aluminis usti, singulorum sesquiunciam, lapidis hæmatitidis, aloes lu- cidæ,

} ℞.

cidæ, sanguinis draconis, terræ lemnix, croci martis, mumix singulorum unciam mediam, masticis, thuris, olibani singulorum dragmam. Fiat pulvis.

Cujus usu, licet convenienter satis supprimeretur sanguis, ex dente prouens: exasperabatur tamen inde tantoperè guttur: ut necesse fuerit, eo omisso, solum fungum denti intrudere: cujus beneficio, etiam felicissimè vidimus coercitum, impetuosum hoc sanguinis profluvium.

CAPVT L.

Vulnus asperæ arteriæ.

Iuvenem, ab atrâ bile, aliquandiu afflictum, offendit tam vehementer, inopinata, quarundam nuptiarum, repulsa; ut vitæ pertæsus, violentas sibi ipse intulerit manus: præcisus ferro obuiis, asperæ arteriæ, cartilaginibus, sed intactis, mollibus illis tunicis, quæ fistulam hanc ponè alligant subjectæ gulæ: illæsis utique venis jugularibus; & arteriis carotidibus, lateri, asperæ arteriæ, utrimque adpositis.

Quæ plaga, licet non vitâ, privavit saltem ipsum voce: quod spiritus denegaretur (ut loquitur Galenus. lib. I. de loc. aff.) proprio vocis instrumento. Cui incommodo festinanter, opem uti ferret chirurgus, consuit dextrimè filo diductas vulneris oras: fatagens

gens hac ratione inhibere evanidum spiritum. Sed ea fuit impotentis hujus juvenis temeritas; ut diruperit iterum futuram: & referato vulnere, præcipitaverit se satis improvidè, in idem; modò non in majus vitæ periculum.

Quippe tam inæqualiter dilaceraverat disruptas oras: ut vix licuerit eas denuò consue-
re: sed necesse fuerit, illis imponere utrim-
que emplastrum fabrili glutine illitum: & fi-
lo per illud adaçto, conjungere hians vul-
nus, & ex mutuo illo attactu, tandem produ-
cere solidam cicatricem. Ad quam etiam
pervenit grave hoc vulnus, intra primum
mensem, licet interea loci, aliquoties rursus
adnixus sit, dissolvere consuta hæc fila: & quâ
potuit, remorari vulneris cõalitum: sed em-
plastra hæc semel debitè accreta, inhæsere
firmiùs: quàm ut avellerentur deinceps, sine
ipsâ cute.

Quo ingenioso invento, sanatum quidem
fuit vulnus; sed nequaquam furor, menti, ab
iracundiâ, penitiùs impressus. Qui tamen
tandem degeneravit, in eam, læsæ imagina-
tionis labem: ut crederet, crura sua destitui
furis: ac proinde facilè quid sinistri, sibi even-
tuum: siquidem iis innixus, conaretur per
conclave ambulare. Quippe carere se illo ad-
miniculo, (suras intelligebat) quod homi-
nem detineret, in æquilibrio.

Quam

Quam falsam imaginationem, industrio stratagemate, quò eriperem: jussi furas percuti, inopinato ictu; quarum dolorem evidenter ubi percepit; vidit, luce clariùs, se illis minimè carere: quin potiùs convaluit, ab eo tempore: neque remansit ipsi deinceps, ex periculoso hoc, asperæ arteriæ, vulnere, quicquam vitii: præterquam quod in concentu musico, cogeret submissiùs paullò canere, quàm antepлагam inflictam.

CAPVT LI.

Angina interna.

Varia sunt anginæ genera, sed nullum perniciosius illo; quod produxit, vel vertebra introrsum luxata; vel inflammatio musculorum interioris laringis. Quorum profundus tumor, siquidem cõarctet angustum, asperæ arteriæ, caput; & ligulam illi insculptam (quæ sunt proxima vocis instrumenta) supprimitur non tantum vox; sed præcluditur quoque via spiritui; vel potiùs ipsi vitæ. Quæ sine spiritu nulli diu, durabilis. Ac proinde non inconsideratè, Hippocrates lib. I I I. prog. latens angina, vel primo, vel secundo die, lethalis.

Nauta pleni habitus, correptus intempestâ nocte, ab urgente faucium angustia, traxit ilicò spiritum adeò difficulter: ut excitatâ

tatâ febre, & accenso gutture, inciderit pro-
tinûs in grave suspirium, spiritum turbidum,
imò ipsam mortem. Cujus periculo, quò
subtraheretur, nihil non molitum: sed ur-
gentior fuit necessitas; & vehementior, ab
incluso spiritu, strangulatus: quàm ut juve-
rint ipsum, vel sanguis mature ex utroque
brachio detractus: vel incisa ranula: vel cu-
curbitulæ, gargarisationes, clysteres, cata-
plasmata, aliaque satis celeriter adhibita.

Anginam autem hanc, sine ullo tumore,
in ore, conspicuo, tam parùm, cum juverint
salubria hæc remedia: ecquid igitur speran-
dum? si quis, præteritis improvidè, remediis
universalibus, ferierit confestim ranulas.
Quibus præproperè exsolutis, elicitur qui-
dem frequens sanguis, sed non tam ex parte
affectedâ, quàm à corpore universo. Per trun-
cum videlicet venæ jugularis, cujus sanguis,
attractus uberius, versus locum, per se, satis
angustum, suffocat facilè hominem. Uti,
ejus infortunii, exempla aliquando nobis
visa.

Sed ne quem lateat diutiùs, natura spiri-
tus turbidi, seu πνεύματος θολερούς, conspecti evi-
denter in hoc ægro. Sciendum Hippocra-
ti nihil familiarius esse, quàm certam, alicu-
jus morbi, desperationem designare, cum
per πνεύμα ἀμαυρόν, id est, obscurum; tum per
πνεύμα θολερόν, sive spiritum turbidum.

Obscurum autem ut vocat spiritum, extinctioni proximum: sic turbidum, qui ab admixtis, vel vaporibus, vel etiam humoribus, adeò crassus, ac tenebricosus evasit; ut amissâ verâ spiritus naturâ, quæ consistit in æthereo splendore, ac invisibili halitu; non exhilaret amplius cor; multò minus digerat convenienter aërem inspiratum; vel segreget debitè fuligines: sed conspiciatur efferri turbulento impetu; & foras prodire, adinstar alicujus fumi, elati vehementiore turbine, sive ab udis, atrisque cespitibus, sive à suffocatis carbonibus.

Fatiscit quippe subtili spiritu cor: & debilitatur eatenus calor vitalis: ut fuligines, sive retentæ, sive spiritui perperam permixtæ, vel opprimant, vel interimant hominem. Quo ad spectu dixit fortè Hippocrates. lib. I. prædict.

cc In acutis, tenues sudores, circa caput, malum: sed præcipuè, cum urinis nigris, ac spiritu turbido.

Qua si diceret, siquidem vires ita sint debiles; ut non moveant sudores, præterquam in capite; & accedat præterea urina, quæ nigredinem contraxit, vel ab extinctione calidi innati: vel ab atrâ bile illi uberius immixtâ: periculum est, ne pereat æger. Sed si præter commemorata, adversæ valitudinis, vitia, videris utique, in ipso, spiritum turbidum;

dum: actum est, & ne salus quidem ipsa, talem servaverit hominem. Fit enim spiritus turbidus, non nisi in extremâ luctâ, in quâ dum fatagit anima impedire, quâ potest, sui dissolutionem, concitat violento impetu, quicquid in corpore, mobile est.

Et permixtis limpido spiritui, vel crassis fuliginibus, vel atrâ bile, aut sanguine qualicunque, reddit eum summè turbidum; excitando, præter crassiorem aliquem halitum, inæqualem, ac sonoram illam, agitati spiritus, difficultatem: quam in moribundis, interdum confundit cum stertore, medicorum vulgus.

A quo tamen siquidem lubet, distingue-
re turbidum hunc spiritum: observa cum
judicio, sonitum vel hominis, ab apoplexiâ;
vel bovis, à lanione morientis. Quorum
pectorâ post obitum si reseres, videbis aspe-
ram arteriam, spumoso sanguine, ubique
obsitam. Ceu veras, turbati spiritus, reli-
quias. Quas, procul dubio, quoque intellexit
Poëta, ubi cecinit,

*Ecce autem duro, fumans, sub vomere taurus,
Concidit, & mistum spumis, vomit ore cruo-
rem.*

CAPVT LII.

Ranula.

RAnula sub linguâ excrescens, peperit iuveni Gallo, tantum negotii, ut vix potuerit loqui, nedum deglutire, vel spiritum commodè ducere. Cujus angustia ergò, decreverat chirurgus scalpello elicere pituitam illic conclusam: sed induruerat jam firmius, quàm ut inde effluxisset. Ac proinde mutatâ sententiâ, consumpsit eandem deinceps, ferramento candente; impediendo simul, ne identidem reverteretur.

At verò, si mollis, ac sequax sit ranulæ materia (quod faciliè attactu dignoscitur) noli de exustione cogitare; sed excide duntaxat summam ipsius tunicam; & effluet spontè, vel exprimetur saltem digito, lympida, ac viscida quædam pituita; simillima albo ovi, recens, ex effractâ, testâ excidenti.

CAPVT LIII.

Cancer mammarum.

Mobilis cancris, ut unicum remedium est, tempestitiva sectio; sic citra illam, inextricabilis error. Nisi enim præcidatur, præcidit vitæ filum. Sed vitandæ sunt curiosè, alæ, aurium glandulæ, & venæ majores: in quarum confragosis locis, sæpè plus nocet, quàm prodest incisio.

Ancillæ

Ancillæ Coymanni, increvit, ex ictu, in mammâ sinistra, ingens tumor: inclinans quasi in naturam carcinomatis: cum dolore, æstu, livore, ac pruritu. Sed ne eo malignitatis deveniret, decrevimus cum potius scalpello excindere. Quod etiam dexterrimè curatum, à Chirurgo Lugdunensi, qui incisâ duntaxat cute, tuberculum hoc, involucro suo inclusum, tam dexterè digito suo, segregavit à circumpositâ pinguedine: ut nihil detraxerit musculis subjectis: & nihil ominis integrè extirpaverit malum.

Quam curandi viam, etiam ab aliis, aliàs vidimus satis feliciter decursam: sed si contigerit aliquas reliquias intus mansisse, expedit quidem illas radicitus deinceps evellere: per pulverem mercurii præcipitati: sed videndum attentè, ne æger inducatur in periculofam salivationem: & ars, in indelebilem ignominiam.

CAPVT LIV.

Evanidæ mammarum pustula.

Menstruis minùs convenienter fluentibus, expullularunt mulieri obesæ, ac pingui, in mammis, quoties sugeret, plurimæ pustulæ: ita evanidæ, ut ab lactato infante, identidem protinùs dissiparentur. Planè eâdem ratione, quâ simillimam efflorescentiam;

tiam, olim descripsit, vir oculatissimus Hippocrates, lib. II. epid. sect. II. Afferens, lactanti apparuisse pustulas, in corporis habitu: sed sub ætatem, ubi lactare desuit, denuò subsêdisse.

CAPVT LV.

Livor ex tussi.

Filius senatoris, Henrici Hudde, tussit aliquandò, tam vehementer: ut retracto spiritu, & excluso aëre incideret in præsentissimum suffocationis periculum. Dispersis jam tum, per habitum corporis, lividis quibusdam maculis: simillimis ex anthemati pestilentiali.

Sed momentanea ipsarum eruptio, utique præcedens tussis, docuêre satis luculenter, colorem illum provenisse, non tam à contagio; quam ab imminente, spiritus vitalis, extinctione. Quò intereunte, mirum non est, perire utique partibus vividum colorem: & illi è vestigio, succedere luridum, ac mortuum livorem.* Est enim spiritus vitalis (siquidem credimus Francisco Verulamio) aura composita ex flammâ, & aëre. Ac proinde, eo suffocato, sive ob motus, sive refrigerii, aut alimenti defectum, videre est, cutem ilicò nigrescere, aut lividis maculis perfundi: non secus, ac carbones, ab excluso aëre, violenter extinctos.

g. spiritus vitalis

NICOLAI TVLPPI
OBSERVATIONVM
MEDICARUM

LIBRI SECVNDI

CAPVT I.

Dolor pleuriticus à bile.

DOLOR pleuriticus, alius audit spurius, alius legitimus: exurgente utriusque discrimine, vel à materiâ, vel à loco dispari. Legitimum (qui occurrit omnium rarissimè) excitat pleura; ut accensa, sic distenta, ab uberiore, calidi sanguinis, affluxu. Sed spurius occupat varia loca, & agnoscit varias sui causas: fitque non tantùm à bile, ac pituitâ; verùm etiam à spiritu, membranam distendente.

Licet verò sanguis, hunc dolorem producturus, plerumque sese effundat in pectus; per venam thoracicam, prope papillam, introrsum vergentem: quò loci etiam frequentissimè observatur acutus hic lateris morbus. Contingit tamen non rarò, eundem dolorem occupare, vel humerum, vel

jugulum, vel dorsum, vel alia thoracis loca: quæ non minùs cinguntur à membranâ pleurâ; quàm costæ, pectoris latera tegentes.

Ut ut autem discrepent, disparia hæc loca, manet tamen unicum, qualiscunque doloris, remedium: sanguis maturè missus. Et quidem toties, quoties extorserit inevitabilis necessitas. Quæ sæpè ad cò præceps est, in pernici hoc morbo: ut grande sit paucarum horarum momentum. Et quod vesperi facillè curasses; id in crepusculo, plerumque videas immedicabile, & cum certâ desperatione conjunctum.

Ac proinde si ullibi, hîc saltem acri circumspèctione opus est. Ne præpostera, emittendi sanguinis, formido inducat prægnantes, puerperas, ac pueros, in periculosum pectoris suppuratum: à quo certè liberantur paucissimi. Quæ enim hæc dementia est? Primùm metuis exile brachii vulnusculum, & leve alicujus sanguinis dispendium: deinde verò incidis securè ipsum thoracem: & elicis inde, non aliquot sanguinis uncias: verùm integras pelves pure refertas: interdum per aliquot menses, sed sæpius, per plures annos.

Vita hæc vada ô Medice. Satius quippe est, prudenter vitam prorogare quàm timide mortem maturare. Improvida namque sollicitudo, sævitia adeò est, non lenitas: nedum

dum securitas, sed speciosa temeritas. Secan-
 da itaque vena, cuiusque ætati, ac sexui;
 maxime si constant vires, & auxilium hoc
 exposcat imperiosè, inevitabilis necessitas.
 Iuxta illud Celsi. In præcipiti periculo, fiunt ^{cc}
 multa, aliàs omittenda. ^{cc}

Filiam Tabellarii coloniensis corripuit,
 circa veris initium, acutus lateris dolor, pro-
 pe papillam sinistram; ex impetu sangui-
 nis, illuc confertim converso. Aderant au-
 tem ilicò febris intensa, spiritus gravis, & ur-
gens pectoris fervor: at die secundo frequens
languinis sputum: & eo postridie præprope-
 re suppresso, tanta, oppressi pulmonis, an-
 gustia: ut ex ore ipsius elideretur non tan-
 tum evidens sibilus: sed contremisceret in-
 super totum corpus, ad quemlibet, attracti,
 aut emissi spiritus, motum.

At die quarto efferbuit febris, & prodière
 sputa non minùs cruenta, quàm flava: quin-
 to verò, nihil à pectore, sed plurima, ab alvo.
 quâ sexto iterùm suppressâ, exscreavit rursus
 frequenter, sudavit largiter, & evasit omnem
 dolorem. At septimo continuabat sudor,
 utique screatus, cum somno blandissimo, us-
 que in undecimum: in quo integrè discessit
 acerbissimus hic morbus.

In quo, ter venam ferierat Chirurgus: li-
 cet aliis idem auxilium, modò quinquies,
 modò adhibeatur octies. Neq; tantum cor-
 poribus

poribus valentibus; verùm interdum quoque, prægnantibus, puerperis, ac pueris, siue trimis, siue quadrimis. Quorum certè intolerabilem lateris dolorem, nisi tolleretur interdum sanguis, ex brachio, emissus: quì eaderent thoracis suppuratum? imò perforationem musculorum intercostalium, & ipsius pleuræ? quæ necessariò requiritur; ubi pus in thorace collectum, minùs convenienter expellit pulmo. Animosè itaque, ex Hippocrate, Cornelius Celsus. Vehe-
menti morbo, non succurrit, nisi remedium
æquè vehemens.

CAPVT II.

Sanguis, octies puerpera, missus.

VXori Casparis Walendalii, insurrexit, octavo, à partu, die, acerbissimus lateris dolor: repetens identidem, tot insultibus; ut necesse fuerit, ter pedis, & quinquies brachii exsolvere venas: antequam compesceretur iterum, sanguis, à suppressis menstruis, sursum raptus. Sed ea fuit ipsi, virium constantia: ut, præter sanguinem toties detractum, sustinuerit etiam insuper ingens alvi profluvium, antequam integrè, eviderit hunc morbum.

CAPVT III.

Pleuritis, sanguinem venis, subtrahens.

VXor Martini Collensis, mulier macra, ac summè biliosa, obsessa à lateris morbo, expetiit summopere detractionem sanguinis; sed eâ maturè satis institutâ, retrahebatur tam potenter sanguis, versus thoracem, ab acerrimo ipsius dolore: ut vix quicquam illius erumperet, ex venâ incisâ. Sed ubi imperatum fuit ægræ, per validiorem tussim, reciproco cursu, sanguinem à thorace iterum, versus brachium propellere: vidimus eum liberaliùs profiliisse, & ægram brevi, à dolore liberatam.

Siquidem itaque simili quis involvatur procellâ, confugiendum protinùs ad hoc ipsum asylum: excitanda ilicò tussis, & repellendus eâ ratione sanguis, ad brachium. Quod inventum equidem vidi, multis deinceps, admodum feliciter successisse: tollit quippe, quod aliâstollerethominem.

CAPVT IV.

Pleuritis suppurata.

VIdua sexagenariæ, in lateris morbo, minùs maturè, cùm exsolveretur brachium: collegit inde plurimum puris, in thorace:

thorace: cujus onus, quò expelleret officiosa natura, demonstravit tandem quasi digito, locum; inter costas, evidenter protuberantem: quem ubi perforavit Chirurgus, mansit ægra exitio suo superstes: & eiecit cottidiè, per inflictum vulnus, fœtidum, ac sordidum pus.

Quam, lateris suppurati, incisionem, equidem frequenter vidi institutam: interdum quidem prosperè, sed pluries infelicitè. Sive quod adimat pulmone motum: sive quod tam diu plerumque continuet: ut vix id sufferant vires; vel corporis totius; vel pectoris solius: cujus viscera usque eò infirmat frigidus, ac indigestus aër: ut rarè evadant mortem, quibus hac viâ pus elicitur.

CAPVT V.

Legitima thoracis sectio.

Quod si tamen pus, incumbens septo transverso, reddiderit spiritum admodum difficilem, jubent medici latus incidi; sed de sectionis loco, magnus sententiarum conflictus est. Eligentibus aliis interstitium quartæ, ac quintæ: aliis verò, tertix, ac quartæ costæ. Sed posterior sententia præponderat evidenter: educendo convenientissimè, quicquid diaphragmati negotium parit.

Sed dispar est vivi, ac mortui hominis ratio:

tio: quippe in viventibus, elevatur diaphragma, multo altiùs, quàm in mortuis. Sed in diutinâ suppuratione, languet, vel potiùs emoritur tantopere, vis expultrix: ut multo faciliùs expellat onus suum, per viam declivem, quàm sublimem. Vidit id aliquandò valetudinarium publicum, in homine verè infelici; cui viventi, nihil puris subduxit superior: sed plurimum sectio inferior, post mortem instituta.

Dirige itaque cursum tuum ô Medice, per lineas hïc signatas: & excipe gratè, quod præfertur lumen. Sed seca maturè, constantibus viribus, & integris visceribus: aliàs educes quidem pus, vel cruorem: sed neutiquam ex periculo ægrum. Ac proinde non temerè monuit prudentiæ genius, Hippocrates. Tabescentes citò inurendos. aph. VIII. lib. VI. sect. VII. epid.

CAPVT VI.

Pus thoracis per umbilicum.

Magni quidem facienda, salutaria Medici; sed non minoris, naturæ auxilia: quibus iuvat nonnunquam, humanâ ope destitutos. Satagens nihil non tentare, antequam dissolvatur nobilis humanæ fabricæ compages. Præclusâ viâ superiore, decurrit inferiorem: eâque similiter impeditâ, deflectit

desleatit altrinsecus. Nihil quippe ipsi est in-
vium. Quin potiùs omnia pervadit, dum-
modò in libertatem asserat hominem.

Sponsæ pleuriticæ seriùs opem imploran-
ti, ademit quidem sanguinem deinceps Chi-
rurgus : sed neutiquam dolorem, nedum
tussim, & pus: in quod se converterat inflam-
matio pleuræ; minùs maturè; per detractio-
nem sanguinis, adiuta. In quo urgente vitæ
periculo, varia quidem tentavit ars, sed fer-
mè incassum. Tandem verò, manum operi
admovit officiosa natura : & excitavit pri-
mùm quidem, insignem abscessum in alis:
sed deinde similem, imò majorem prope um-
bilicum : per quas vias expulit ipsa quidem
lentè; attamen adeò salubriter, pus in thora-
ce contentum : ut pristinam sanitatem, brevi
inde, recuperaverit ægra.

CAPVT VII.

Rara, difficilis spiritus, caussa.

CIvis Amstelredamensis, septem ampliùs
annos, divexatus ab indefatigabili tuf-
si, traxit continenter spiritum, adeò difficul-
ter: ut corpus ipsi summopere emarcuerit.
Sed ejecto tandem, per vehementissimam
tussim, putamine, nucis avellanæ: duxit ilicò
spiritum commodiùs; & evasit celerrimè,
quod vitæ intentabatur, periculum.

Inhæ-

Inhæserat autem hoc putamen (quod ad-
 æquabat unguem humanum) circa caput
 asperæ arteriæ: uti satis distinctè indicavit
 æger. Fortè Prope illum locum, in quo au-
 reum numum, scribit ultra biennium deli-
 tuisse, Philippus hechsteterus, obs. decad.
 VI. cas. x.

CAPVT VIII.

Marcov ostreis sanatus.

Medicus meticulosus, veritus, ob imbe-
 cillitatem, venam ferire Catharinæ Ge-
riæ, acerbissimè ex latere dolenti, auxit tan-
 topere, febrem; utique inflammationem, in
 membranâ costas succingente, conceptam:
 ut ex retorridi sanguinis æstu, ipsa non secus
emarcuerit; ac si laborasset, immedicabilita-
be. Quam etiam non obscurè videbantur
 designare, sputa ita frequentia, ac sordida: ut
 copiâ, capacem pelvim; & fœctore, spatiosum
 facile replevissent conclave.

Re autem ipsius, jam planè desperatâ, &
 morbo, ultra quartum mensem, in ipsam sæ-
 viente; apparuit ipsi, quasi ex machinâ Deus.
Excitando, nescio quod, crudorum ostreo-
rum, desiderium. Quod eò quoque luben-
 tiùs concessimus, quò minùs hactenùs pro-
 fuissent, potiones concinnatæ, ex humidis,
 ac frigidis herbis.

Quâ spe etiam minimè excidimus. Vix enim comederat cruda hæc ostrea, quin protinùs imminerentur non tantùm calor, ac febris: sed etiam usque eò perniciosissimus hic morbus: ut brevi integrè convaluerit. Extincto, ab algido, ac viscido ostreorum succo, pertinacissimo illo incendio: quo, proculdubio, conflagrasset miserrimè universum ipsius corpus.

- “ Non temerè itaque Celsus. Quos ratio
 § “ non restituit, adjuvat temeritas. Neque certè inconsideratè agere videtur, qui circum-
 spectè cedit naturæ inclinationibus: & obli-
 quat prudenter sinus, ubi non licet, rectum
 ∴ “ tenere cursum. Satiùs quippe est, anceps
 § “ remedium experiri, quàm nullum. Dubia
 “ namque spes, certâ desperatione potior.

CAPVT IX.

Idem successus, à solâ naturâ.

IOannes vander Wielen, vir pleni habitus, procidens fortè in terram, licet non videretur, plurimum offendisse latus declive: incidit tamen post aliquot menses, in insignem ejus partis dolorem, cum tussi indefatigabili, febre intensâ, & sputis adeò cruentis, ac fœtidis; ut nonnunquam anima defecerit; & obortum sit inde, tantum ciborum fastidium: ut ex-

ut exhaustis viribus, & emaciato corpore, crederetur certò certius pessum iturus.

Sed eâ fuit fortitudine, ut hæc incommoda fuerit ferendo, ultra quartum mensem: sub cuius finem, enavigavit feliciter periculosam hancce charibdim. In quam tamen, haud diu post, bis iterum incidit, ob latus, purulentis succis, rursus repletum. Quibus sursum prorumpentibus, dici vix potest, quantus foetor in ore, & quam vehemens angustia fuerit, circa præcordia.

A quibus tamen ubi ipsum, post aliquot, mensium, curriculum, denuò vidimus, usque eò assertum: ut potuerit iterum in publicum prodire: & liberè obire, quæcunque, sani hominis, officia: mirati certè, non parùm fuimus, quî prodierint, ex thorace, jam ter, tot cruenta, ac fordida sputa, sine insequente tabe. Sed iudicavimus fortè, non præter rationem: pusillud non delituisse in pulmonibus. Sed per eos duntaxat transisse. Dolebat enim semper in latere sinistro: à quo ubi secerneretur pus superfluum: invenit fortè pulmonis viscus adeò validum; ut potuerit illic transire sine evidente labe, ullove sanitatis dispendio.

CAPVT X.

Vomica pulmonis.

VOmicam (teste Galeno, lib. I. de locis aff.) ut facilè concipit pulmo: viscus flaccidum, ac putredini summè obnoxium: sic conspicitur illa, vix ullibi locorum, frequentius, quàm in nostrâ Bataviâ. Sive ob alimenta humida; sive ab aërem uliginosum; vel loca, plerumque pluvia, ac irrigua.

Latet hoc vitium, inter initia, adeò clanculum; ut vix ulla sui proferat inditia: præter tussiculam, primùm siccam, sed mox humidam. Quâ aliquandiù continuante, trahitur difficulter spiritus; deficit anima; & emarcescit paullatim corpus: licet interim, nec pus, nec sanguinem præ se ferant sputa. Sed si rumpatur, nec opinanti, vomica: occiditur dictum ac factum homo. Vel si manserit, aliquandiù exitio suo superstes: consumitur tamen lentè, à febriculâ; sive ob pus; sive ob sanguinem, per thoracis interiora, effusum.

Eliæ Trippio, graviùs respiranti, & crebriùs tussienti, concidère tantoperè vires: sine ullâ, vel sanguinis, vel puris excretionè: ut nequiverit ampliùs in publicum prodire. Quo languore indies crescente, disrumpebatur tandem vomica: cujus reseratio, prostravit.

stravit usque eo, debile ipsius corpus: ut amisso omni colore, ac decore, composuerit se protinùs, ad mortem: quam etiam haud diu post oppetiit: cum sputis, non minùs eruentis, quam foetidis.

Quem tragicum eventum, etiam aliis, à simili vomica, vidimus usu venisse: sed præcipuè præclaro Senatori, Petro Opmerio: cui ad eò exitialis fuit, disrupta thoracis vomica: ut intra biduum ipsum occiderint, cum dolor eruptionem præcedens; tum pus eam insequens. Quæ duo, tam inopinatò intervenère ipsi, febre continuâ laboranti: ut summo perè miraretur, inexpectatum illum eventum.

Asterens religiosè, se nullas, insidiantis vomicæ, animadvertisse notas: necdum tussiculam, aut ullum, incessus sui, incommodum. Attamen se satis evidenter nunc videre: inexpectatum illud pus, non herè atque hodie, sed diu ante fuisse collectum: constare sibi abundè, res, & eventus humanos, sæpè latere, in altâ nocte. Et ut ferrum rubigo, ita absconditas causas, tectè nonnunquam consumere homines, nihil sequiùs cogitantes.

CAPVT XI.

Sputum sanguinis, triginta annorum.

Sputum sanguinis à pulmone, ut non perinde occidit, sic neque inducit æquè celeriter tabem. Quæ enim alios decimo, illa ipsa invadit alios, anno demùm trigesimo. quocirca inconsideratè facit, quisquis præproperè animum prosternit, sanguinem exspuentibus.

Pauci quidem evadunt, impendentem calamitatem: sed differtur sæpè tamdiu; ut nihil mortem magis maturet, quàm importunum præsagium. Non inconcinne itaque

« Aretæus lib. 11. cap. 11. *Sanguinis ἀναγωγῆν,*
 « *sive rejectionem, vel à principe viscere, vel*
 « *à venis majoribus, valdè lethalem esse: at à*
 « *pulmone, non æquè cito interimere. Sed*
 « *tandem desinere, in ἐπιπύου, sive veram pthi-*
 « *sim.*

Pictor Rychius, obnoxius à puero, acris, ac salsæ destillationi; exspuit plurimùm sanguinis, annos amplius triginta. In quibus tamen licuit ipsi, modò in Britanniam trajicere; modò verò in Hispaniam, ac Galliam iter facere. Sed referebatur tandem, tam latè, volatico homini dehiscens vena: ut ne salus quidem ipsa, ipsum servasset.

Quod ipsum, validioris naturæ, robur licuit

cuit etiam videre, in gencro senioris Berro-
vici, quem sanguinis sputum, utique non
 præcipitavit in tabem, nisi post annum de-
 mùm vigesimum. Sed fuit illa, id temporis,
 ipsi adeò gravis: ut sputa ori propinqua, non
 semel iterum reciderint, in thoracis vacuum:
 per exesos, ac consumptos pulmones.

Proculdubio, in ipsum diaphragma: ubi
 etiam percepit evidentem ponderis sensum.
Quod certè grave, consumpti pulmonis, vi-
tium, equidem lubens coram conspexissem:
 Sed deterruit, à sectione, fœtor tabidus: no-
 xius fortè non minus medicis, quàm ipsis
consanguineis.

CAPVT XII.

Surculus, vena arteriosa, expectoratus.

FRancisco Episcopo, juveni macro, ac te-
 reti, exsistit acris, ac ferinus humor, à capi-
 te destillans, non tantum molle pulmonis
 viscus: sed etiam venas illi inclusas: à quibus
 ubi concitaretur frequens sanguinis proflu-
 vium; erupit tandem, præter omnem spem,
 ingens venæ arteriosæ surculus: adæquans
 longitudine suâ, digitum auricularem.

Quâ inopinatâ excretionem, adeò perter-
 ritus fuit hic Iuvenis: ut metuerit inde mor-
 tem repentinam. Quæ tamen ipsi non inter-
 venit nisi post anni curriculum. Exsolutâ

enim brachii venâ, supprimebatur ilicò san-
guis, ex pectore emanans. Et factò, hac ra-
 tione, medicinæ loco, adhibebantur tam fe-
 liciter remedia: ut potuerit iterùm in Ze-
 landiam proficisci; & ubique locorum mer-
 caturam exercere.

Sed exactò hoc anno, revolvebatur iden-
 tidem, ex iisdem destillationibus, in idem
 sanguinis sputum. Et ex illo infœtidum pus,
 & tandem inexitialè pulmonis ulcus. A quo
 qui perit, is verè sentit se perire. Nam si quæ-
 { piam, tabidorum certè mors, excarnificat
 } homines, & lentè, & miserandum in mo-
 } dum.

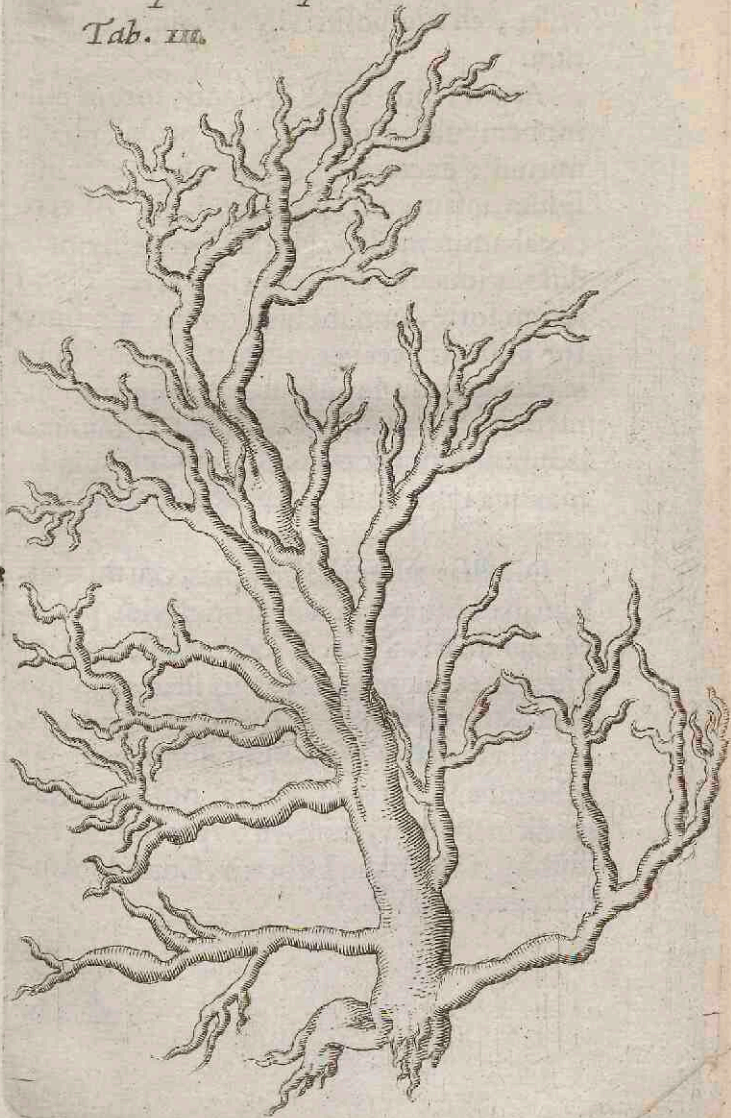
CAPVT XIII.

Integra vena, à pulmone, rejecta.

NAvarchus Amstelredamensis, qui diu in
 mari vixerat, contraxit ætate jam ma-
 turus, ex perenni destillatione, tussim ma-
 gis terrâ, quàm mari molestam. Quâ, per
 biennium, flaccidos pulmones exagitante,
 defecit tandem viscus hoc, plus nimio laces-
 situm. Et effudit, ex inopinato, non tantum
 sanguinem, sed præterea duos insignes ve-
 narum ramos; adæquantes singulos expansæ
 manus magnitudinem. Prodebant autem
 separati, ab omni parenchymate: osten-
 dentes non minùs distinctè, extrema sua li-
 neamentæ

Vas pulmonis expectoratum.

Tab. III.

neamenta: ac si otiosus anatomicus remouisset, circumpositi visceris, impedimentum.

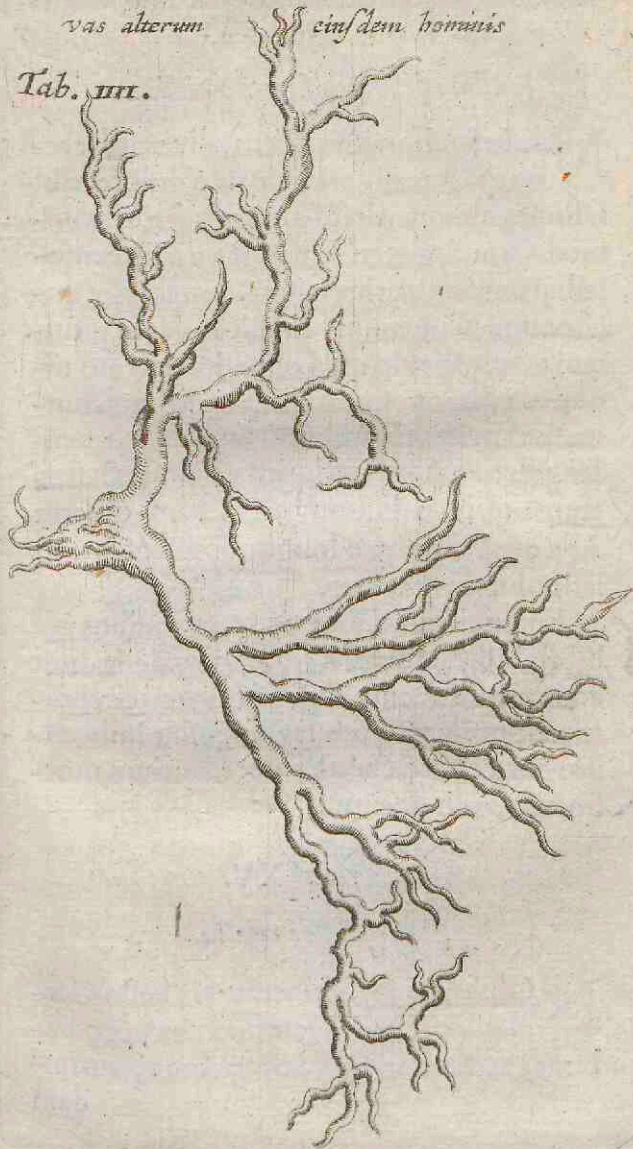
Argumento certè evidenti, totum pulmonem fuisse vitiatum. Ac proinde haud mirum; excretis hisce furculis, effudisse ipsum, ipsam cum sanguine vitam. At verò mirabantur medici, tantam parenchymatis dissolutionem, sine prævio pure. Quod ipsum fortè, non minùs quoque mirabuntur posterì: licet nec visuri, nec lecturi simile exemplum, in ullis medicorum monumentis. Sed ut altissima flumina, minimo labuntur sono; sic eveniunt homini subinde, maxima infortunia; sine turbulentis præsaigiis.

Divulsas autem hasce venas, ceu miraculum inauditum, equidem coram vidi, publicè examinari, à Præceptore meo Petro Pavio planè eadem formâ, quâ illas cælo suo expressit sculptor: in eâ, quam huic operi atextui, tabellâ. Quam mihi dono dedit, vir officiosus Egbertus Bodæus, qui ægro huic medicinam fecit, cum viro, profundæ eruditionis, Sebastiano Egberto, Consule Amstelredamensi.

vas alterum

eiusdem hominis

Tab. III.

CAPVT XIV.

Frustum pulmonis fauces occludens.

Medicus abundè eruditus, diuexatus crebriùs, à tussi, articularum dolore, cibi fastidio, aliisque, destillantis pituitæ, incommodis, confugit tandem, quasi pertæsus molestiarum, ad antimonium, ceu sacram anchoram. Cujus usu, elicuit quidem pituitam ex ventriculo: sed offendit interim usque eò pulmones: ut dissolutâ ipsorum compage, eruperit ab ore, non tantum frequens sanguis: verùm tam ingens pulmonis frustum: ut inde dictum, ac factum obierit. Adæquabat quippe longitudine septem: ut latitudine digitos tres.

En speciosam illorum artem, quibus nihil stybio familiarius: quam facilè lædunt acia medicamenta, nisi dentur acri circumspeditione? præsertim si viscera sint imbecillia: & viress fractæ, ab antecedentium morborum, vehementiâ.

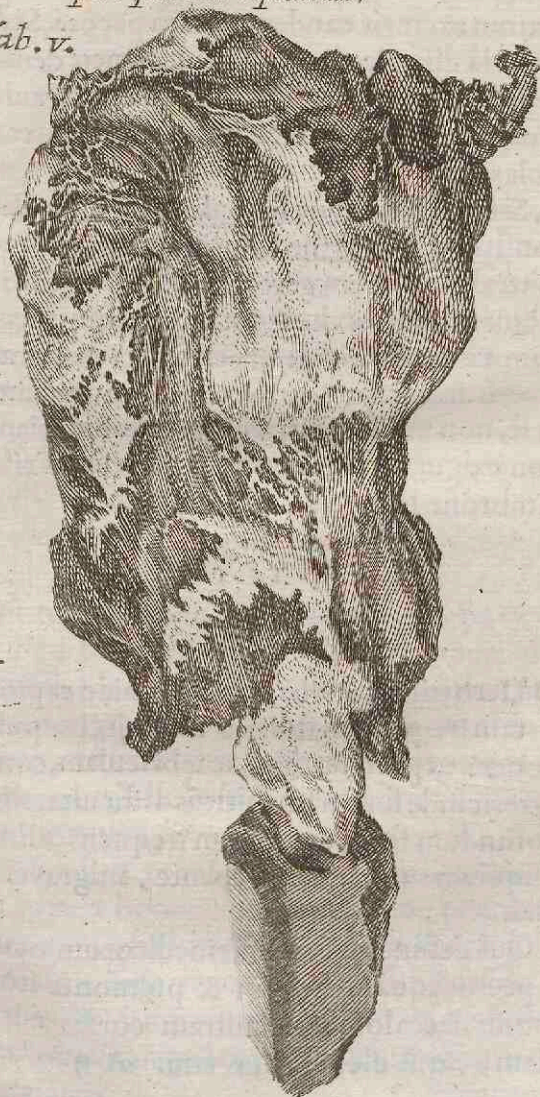
CAPVT XV.

Turunda ore rejecta.

Nobilis Danus, vulneratus in bello Germanico, & negligentius à chirurgo habitus, attraxit in thoracis vacuum, turundam

pars pulmonis expectorata.

Tab. v.

dam plagæ impositam. Sed post mensem sextum excrevit eandem iterum per os. Sed quâ viâ difficile dictu. Valuit tamen deinceps satis pancreaticè: & sustinuit satis animosè, quibus equidem in ipso præfui, variolas.

Si sapias, fuge hunc scopulum chirurge. Et constringe potiùs filo, linamenta; quæ immittes in lubricum pectoris vulnus. Quò resistant potentiùs thoracis suctui: qui interdum tam validus est: ut per exilia, diaphragmatis foramina, attraxerit nonnunquam in se, non modò ventriculum: verum etiam non exiguam, intestini coli, partem. Teste Ambrosio Pareo, lib. IX. cap. xxx.

CAPVT XVI.

Hydrops Thoracis.

PUero trimo, ferebatur, ab humido capite, tam frequens destillatio in subjectos pulmones: ut præter tussim, ac febriculam, contraxerit inde summam spiritus difficultatem, profundum soporem, & tam frequens animi deliquium: ut tandem repente, migraverit è vitâ.

Quâ defunctus, obtulit medicorum oculis, pectus aquâ refertum; & pulmones non tantum flaccidos; sed sinistram cordis auriculam, variis ulceribus exesam. A quorum eructante

eructante fœtore, defecit proculdubio; frequentius ipsi animus. cujus deliquium etiam aliis, ex simili causâ, vidimus contigisse: sed præcipuè cuidam furi, quem propterea, ceu pusillanimum vituperaverant, qui cum ipso versabantur, nebulones.

Sed viderint hîc eruditi. Utrum non oporteat, ad insensilem horum ulcerum disruptionem, referre repentinas illas mortes: de quibus loquitur Hippocrates, inquit, qui exolvuntur sæpè, ac vehementer, sine evidenti causâ; repente moriuntur. Lib. II. aph. XL I.

CAPVT XVII.

Pulmo præcisus.

Petro Antonio, infligebatur, prope urbem Brielam, ingens vulnus, sub papillâ sinistrâ. Sed eo, ob temulentiam floccifacto, neque imploratâ, alicujus ope; erupit postridie, ex hiante vulnere, non exigua pulmonis pars: adæquans magnitudine suâ, tres transversos digitos.

Quod grave infortunium, non permovit tamen hominem temerarium: plagam hanc cum curâ habere. Sed contulit se nihilominus, satis inconsideratè Amstelredamum: bidui itinere, inde distans. Nec coërens pendulam pulmonis partem fasciis; nec implens

implens vulnus linamentis, usque dum reficeretur, in nostro valetudinario.

In quo ilicò imperatum, emortuam pulmonis partem, filo priùs constrictam, forcice excidere. Coalescente residuo lobo, in ipso vulnere. Cujus oræ coaluerant tam firmiter, intra diem quartum decimum: ut vix quicquam impeditenti manserit, præter levem tussiculam: interpolatis vicibus duntaxat molestam. Partem autem hanc lanci impositam vidimus pendere, circiter tres uncias. Grande mehercules pondus, in viscere tam raro, ac levi.

Creditum hæc tènè, ut non servatur, cui pulmo medius vulneratur: ita utique vix restitui, qualemcunque ipsius plagam. Sed u-
fus, qui omnium magistrorum superat præ-
cepta, docet evidenter, nihil hîc trepidan-
dum. Sed cautè decurrendam semitam,
“quam nobis prævivere veteres. Præcide (in-
“quit Celsus) quicquid ex Iocinore, liene,
“aut pulmone extremo dependet. l. v. c. xxvi.

Sed quorsum retentus, præcisus pulmo,
in coalescente vulnere? ne ex laceris, retra-
ctæ partis, venis, fluere frequens sanguis
versus septum transversum: eoque in pus
converso, sequeretur inde misera illa mors:
quam suo more, id est, tectè innuit Hippo-
crates in coacis prænotionibus, asserens.
“Vulneris thoraci inflicti, siquidem extrema
pars

pars sanetur; interna verò nequaquam; sup-
purationis periculum esse.

At dicat quis? annon vulneris oræ, am-
plexæ pulmonis extremum impedivêre evi-
denter liberum ipsius motum? excitarunt-
que propterea gravem spiritus difficultatem?
sed respondeo, pulmonem paucis corpori-
bus esse omnino liberum: sed plerumque ag-
glutinari, vel huic, vel illi costæ. Neque ta-
men propterea, evidenter lædi respiratio-
nem: nisi accreverit ubique locorum. Quod
incommodum non semel vidère theatra ana-
tomica.

At huic homini (velut ostendit sectio,
post sexennium ipsi adhibita) accreverat
duntaxat pulmo, in ipsâ plagâ: quocirca
etiam nihil percepit inde incommodi; præ-
ter levem tussiculam. Sed non ita molestant:
quin potuerit, cum illâ, non tantùm quo-
cunque locorum navigare: verùm etiam
continenter popinis, ac commestationibus
interesse, homo dissolutissimæ vitæ.

CAPVT XVIII.

Vulnus Cordis.

SCitè sedulus quorumcunque eventuum
observator Galenus, lib. v. de loc. aff. cap. i. Cordis vulnus in aliquem ventricu-
lorum, jugulat celeriter hominem. Præfer-
tim

tim silædatur sinister. At vir eximius, ac nobis notissimus, Nicolaus Mullerius, vidit cum plagâ ventriculi dextri, vitam cuidam prorogari, sine internecone: ultra diem quintum decimum.

Quod tamen, miraculo, quàm vero propiùs videretur; nisi viri integerrimi auctoritatem confirmaret testimonium publicum: insertum, operibus chirurgicis, Danielis Sennertilib. v. part. IV. cap. III. Sed nobis suffecerit, in medium, intemeratâ fide, produxisse, exemplum, cujusdam occisi, qui biduum vixit, post evidens vulnus, inflitum, cordi, diaphragmati, ventriculo, ac Iocinori.

Extra portam Antonianam, ivère nobiscum, plurimi medici; spectatum cadaver cujusdam hominis, interempti à duobus vulneribus: penetrante altero, per hepar, ac ventriculum in septum transversum. Altero verò per membranas mediastinas, & involucrum cordis, in profundissimum dextri ventriculi recessum. Cum tam effusâ sanguinis copiâ: ut illi undiquaque innataret nobilissimum hoc viscus: quod tamen fuit adeò validum: ut extenderit huic homini vitam, usque in finem diei secundi.

CAPVT XIX.

Cordis palpitatio, à liene.

Cordis palpitatio, non unam ut agnoscit causam: sic fit quoque vel à vulvæ, vel à lienis vitio. Quarum partium vapores, turbant nonnunquam tam potenter cor: Ut exsuscitatâ vi suâ pullificâ, nihil non inoliatur, quò expellat fuligines sibi summè inimicas. Quam reciprocâ, acceleratorum iectuum, frequentiam, palpitationem vocant Medici. Cujus licet variæ sint causæ; fit tamen illa, quam producit lien, potissimum, ex præassatâ atrâ bile: cujus vapor, inducit vehementissimum hunc morbum: uti clarè docet, vir jurè magnus, Victor Trincavellius, lib. VI. partic. aff. cap. XII.

Adriano Roestio, præfecto marino, excitabat induratus lien, tam aligidum, malæ sinistræ, torporem: ut nullis remediis potuerit calor, iterùm in cutem evocari. Unde paullatim obsideri cor: & à tetro, malignæ bilis, halitu, tam frequentes produci palpitationes: ut æger tandem inciderit, in Lethalem gangrænam.

Sed vix accessêre unquam palpitationes; quin triduo ante potuit illas præagire: ex crudo, ac tenui, quod id temporis, reddebatur, lotio. Non secùs, atque Hippocrates,

ex pellucidâ, ac albâ urinâ urgens phrenitidis periculum: ob bilem, uti interpretatur Galenus, sursum raptam. lib. IV. aph. LXXII.

CAPVT XX.

Ira puerperis noxia.

IRa, quæ nonnullis furor brevis est; illa præcipitat alios, in perniciosam paralyfim. Præcipuè verò, puerperas, ac senes: è quorum imbecilli cerebro, destillat facile humor: ab ebulliente bile, proximâ iracundiæ causâ, non tam dissolutus, quàm propulsus in principium spinalis medullæ. Ex cuius impedimento, vel resolvuntur omnes; vel saltem alterutrius lateris nervi.

XB. paralyf. in p.

Intempestiva Iracundia, coniecit uxorem Solimani, protinùs à partu, in paralyfim lateris sinistri. Quâ utcunque devictâ, obsidebatur ilico latus oppositum. Sed eo utique convalescente, non recuperavit tamen ipsa pristinam sanitatem; sed luctata fuit deinceps, toto vitæ suæ tempore, cum adversâ valetudine.

Sed maximè, cum foret imprægnata. Quo tempore adfligebatur, non modò, à molestâ ventriculi anorexiâ: verùm à tam pertinaci ciborum fastidio: ut nihil omninò, id temporis, comederet. Quæ inusitata inedia, adeò non consumpsit, sed auxit plurimùm ventri-

ventriculi pituitam: excitanda ex illa, insignem picam, priori abstinentiæ planè contrariam.

Cujus aculeo, indigus ventriculus, indefinenter stimulatus, appetit avidissimè, nihil præter acetaria cruda; ac rhombos Rigenses, sale; ac fumo induratos. Quod runde, ac indigestum cibariorum genus, appetit utique non minùs infatiabiliter, quam concoxit salubriter: non aliquot diebus, sed integris sex mensibus.

At hujus alimenti, paulo post, itidem pertæsa, abstinuit deinde obstinatè ab omni cibo. Sed quem respuit domi suæ fastidiosè, illum ipsum admisit, lubentissimè apud amicos: quibuscum, propterea vixit satis pancraticè. Sed Domum ubi reverteretur. Revolvebatur illicò, in eandem, qualiumcunque ciborum, abstinentiam.

Quâ aliquandiu continuante, acquisivit sanguis ipsius, præsertim circa vulvam stabilans, tam acrem falsedinem: ut inciderit inde in immodicum menstruorum profluvium. Cum febre, delirio, aphtis, singultu, aliisque adusti, ac incensi corporis affectibus. à quibus tandem insurrexere terribiles, morbi comitialis, insultus, ita certè graves: ut brevi amiserit, vitiæ suæ, usuram.

CAPVT XXI.

Vomitus bilis atræ

ADpositè ex Hippocrate, Cornelius Cel-
 sus. & is consumitur, cui protinùs in
 recenti morbo, bilis atra, vel infra, vel su-
 pra, sefe ostendit. Cujus effati veritatem
 demonstrat, non quælibet succi melancho-
 lici, excretio: utpote quæ interdum ex usu
 est. Sed potissimùm illa bilis atra: quam
 produxere, vel lienis atonia, ventriculi in-
 temperies, vel intestina, sive inflammata,
 sive syderata. Quæ autem à dissoluto lienis
 tono, illa præfagit lentam: uti quæ ab in-
 flammato intestino, citam mortem.

Aurifabrum brabantinum, diu divexatum,
 à præcordiorum angustia, pancreatis ob-
 structione, liene indurato, & novissimè, ab
 efferâ, atræ bilis, ebullitione; invasit tan-
 dem tam impetuosa, ejusdem bilis supra,
 infraque excretio; ut dejectis inde viribus,
 cogeretur ante mensem secundum, vitam
 cum morte, commutare.

Effluebat autem hæc bilis, per utramque
 viam, tam effusè: ut omnes miraremur,
 hinc ejus copiam: illinc verò vires, tanto
 profluvio pares. Erant quippe dejectiones
 hæ, sine ullâ fermè intermissione: & ita ni-
 græ; ut atro sanguini, ac luto paludis
 cano,

cæno, forent simillimæ. Quibus tamen indefinenter, ut fluctus fluctum, sese trudentibus: excessit tandem æger, haud invitus, è vitâ.

CAPVT XXII.

Vomitus octodecim mensium.

Virgo nubilis, evomuit, ob simile splenis vitium, ultra decem menses; non tantum atra: verum etiam qualiacunque cibaria. Attamen sine evidenti virium jacturâ. Cujus rei causa, proculdubio, fuit, quod cottidiè aliquid chyli remanserit in ventriculo: quo deinceps, in sanguinem, ac alimentalem succum converso: fovebantur usque eo corporis vires: ut tamdiu sustinuerint perennem hunc vomitum.

Quam conjecturam confirmarunt perspicuè, cum formata alvi excreta, veræ, retenti chyli, reliquiæ: tum chylosus ille vomitus, qui ante mensem decimum octavum, integre consumpsit, quicquid a priorè nutricatu, corpori supererat. Sicuti enim extirpantur olera, ab radice, excisa: sic perit homo, genio suo defraudatus.

Quod profectò clarissime apparuit in hac virgine: cujus corpus nutricatu suo destitutum, vidimus protinùs incidisse, in febrem continuam, morbum comitiale, aphoriam,

niam, profusa menstrua, aliaque tot, ac tam
vehementia, sanitatis, turbamenta: ut ne
robustissimus quidem athleta, illis omnibus
fuisset par.

CAPVT XXIII.

Vomitus pituita concretæ.

Iuuenis octodecim annorum, conquestus
aliquandiu, de insigni ventriculi dolore
eyomuit tandem ingens concretæ pituitæ
frustum: longum quatuor, at latum digitos
duos, intus albicans instar casei recentis: at
foris obductum tenui involucro. Quâ mole
excretâ, rediit ilicò ad se, expers non modò
doloris, sed pronus iterum in cibum; quem
hactenus summoperè fastidiverat.

Similes autem massas jam tertium vidi ex-
cretas: & quamvis crediderim conglomera-
tionem hanc vel à caseo, vel uberiore lactis
usu originem ducere: affirmarunt tamen
omnes, se ab utroque alimento perinde ab-
horruisse. Ac proinde necesse erit, causam
ipsius statuere, lentam, ac viscidam pitui-
tam, sensim in ventriculo, concretam.
Quam siquidem lubet auferre, utendum,
vel oxymelite scyllitico: vel aquâ destillatâ,
ex centauryo minore, jam ad putredinem
reducto. Quo liquore, non inciditur tan-
quàm: sed expellitur potenter, quicquid ven-
triculo negotium parit.

CAPVT XXIV.

Pregnans edens, mille quadringentos haleces.

Mulier Daventriensis, imprægnata delectabatur tam impensè halecibus salitis: ut ante partum, comederit, mille, ac quadringentos. Attamen sine ventriculi offensâ, ullove sanitatis dispendio. Fuit tamen ipsa bis noxiâ; in se, ac in infantem. In se, quod nequiverit refrænare; immodicum hoc falsamentorum desiderium. In infantem, verò: quod ipsius appetitum mancipaverit, adeò strictè huic servituti: ut cùm nec dum posset verbis; expetierit tamen ejulatu, haleces: quibus se tam effusè dederat mater: plus æquo, sibi indulgens.

Estur autem hic pisciculus, vel crudus, vel ignem expertus. Si modò crudum sit, quod sal ritè coxit. Quippe lege, apud dnos, cautum est: ne quis falsamenta hæc venum exponat, ante decimum à saliturâ diem. Eatenus enim creduntur esui inepta: sed elapso hoc circuitu, judicantur salubria: utpote adepta jam à sale, illam, cum coloris mutationem, tum saporis maturitatem: quam requirit publica censura.

Atqui certè, si lubet, halecum naturam propius intueri, videbis eos, inducere quidem sitim, sed nunquam cruditatem, nisi ul-

tra satietatem adsumptos. Debitè namque saliti, & opportunè dati, a deo non nocent, ut etiam summè profint supino stomacho: juvando coctionem, detergendo pituitam, movendo alvum, & restituendo homini, amissum cibi desiderium.

Ac proinde non vanè nostrates, ut à sole nebulas; sic ab halecibus dissipari morbos. Imò nunquam magis sterilem esse medicorum messem, quàm sub horum adventum. Unde fortè obtinuit, inveteratus ille mos, excipiendi hunc annum fospitatore, non tam obviis ulnis, quàm coronis viridibus, per compita, in quibus vel estur, vel venum exponitur, passim suspensis.

*Halecibus
Eucymia*

CAPVT XXV.

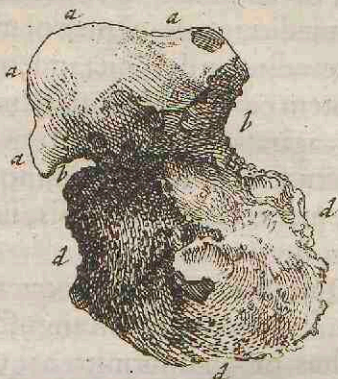
Calculus Arterialis.

Calculum, ubivis locorum, in homine reperiri, certum est. Vidit eum ex vulvâ erumpere Hippocrates; ex pulmone Galenus; à capite Hollerius; ab intestinis Trincavellius; ex liene, ac fellis vesiculâ, ut alii; sic nos ex linguâ, ac colli glandulis. Sed calculus in arteriis qui invenerit, equidem hætenùs inveni neminem; ac proinde operæ pretium facturus videor, siquidem ejus exemplum, ut inauditum, attamen verissimum, huic operi inseruero.

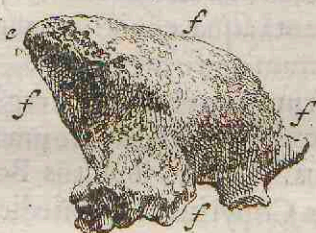
Ioannes

Calculus arteria aortae

Tab. vi.

*calculus ureterem obstruens. in
fratre ilius. cui arteria fuit calculosa.*

*a. a. a. a. caput calculi protuberans
extra arteriam*

b. b. collum a divisa arteria cinctum

d. d. d. pars arteriae inclusa

*e. apex calculi
f. f. f. corpus
calculi.*

Ioannes Arminius, Pharmacopolæ minister, ob adversam valetudinem, frequentibus medicamentis, à puero, magis imbutus, quàm adjutus; devénit tandem, in tam vehementem cordis palpitationem: & irrequietum, agitati visceris, impetum: ut verberantis ictus, distinctè nonnunquam audirentur, præ foribus conclavis, in quo, id temporis, decumberet.

Quibus accessère, frequens animi deliquium; præcordiorum angustia; spiritus difficultas; pulsus intermittens; urina nunc flava, modò nigra, modo cruenta, vel mucosa, aut arenulis perflusa. Sed ulterius proserpente morbo, incidit quoque in anorexiam ventriculi; cum crebro vomitu, Iocinore indurato; abdomine intento; cruribus tumidis; & tantâ aquæ copiâ: ut necesse haberet, ultimum obire diem.

Quorum symptomatum ergò, ubi disseicaretur cadaver; inersuère præter reliquos, Augerius Clutius, inclutus Botanicus: & Iustus Copyrius, tum medicus, sed postmodum sacerdos. Erat autem omentum putridum, ac cruentum: sed Iecur magnum: & plurimâ pituitâ refertum. At reliqua viscera ita parva: ut lien vix dimidiatam manum: ventriculus vix intestini jejuni: & vesicula fellis vix articuli digiti adæquaret magnitudinem.

▪ Vesica urinaria erat admodum corrugata, & prætorrido æstu, planè nigra. In pancreate verò omnia dura, at in pulmone nihil non aridum, ac maculosum: cor contrà magnum, ac amplum; sed sine pericardio, ullove, vel minimo ipsius vestigio. Intestina verò innatabant aquis: ut pulmo bili flavæ.

In rene dextro, latitabant plures calculi: partim rubri, partim nigri: quos inter, unus cæteris major, obturabat integrè ureteris principium. At prope renem finistrum, dedit se nobis inconspèctum, inauditum illud calculi genus: quod à loco, cui inhæsit, lubet vocare arteriale.

Insidebat quippe firmiter, illi, arteriæ aörtæ, ramo, qui vergit ad glandulam Eustachii, sinistro reni impositam. Disruperat autem caput ipsius (ita appellamus, rotundam illam excrescentiam: quæ cum angustiore collo, haud male refert, caput implumis pipionis) arteriæ tunicam: latitante reliquo corpore, in dilatatâ ipsius, fistulâ. Sed ita, ut vulneris oræ minimè hiarent: verùm contraherentur, tam arctè circa ipsius cololum: ut vix guttula sanguinis potuerit illinc effluere.

At verò, protuberans hæc pars, quam caput vocamus, ut reliquo calculi corpore fuit durior: sic discrepavit quoque parùm à sili-
ce. Sed quod delituit in arteriâ, erat mollius:
foris

foris quidem, obadustam, melancholici fucci, miscellam, nigrum: sed intus, albicans, ac concretæ pituitæ simile. At capitis color fuit ex flavo cinereus: ad instar lapidis bezoar, ex occidentali Indiâ delati. Totus autem lapis referebat ad amussim, implumem aviculam: sed lanci impositus ponderabat dragmas duas.

CAPVT XXVI.

Fibræ Iocinoris vulnerata.

“ **C**Redidit Cornelius Celsus, seruari non
 “ posse, cui Iocinoris portæ percussæ: uti-
 “ que vix ad sanitatem pervenire, cui crassum
 “ ejusdem visceris vulneratur: sed plagam mi-
 “ nùs exitialem, ubi mucro non descendit ad
 “ grandes venas. Ex minoribus quippe effun-
 “ ditur minùs sanguinis: attamen licet tardiùs,
 “ occidit tamen ipsarum vulnus hominem.

Facile namque effluit, ex parte declivi, plus sanguinis: & dissipatur impensius calor, Iocinori necessarius: quam ferendo sit, sine evidenti incommodo, calida sanguinis officina. Ac proinde non de nihilo est, quod Galenus (diligens aliàs observator) nullibi locorum asserat, abscissam Iocinoris fibram, fuisse sanatam. Nisi fortè in commentario, in aph. xviii. lib. vi. Sed refert illic aliorum duntaxat

autaxat animadversiones, quibus etiam manifestè fidem derogat.

Lictor Imperterritus, injecturus vincula audacissimo cuidam nebuloni, ictus fuit bipenni, in infimâ Iocinoris fibrâ. Cujus exstillans sanguis, in pus conversus, coniecit ipsum in lentam febriculam: utique tam vehementem universi corporis marcorem; ut conficeretur, ante diem quadragesimum.

Quo cadavere, jussu prætoris, deinceps dissecto, invenimus sub vulneratâ fibrâ, plurimum graveolentis puris, collectum. Ex cujus fatore, insurrexit, proculdubio, quæ ipsum consumpsit, febris. Planè ad instar eorum, quos pessundat lenta tabes.

CAPVT XXVII.

Pus Iocinoris, per os, ac alvum.

IUVENIS, ductâ recens uxore, doluit acerbè, ex inflammato Iocinore: sed ignarus malum hoc indigere celeri sanguinis detractione, distulit eam tamdiu, usque dum inflammatio converteretur in pus: quod primum quidem excrevit per alvum: sed sub finem morbi, æquè liberaliter per os.

A quo, quantumvis licet satageret ars, obnixè arcere sædam hanc illuviem, lusit tamen operam: nequivitque ægrum asserere, à periculo, quod ipsum haud diu post, miserimè

rimè pefundedit. Sed quærat quis, quâ viâ
iverit, ab intestinis ad os? annon per venam
cavam? cujus propagines, ut locinoris vitia
communicant intestinis: sic verifimile est,
eafdem, ejufdem visceris pus, tranftuliffe uti-
que in pulmones; & per illos, in ipsum os:
meliori certè vfui, à providâ naturâ, desti-
natum. Vide Galenum, lib. VI. loc. aff.
cap. IV.

CAPVT XXVIII.

Lien verberans.

Nihil in arte medicâ notius, quàm lienem
subinde pulfare: feu potius concitatas
ipfius arterias. Sed ipfum hoc viscus, coftas
tam validè ferire: ut vapulantium fonitus
è longinquo audiatur, id certe novum, &
forte hactenùs inauditum.

Nicolao Fabro, viro industrio, sed ab atrâ
bile frequentius afflicto, fecit nonnunquam
induratus lien, tam vehementem impetum,
in coftas circumpositas: ut ex urgentiore illo
allifu, non modò doleret ipfus: verùm ver-
berum fonitum, perfpicue exaudirent, etiam
longiffimè, ab ipfo remoti. Et quidem tam
distinctè: ut numeraverint non femel singu-
la verbera: & ad motâ manu etiam coram
tetigerint, quoscunque, ferientis lienis,
ictus.

Quorum

Quorum reciprocum sonitum, equidem memini, cum Henrico Salio Medico Ultrajectino, satis distinctè audivisse, licet id temporis ab ipso recessissemus, ultra triginta pedes. Sed prout vel uberius, vel parcius redundaret bilis atra; pro eo etiam, vel intendebatur, vel remittebat horum ictuum vehementia. Adeò ut evacuato convenienter corpore, nonnunquam integrè cessarent hæc verbera: sed eò rursus impuro, increvère identidem usque eò; ut cogeret aliquoties implorare opem medicam, antequam liberaretur; à vitio aliàs ineluctabili.

In cujus naturam equidem lubenter inquisivissem, nisi cadaver denegasset defuncti vidua: cogens, quò non licuit oculi, eò saltem ingenii penetrare acie. * Excitari itaque fuère hi ictus, cum à motu atræ bilis: tum à spiritu, sanguini arterioso, incluso. Quæ duo acquisivère tantum virium; ob prohibitam transpirationem; & adfrictam, arteriarum splenicarum, obstructionem: ut potuerint non modò elevare, sed movere satis commodè, grave, ac induratum lienis corpus.

* Virtus quippe unita multum potest. Exemplo sint, tonitru, tormenta bellica, castanea carbonibus impositæ. In quibus luce clariùs apparet, quid valeat spiritus inclusus. Et quam vim producat materia, à calore rarefacta.

refacta. Calor namque generat motum: eumque tantò potentiorem, quantò ipſus coërcetur anguſtiùs. Sicuti id videre eſt, in flammâ, quæ ob calorem perpetim movetur. Neque minùs in liquore fervente arctè alicubi incluſo; à cujus motu contremiſcit evidenter lebes, in quo ebullit.

At verò, ut caloris eſt, materiam in quam agit, ita attenuare; ut requirat ampliorem locum, niſi impediatur. Sic dilatat in nobis omnia ſpiritus; niſi obſtiterit circumpoſiti corporis denſitas. A quâ repercuffus ſpiritus, ubi ſe non diffundit latiùs, reſilit neceſſariò (uti in prohibitâ flammâ conſpicuum) & excitans motum reciprocum, concutit valido iſto reſurſu, quicquid adnitetur prohibere naturalem ipſius expansionem. Quali certè motus genere, credibile eſt, concitatum fuiſſe, hujus agrilienem. Viscus aliàs in homine, ſuâpte naturâ, immobile, ac quietum.

S. Sed unde reciprocus ictuum ordo? annon à motu cordis? cujus ſuſtole, ac diaſtole ut corpori univerſo: ſic communicantur poſtiſſimùm illis arteriis: quæ circa lienem adeò ſunt frequentes: ut Adrianus Spigelius, diligens Mehercules Anatomicus. Non temerè dixerit, illas illi quadruplo plures eſſe, quàm venas. Fabrici humani. lib. VII. cap. XIII.

Sed

Sed quid produxit sonum? nonne dura
lieniscampages? durum namque renititur.
 Dum mollia, ut duæ spongiæ, nullum edant
sonitum. Siquidem itaque sonorus fuerit
lien.* Induruit necessariò extima ipsius su-
perficie: Ejusque densitate coëgit spiritum
in arctum: & per reciprocum ipsius motum,
fuit proculdubio elevatus, ac costis allisus,
cartilaginofus lienis ambitus. Excitans agi-
 tatione hac, illum sonum, quem juxta me-
cum; audivêre quàm plurimî.

Extimum autem lienis, licet nequaquam
 licuerit hîc videre induratum.* Vidimus ta-
men id haud diu post, in eunucho quodam
tam densâ, ac dura cartilagine incrustatum.
Ut inde adimeretur instar crassioris alicujus
corticis.* Qualem, cartilaginofus lienis, con-
ditionem utique delineavit nobis vir sagacis-
simus, Realdus Columbus. lib. xv.

CAPVT XXIX.

Lien disruptus.

QUam incertus Medicis, verus lienis u-
 fus. Tam certum ipsis vulnerati peri-
 culum. Maximè si acies penetret ad majores
 arterias. Sed quis vidit unquam, molle hoc
 ce lienis viscus, Medium diffindi, ab ictu fo-
 ris illato? Videtur certè simile quid literis
 consignasse Hieronimus ab Aquapendente.

De empyrico quodam, percutiente malleo suo, tam vehementer, indurati lienis scyrrhum: ut ipse rimas; & æger vapulans ageret animam. Lib. operat. chirurg. cap. LII.

Sed loquitur Aquapendens, de liene indurato: cum nostra exempla in medium adductura sint lienēs verè molles. Quantò autem fragiliùs durum molli: tanto utique rariùs erit, observare fissuram, in liene leni, quàm duro.

Inter ludicra puerilia, ictus fuit scipione, in regione lienis, Iuvenis quatuordecim annorum; cum insigni dolore, ac tam frequenti animi deliquio: ut postridie ejus diei, vitam cum morte commutaverit. Licet foris nullum conspiceretur vulnus. Quo etiam caruit textor ille, quem à simili ictu, inopinatè vidit occisum Oudekerka; pagus mille passuum, ab Amstelredamo distans.

Vidimus autem in utroque cadavere, lienem ut mollem: sic in gibbâ parte, in quâ tamen ictum exceperat, illæsum: ut in cavâ, contrâ evidenter fissum: vel potiùs amplâ rimâ tantum dilaceratum: ut in illa, facile duos occultasses digitos. Mirabantur certè quàm plurimi, cur rimas egerit, & non potiùs cesserit ictui, molle, ac pendulum hoc viscus. Sed quid non læderet penetrans baculi vis? imò quid resisteret perniciosissimo impetui? quem tam validè adégit verberans manus:

manus: ut ne ipſus quidem aër, innoxie ſuſtinuiſſet, tam ſubitam ipſius vehementiam.

CAPVT XXX.

Magnus lien.

Magno lieni, os graveolens, putridas gingivas, ſanguinis eruptionem, ac cruris ulcera, attribuit paſſim prior ætas. Ac proinde credidère nonnulli, hoc nomine aſſidue ſignari, vel ſtomacacem Plinii: vel ſcorbutum noſtratem. Sed diſtinguunt perperam, inter morbum auctæ magnitudinis; & ulcus; ſeu partem à putredine vitiatam.

Vtroque enim vitio laborat lien. Sed ſigna à veteribus commemorata indicant magis putredinem; quàm magnitudinem auctam. atrâ quippe bile, circa lienem putreſcente, vitiatum non tantum os: ſed erumpunt utique varices; & læduntur tantoperè crura: ut meminerim vidiffe, in anu quartanariâ, à putrida hac bile, ultra viginti ulcera: non minus profundè cruribus impreſſa, ac ſi candens ea inuſſiſſet ferrum.

Infans concionatoris pagani, malè habitus à nutrice, & loco lactis, altus graviore cibo, quàm tenella ætas fuit ferendo; collegit inde, plurimum lenti, ac viſcidi ſucci; inſarientis uſque eò anguſtas, meſenterii, pancreatis, ac lienis venas: ut inde viſcus illud

summoperè intumescens, distenderit non tantùm abdomen ac lumbos: sed emaciaverit etiam corpus univèrsum; ad instar rapacis alicujus fisci, plus nimio ditati, ex immodicis, tributorum, exactiõibus.

Verùm sublatâ obstructione, & imminutâ uberioris succi copia, decrevit tam manifestè distentum hocce viscus: ut luce clariùs, apparuerit; tumorem hunc non tam fuisse, à malâ conformatione quàm à redundante alimento. Quo proinde subducto, renutriebatur iterùm infans. Neque apparuere interim unquam, illa signa, quæ magno lieni attribuit Hippocrates, lib. I I. prædict.

CAPVT XXXI.

Sanguis cutem transudans.

Virgini annosæ, sed summe melancholicæ, ob induratum lienem, emolliens ceratum impositum, elicuit tantum sanguinis, per exilia cutis foramina: ut necesse fuerit, cum viro erudito, Arnolde Tholingio, impetum ipsius seriò compescere: cum per ea, quæ extinguunt fervorem atræ bilis: tum per inspissantia cutem. Quibus certè subsidiis, nisi maturè obviam itum fuisset, currenti sanguini: miserè certè pessum ivisset, quam jam fermè consumpserat carcinoma mammas exulcerans.

CAPVT XXXII.

Steatoma mesenterii.

A Quam intercutem, in primis quidem Io-
cinori acceptum ferunt Medici: sed de-
 inceps non minus & illis partibus, à quibus
 tantoperè læditur, nobilis hæc sanguinis of-
 ficina: ut loco alimentalis succi, nihil profe-
 rat, præter iners, ac inutile serum. Quam
sanè labem, potissimum illi adspargunt, pul-
mo, splen, mesenterium, vulva, testes mu-
liebres, aliaque viscera, præsertim ulceribus
infecta.

Equidem, ut alia silentio nunc involvam,
 memini à solo mesenterii ulcere, jam quin-
 quies hunc morbum, mihi visum. Sed sit in-
 terdum quoque, ab ejusdem partis steato-
mate, sine ulcere: ex solâ, luxuriantium glan-
 dularum, protuberantiâ; plerumque cum a-
 quâ; sed interdum, quoque, licet rarissimè
 sine illâ.

Filio Calandrini, excrevit abdomen, intra
 biennium, in eam molè: ut crederetur firmi-
 tèr laborare aquâ intercutem. Sed sectio ca-
daveri deinceps adhibita, invenit tamen illic,
Nihil liquoris: verùm ingens solummodò
steatoma: quod ex mesenterii glandulis, ex-
 crescens, devenerat in eam magnitudinem:

ut bilanci impositum, ponderaret ultra libras octodecim.

Iocinore interim, liene, ac ventriculo integris, ac illæsis. Sed pancreas erat pingue, ac ponderosum. Et alterutrum latus, rene suo destitutum, cujus vicem cum gereret mesenterium: effusum fuit illuc tantum liquoris: ut glandulæ ipsius, à redundante illo sero, plus æquo intumescerent, repleverint tandem ventrem univèrsam; sed sine ul-
lis, collectæ aquæ, notis.

CAPVT XXXIII.

Steatoma, cum ulcere, & aquâ.

Similem propemodùm rerum faciem, exhibuit utique aliquandò nobis, abdomen cuiusdam virginis, distentum gemino tumore. Quem rudes, ac inscitæ obstetrices, cùm attribuerent vulvæ, accusarunt infontem impudicitæ: confisæ gemellos ab ipsâ, gestari. Sed calumniam hanc dissipavit anatomicæ, post obitum instituta.

Ut pote, quæ nec foetum, nec gemellos in utero: sed in mesenterio, duo duntaxat invenit steatomata: quorum alterum erat imputre; alterum verò à pure ita vitiatum, ut effuderit non tantùm, plurimum saniei, & aquæ in abdominis vacuum: sed exeserit præterea, usque eò, uteri fundum, ut non fuisset recipiendo foetui.

CAPVT XXXIV.

Hydrops à vesiculis mesenterii.

QUam verò aquam, prioribus agris induxere steatomata mesenterii: illam ipsam, insequenti mulieri, excitarunt, innumera, ejusdem partis, aquosæ pustulæ. Quas elegantissimè licet descripserit, vir ingeniosus Arctæus Cappadox, fatetur tamen ingenuè, se ignorare genuinam earundem, vel originem, vel causam. l. I I. desig. diut. morb. cap. I.

Filia, celebris cujusdam pharmacopolæ, dissecta post obitum, ob aquam intercutem, ostendit in mesenterio suo, insignem tumorem, ponderantem libras viginti. Tectum quidem extrinsecus membraneo involucro; sed intus refertum pluribus vesiculis, lymphidâ aquâ distentis.

Increvit autem hæc moles tam lentè: ut moverit suspicionem prægnationis. Sed elapso partus tempore, conflixit deinceps integrum triennium, cum miserrimâ hydropis specie: adeò ut vix unquam spiritum liberè traxerit: sive ob copiam aquæ: sive ob læcur diaphragmati, non solum onerosum; sed firmiter accretum.

Plurima quidem nobiscum molitus fuit, in contumacissimo hoc morbo, Franciscus

Vicquius, ob longa itinera, ac diutina studia, in Medicinâ abundè exercitatus. * Verùm ut gubernator, non semper superat quamcunque tempestatis vim : ita neque Medicus, morbum immedicabilem.

Quem in numerum sanè, aliquis non immeritò retulerit, hanc, de quâ loquimur, a quam intercutem. Ruptis quippe nonnullis hydatidibus, manent tamen plurimæ illæ sæ. Quibus utique à scalpello, ventrem perforante, pertusis ; latitant nihilominus & aliæ, futuræ continenter, perennem, inextricabilis hydropis, causam.

CAPVT XXXV.

Tympanites cum ascite.

CReber spiritus, cum aquâ, ubi distenderent abdomen Matthæi Antonii ; τυμπανίτης vocatur græcis. Satègit ipse, pro virili parte, corrigere alliatis, illam intemperiem, vel potiùs imbecillitatem, quæ ponitur mali causa. Sed accendit illis usque eò lienem obstructum : utique bilem atram (quâ redundabat) per se, satis turgidam : ut per referatas, ventriculi, ac lienis venas, eruperit ipsi, supra, infraque, tam frequens eruor : ut dictum, ac factum pessum ivisset : nisi impetum illius ilicò frænassent, cùm sanguis ma-
ture

turè missus; tum pulvis corallorum, aliaque inspissantia, actutum potui data.

Quorum ope superavit quidem tempe-
statem, ab alio improvidè excitatam: sed ne-
quaquam imbecillitatem viscerum: nedum
spiritum, vel aquam, cujus tympanites nun-
quam est expers. Factâ autem post mortem
secandî copiâ: vidimus perspicuè, quàm in-
consideratè dentur sæpenumerò hydropicis
alliata, aliave potentiora vina. Intumuerat
quippe lien: exaruerat jecur retorridum: in-
testina erant syderata; ren putridus; & in ven-
tre, ultra triginta aquæ libræ.

Memini aliquandò in simili hydrope,
non dissimilem stoliditatem vidisse, in quo-
dam empyrico: qui nescio cujus imbecilli-
tatis ergò, consuluit, cujusdam senatoris, vi-
duæ, continuum usum vini malvatici: sed
quò gratior foret mulieri locupleti, assidua
illius adsumptio: replevit scutellam tam fre-
quentibus auri bracteolis: ut judicasses te a-
licujus Midæ videre potum. Sed inflammavit
hoc vinum utique, usque adedò viscera: ut
os, non modò repleretur aphthis; sed ignora-
ret ipsa, præ siccitate, quo se verteret: donec
miseriæ finem invenerit, magis Mors, quam
Medicus.

CAPVT XXXVI.

Morbus regius, cum hydrope.

AT mentio, retorridi hujus locinoris, suggerit exemplum, cujusdam mulieris, disfectæ, in valetudinario publico, coram insigni Poëta, Samuele Costero, ejusdem loci Medico. In cujus cadavere, invenimus Iecur aridum, atrum, exsuccum; & instar corrugati corii, ita in se contractum: ut vix æquaret geminum pugnum.

Quo Iocinore, novaculâ, incîso, excernebatur inde adusta, ac fœculenta amurca: similior atramento nigerrimo, quàm rubicundo sanguini. At loca citima tingebantur bile flavâ (laboraverat quippe hydrope, cum morbo regio). Sed cutis, & muscoli, imò omnia abdominis viscera, fuere usque eo, à bilis colore, & aquæ madore immutata: ut nihil sani in ipsis apparuerit.

Quæsitivimus quidem in deformi, ac torrefacto hoc Iocinore, satis curiosè, rimas illas; quas celeberrimus Medicus, Ioannes Fernelius credidit nonnunquam apparere, in hydropicorum hepate. lib. v i. partic. morb. cap. v i i i. Sed quæsitus nequaquam invenimus. Licet viscus hoc fuerit tam siccum: ut si ullibi; hîc saltem, in conspectum sese dedissent.

Sed

* Sed quid dicemus de illis? qui omnem a-
quam intercutem imputant, in frigidato Iocinori. Sive frigus illud (ut cum scholis lo-
quar) sit positivum; sive privativum; sequens
intemperiem calidam: quæ consumendo
necessarium calidi innati pabulum, efficit je-
cur frigidum. * Quale certè frigoris genus,
difficiliter imaginari est, in Iocinore, ita exu-
sto, à retorrido calore: ut etiam post mor-
tem, manserint in ipso, evidentissima, arden-
tis incendii, vestigia. * Sanguis videlicet igni-
tus; & ab ustione ita niger; ut nihil discrepa-
ret ab atramento. * Possent huc fortè plures
rationes in medium adferri; sed quid verbis
opus est? ubi tam infallibilia sensuum testi-
monia. Qui nisi sint veri; ratio quoque falsa
fit omnis.

CAPVT XXXVII.

Abscessus mesenterii, à partu disruptus.

Mulierem prægnantem, quam, ob con-
tinuantem dolorem, crediderat obstre-
trix gemellos parituram: vidimus, post obi-
tum, in mesenterio, habuisse abscessum, dis-
ruptum, à violentiâ partus. Et ex ejus effu-
so pure, intestina fuisse non tantùm erosa,
sed verè syderata. Colon autem tam liberè
bili flavæ, innatans: ut licuisset eam cochlea-
ri inde eximere.

Quam

Quam profectò bilis affluentiam, frequentius hic loci, quàm animadvertant anatomici. Verisimile est, eam transudare paulatim, per tunicas folliculi fellis: huic intestino, quam aliis viciniore. Quapropter malè sibi consulunt illi: qui præ nimio studio, validius comprimunt Iecur. Exprimit quippe prona hæc, flexi corporis, incurvatio bilem. Quæ ut interdum pungit, ac vellicat extimam: sic insinuat sese nonnunquam inter utramque ipsius tunicam. Excarnificans tam miserè, ægrum hac ratione obsessum: ut millies exoptet mori antequam eò felicitatis pervenerit. Quam tristissimam catastrophem, equidem aliquandò memini usu venisse Iuveni Bredanensi, miserandum in modum ab hac lanienâ occiso.

Noli itaque ô Medice, illorum sententiæ inconsideratè accedere; qui solis calidis mendentur cuicunque colico dolori. Necessè est turpiter interdum ipsos hallucinari. Respice attentè ad oblatis morbi causam. Et tolle potius, quàm augeas inflammationem, ab effusâ bile, intestinis communicatam.

CAPVT XXXVIII.

Ventris dissectio.

Dissectio ventris hydropici, quam *πυογαστρίτιον* vocant Græci; antiquum quidem est remedium, sed admodum anceps. Displi-

Displicuit id olim Erasistrato: neque etiam-
num placet omnibus. Utpote rarò utile, &
sæpiùs noxium. Damnum autem ipsius ut
irreparabile: sic auxilium erit infidum. Quip-
pe non tam curat, quàm curationi viam fa-
cit. Exhausti magis aquam, quàm ipsum
fontem.

Quocirca faciliùs inuenies manum secan-
tis; quàm verum, vel ordinem, vel secandi
tempus: nedum exactam, educendi humo-
ris, copiam. Quæ tamen nisi conuenit, ad
amissim, cum viribus, ab infido morbo la-
befactatis; necesse est perire, quisquis vitam
suam commiserit tam ancipiti alexæ: in quâ
tam fortuitum est vincere; quàm necesse
perdere.

Sed dicat quis? neminem, ex artis lege,
secari, nisi constet priùs de virium robore:
ac viscerum integritate. Sed cui viscera va-
lida: & vires illæxæ, cum rarò adfligit aqua
intercutem. Etsi adfligat, consumitur ple-
rumque tantum temporis in medicamentis
aquam, per alvum, ducentibus: ut vix cogi-
tetur de scalpello: nisi ubi viscera jam sint,
præ morbi longitudine, vitiata.

Quod remedium propterea seriùs adhi-
bitum, maturat magis, quàm differt mor-
tem. Effluens namque humor quantum im-
minuit, debilem, hydropici corporis, calo-
rem; tantum dissipat quoque spiritus, plus
nimio

nimio evanidos. Imò quò celerius profluat aqua à sectione: eò citius abrumpitur utique filum vitæ, aliàs diutiùs fortassis duraturæ.

Paupercula ascite laborans; judicata plurimum Medicorum calculis, fatis ferendo sectioni ventris; admisit chirurgum abundè circumspectum; à quo licet vitaretur ritè tendinum concursus; neque emitteretur plus aquæ, quàm par erat; nequirit tamen ipsa sospes evadere. Sed accensâ graviore febre, sive ex motu; sive ob aquam eductam; incidit postridie ejus diei, in sudorem primùm quidem calidum, sed mox frigidum, & ex eo, haud diu post, in ipsam mortem.

Quem sinistram eventum etiam in aliis videre fuit: sed præcipuè in virgine quadam florentisætatis: quam aqua aliquotiens ordinatè educta, tam impensè exhilaravit: ut videretur certò certius, inde convalitura: nisi nocte tertiâ, vacillante illâ manu, cujus custodiæ vulnus, id temporis, erat commissum; tam latè sese reserasset plaga ventri incisa: ut non fuerit in manu Medici, vel resarcire vires plus æquo dissipatas: vel cohibere profluvium; multò minus effugientem vitam.

Sed quid dicendum, de plagis, quas hydropticorum cruribus, circa talum, cum Cornelio Celso, incidunt nonnulli? profunt quidem aliquibus, sed nocent pluribus. Præsertim si jam corrupta sint viscera. Ex-

Stillat

stillat quidem per illas aqua; & videtur quidem in speciem absorberi hydrops: Sed re ipsâ, latitans in ipsis visceribus, inducit crurum inciso, vel ulcus insanabile; vel lethalem gangrænam. Quocirca neque hoc remedio inconsideratè utendum. Nisi enim valida fuerint crura; & probè constent corpori vires; non sustinebunt innoxie, acrem, totiùs ventris, colluviem, in unam derivari partem.

CAPVT XXXIX.

Perforatio scroti.

Nicolaus Hasselarius, strenuus militum præfectus, nullum non movit lapidem, quò liberaretur ab aquâ; tam copiosè, ex Hydropico ventre, in scrotum transmissâ: ut pars illa, accederet propemodum ad virilis capitis, magnitudinem. Tandem verò operi illi, operam navavit chirurgus Hebræus: qui, vitatis curiosè venarum sirculis, tam dextrè, argenteâ acu, perforavit utramque scroti partem: ut cottidiè, inde fermè exstillarint octo, vel decem, liquoris, uncia. Quibus eductis, obturabantur foramina, pulvere florum sambuci, & chamæmeli, excepto oleo rosato, ac vitello ovi. Quo remedio tollebatur non minùs dolor, quàm calor, ab inflammatione cuti impressus.

Quo

Quo certè substillo, quantumvis plurimum aquæ subduceretur scroto, nihilo tamen felicior fuit æger. Manente enim Iocionis vitio: mansit venter æquè distentus: spiritus non minùs difficilis: & angustia utique diaphragmatis tam intolerabilis; ut remedium hoc, quamvis dexterrimè administratum; parum tamen, aut nihil ipsi profuerit.

Et si interim non negem, perforatione hac, ob imbecillitatem, intermissà; non dico scrotum, sed ventrem totum, usque eò protinùs intumuisse: ut non modò non potuerit in cubili decumbere: sed ne quidem in sedili desidere, donec tandem erga stulo suo cederet, lassà, ac ærumnarum suarum pertæsa anima.

CAPVT XL.

Mors ex depresso ventre.

HYdrops dividitur trifariam veteribus, in Tympanitidem, anasarcam, & ascitem. Quibus quartam speciem satagit addere, vir ingeniosus, Hercules Saxonia. Quam asserit oriri, ex sanguine recens, in ventrem effuso. Cujus exemplum testatur, à se, ac Hieronimo Mercuriali, visum, in quodam hernioso: qui ex repentino hoc tumore, emortuus, nullam ostendit ejus causam: præter decem,

decem, vel quatuordecim sanguinis Libras, in ventre conclusas; sine omni omninò aquâ. Pract. medic. lib. III. cap. XXXII.

Quam eandem utique causam, & nos proculdubio vidissemus, in duobus ægris, à simili tumore interemptis: nisi ipsorum cadauera denegassent propinqui. horum alterum compresserant duæ naves, inter se violenter collisæ: alterius verò ventrem eleverat tam impensè, pronus in terram casus: ut videretur ascite correptus. à quo tamen ipsum separarunt, cùm tumor subitus; tum mors ita repentina: ut uterque animam efflaverit ante diem tertium.

Verisimile itaque fuit, hos repentinos ventris tumores fuisse, vel à sanguine, ex disruptis venis effuso: vel ex spiritu disruptorum intestinorum. Quale tumoris genus videtur, in duobus ægris, animadvertisse Antonius Benivenius, observ. cap. LXXVI. Sed tumores illos, de quibus hîc loquimur, ad aquam referre, haud videtur certè rationi consonum.

CAPVT XLI.

Volvulus ex ira.

MOrbus tenuioris intestini, quem ^{ἄλσος} *ce* nominant, occidit, nisi resolutus sit, *ce* inquit Celsus, ante septimum. Sed ortus, ab *ce*
 L inflam-

inflammatis intestinis, consumit hominem multo celerius. Accensa quippe intestina, ut facile emoriuntur; sic amittunt victa, facillimè sensum doloris: & præcipitant ægrum, non tam in sudorem frigidum, quàm ipsam mortem.

Vxor Mercatoris, dolens acerbè, circa umbilicum, ob bilem, præ iracundiâ, liberalius in tenuia intestina effusam, incidit ilicò in insignem præcordiorum angustiam, sitim immensam, alvum tardam, & præter crebrum, ac exilem arteriæ pulsus, in tantum gutturis ardorem; & tam indefatigabilem vigiliam: ut die tertio refrixerit ipsi corpus univèrsum: cum viscido madore, vomitu bilis æruginosæ, & tandem lethali, omnium nervorum, contractione.

Sed intestinis hæcenus acutè dolentibus, perierat prius omnis doloris sensus. Nemo enim (ut Senecæ verbis id efferam) potest valdè dolere, & diu. Sed indolentia hæc, arguebat, hujus fistulæ mortem. Ac proinde, quæ in aliis Ileii speciebus, obstinatè supprimitur, illa ipsa dejectio sequebatur hic spontè. Sed mali augurii est, dolorem hac ratione deliniri; & alvum, ex indolentiâ fieri citam. Nisi enim Victrix natura, in ordinem iterum redegerit, inversum intestinorum motum: qui iliæ familiaris est; & nihilominus plurima vergant deorsum: certum

tum est illic aliquid monstri ali; neque duplici hac viâ, tam auferri, quàm augeri vitæ periculum.

At enim quò constet clariùs. Qui se habeat Natura intestinorum. Sciendum illa, in viventibus, continenter in gyrum redigi. Et instar alicujus lumbrici, per indefatigabiles circumvolutiones, ac sinuosa volumina, lentè ab illis, deorsum propelli, quicquid in se concludunt. Quem motum vocat Galenus peristalticum, sive compressivum.

Qui manet animalibus, non tantùm quam diu moventur, vel cor, vel auriculæ ipsi utrimque adpositæ. Sed etiam longè post. Videlicet, donec se movet spiritus arteriis inclusus. Cujus motum observavimus, in morientibus, longè diutiùs permanere; quàm illum, quem habent auriculæ cordis. Quibus hæctenùs, sed perperam, ultimus fuit attributus motus.

Infitum autem hunc motum, quo intestina naturaliter, quasi conglobato agmine deorsùm tendunt, lædit evidenter obstructio. Sive illa sit à lentâ pituitâ: sive ab immisssione, unius intestini, in aliud: sive etiam ab inflammatione: de quâ agit hocce exemplum. Remoraturque non modò naturalem, expulsionis, motum: verùm inducit contrarium. Qui incipiens, à convulsione, musculi circularis, ano circumpositi, trahit

omnia sursum; rejiciendo per os, quæ, ex naturæ lege, tenderent deorsum.

Velut clarè viderè est, apud Galenum
 “comm. xxxiii. l. iiii. de vict. morb. acut.
 “Quocirca non temerè Hippocrates. Ab illo
 “vomitus, vel singultus, vel convulsio, vel
 delirium, malum. lib. vii. aph. x. Quibus
 certè siquidem lubet addere, alvum, sub finem morbi, lubricam, intestina indolentia: & sudorem frigidum; habebis omnes, desperatæ inflammationis, notas. Emortua namque intestina, destinant hominem cædi. Et quò minùs doloris, eò plus dejectionis, & maturiùs interemptus homo.

CAPVT XLII.

Caput lati lumbrici.

Lumbricum latum descripsère quidem plurimi; sed semper mutilum, & tantum capite tenuis. Quod tamen equidem adnitar illi imponere. Verùm cå fide, quâ ejus Iconem tradidit, qui id ipse, in Zelandiâ excrevit: & post modum coram retulit, quæ hîc fideliter inserta.

Henricus à Ringen, Iuvenis Middelburgensis, & affinis Augerii Clutii, redactus aliquandò, ad eam potus penuriam: ut cogere-
 tur, præter morem suum, gelidam bibere: infregit usque eò, non modò ventriculi sui; sed uniuersû corporis robur: ut excitato cibi
 fasti-

Tumbricus latus

Tab. VII.

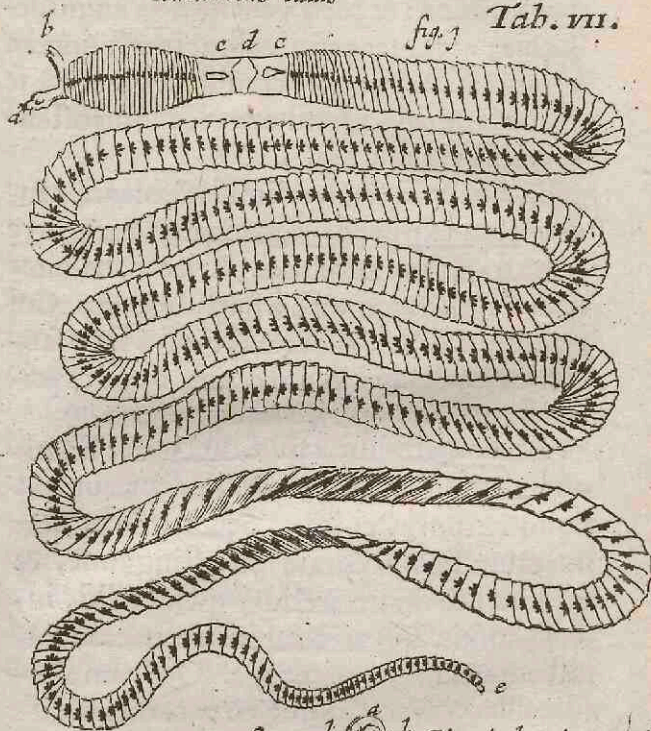

fig. 1

- a. caput integrum.
- b. caput alterum sed fractum.
- cc. loca per via.
- d. nigra macula.
- e. cauda.

fig. 2

Vermiculus emictus a vi. e treo perspicillo auctz.

- a. caput
- b. b. duo cornicula
- c. cauda
- dd. venter
- e e e e e. pedes

fig. 3

alius vermici emicti

fastidio, inciderit in tam frequentes rugitus: tot tormina: & adeò vehementia animi deliquia; ac tantas ventriculi, ac intestinorum erosiones: ut firmiter crediderit vivum à se gestari animal. Quod etiam eventus ostendit fuisse verissimum.

Exacto enim, cum tali miseriâ, biennio. Incepit tandem per hieram logadii, excernere varia frustra lumbrici lari. Et inter alia, alterum sex, alterum verò trium ulnarum. Cui posteriori parti, asseverabat ipse satis sanctè, inhæsisse illud ipsum caput, quod exprimit figura huic operi, à nobis, inserta.

Erat autem hoc caput, ut breve: sicutique planum, ac latum: & ejusdem, cum reliquo corpore, coloris. Sed incisuris, quæ insectum hoc accuratè interstinguunt, & exilibus; & multo arctius, quàm alibi, inter se, unitis. Ipsi verò capiti protuberabant, instar limacum, duo cornua. Quorum alterum dilaceraverat, usque eò excernendi difficultas: ut inde exstillarint, tres quatuorve sanguinis guttulæ.

Altero interim illæso, sed circa apicem summè villosò. Attamen sine ullo oris hiatu. Quo dum caret, quid verissimilius, quàm ipsum ali, solo fuctu? collum verò, capiti huic suppositum, ut æquavit longitudine, duos transversos pollices: sic fuit in medio sui, tam evidentè disparatum: ut manifestè
appa-

appareret, conspicius ille hiatus; quem per nigram maculam, ibidem loci, cœlo suo adumbravit sculptor.

Quo cerrè capite excreto, liberabatur hic Juvenis ilicò, ab omni molestiâ: vivens deinceps feliciter: & trajiciens prosperrimè in Rusciam. Ubi etiamnum, ductâ uxore, & gnaviter mercaturam exercet: & alit familiam satis numerosam. Extorris quidem patriâ; sed immunis interim omnibus illis malis, quibus ipsum adflixerat latus hicce lumbricus.

Qui, siquidem credimus Galeno, comm. in aph. xxvi lib. iiii. Extendit se nonnunquam per omnia intestina. Prodiens rarè integer, sed plerumque divisus in frusta, vel quinque, vel decem, interdum quoque quindecim ulnarum: pro ut alyum exstimulat, sive major, sive minor excernendi conatus. Vide Actuarium. l. i i. meth. med. c. xxi.

Equidem ostendi aliquando, in Theatro anatomico, ulnas quadraginta, bidui curriculo, excretas. Quod ipsum tamen, contingit oppidò perquam paucis. Cotinuante potiùs excretionis hujus serie, per annum, vel unum, vel alterum. Quin imò perrarè prodit spontè: sed expellitur frequenter, vel adminiculo hieræ logadii: vel pilulis nitri Traliani: vel alijs summè æribus.

CAPVT XLIII.

Ischuria lunatica.

HENRICO AINSVORDO, Theologo britanno, supprimebatur urina, quolibet fermè plenilunio: cum inigni angustia, & evidenti totius corporis incendio. Neque exercebatur illa iterum; nisi vel declinante lunâ; vel exsolutâ brachii venâ. Verùm sanguinem toties mittere, quotiens luna orbem suum complens, supprimeret ipsi lotium: non videbatur è re ægri. Qui propterea aliquoties, tulit patienter, quod nequirit altrinsecus evitari, malum.

Cujus rarus, & inusitatus rumor, ut excivit varia, cum nostratum, tum Britannorum Medicorum ingenia: invenit tamen neminem tam sagaci judicij: ut potuerit reddere genuinam, reciprocantis hujus periodi, rationem: nedum subiti, illius auxilij; quod æger dictum, ac factum percepit, à sanguine, ex brachio misso.

Sola anatome, post obitum instituta, crinit illic feliciter, veritatem in profundum demersam: & ostendit distinctè, quâ angusta, renis sinistri, pelvis, excrevisset in eam amplitudinem: ut suppleret commodè vicem, vesicæ urinariæ. Quæ propterea tam fuit vacua, quàm ren repletus.

Quæ

Quæ collectio urinæ, majoribus venis a-
 deò vicina, proculdubio, in causâ fuit, quod
 tam promptè fluxerit ipsi lotium, simul ac
 feriretur brachii vena. Nam velut cenopolæ,
 spiritu supra prius emisso, facilè vinum infra
eliciunt, ex repletis doliis: sic referantur quo- } *simil.*
 que renes, ubi vel minimum, spirituosi san-
 guinis, adimitur tumidis brachii venis. Ex
 quarum incisione, videntur propterea peri-
 tiores Medici, non tam sisti, quàm promo-
 veri sæpè mulieribus, suppressa menstrua.

Sed quid dicendum, de lunæ consensu? } *L.*
 quæ uti reliquis dominatur aquis: sic vide-
 tur quoque vim suam exseruisse, in lotium
 hujus venerabilis Theologi. Cujus urinam,
 in rene detentam, suppressit intumescens
 hoc sidus, longè faciliùs; & disperfit suppressam
 fortè multo celeriùs, per vicinas venas;
 quàm si delituisset, in remotioris vesicæ, re-
 ceptaculo.

Aquâ periodicâ, reciprocantis urinæ, re- } *L.*
volutione, credibile utique est, provenisse,
quas singulis pleniluniis, patiebatur, cum
febres, tum angustias. Quibuscum plerum-
 que conflictabat, ad diem quintum; ante-
 quam ex toto liberaretur. Sed sanguine, ex
brachio emisso, resolvebatur ilicò frænum,
 lotium supprimens. Quantumvis vesica præ-
 ter hoc impedimentum, in se præterea conti-
 neret, duos insignes calculos. Uti quoque

folliculus fellis, sed parvos, nigros, teretes, & instar pumicis, raros.

Quantum verò huic Theologo profuit, sanguis ex brachio detractas, tantum juvère alios, in simili, urinæ, suppressione, vel sanguis ubertim è naribus profluens; vel frequens macularum, in habitu corporis, eruptio. Quibus duobus auxiliis sanitatem suam aliquando recuperavit, Juvenis quidam; cui integros octodecim dies stagna verat urina.

CAPVT XLIV.

Calculus Renum.

PLumarum venditor, emortuus ob renum, ac pectoris vitia, habuit in utroque rene insignem calculum: dispergentem se, quadruplici ramo, instar crucis, per univrsum renem: adèd ut non potuisset inde eximi, nisi decerpisses frustulatim, totum ipsius parenchyma. Viderint igitur illi, qui satis speciosè docent, ex incisiss renibus calculos eximere: quam turpi ignominia prostituerent, & se, & artem suam; siquidem aliquando inciderent in calculum, tam firmiter renibus innatum.

Sed in thorace vidimus, tres aquæ libras pulmonem costis adnatum. & cor, non tantum pericardio suo destitutum; sed exprimens præterea, extrema sui parte, natu-
ram

ram palleſcentis ſcvi. Quem colorem ipſi, proculdubio, impreſſerat aqua in thorace contenta. uti luce clariùs videre eſt, in eorum muſculis, quos occidit, vel λευκοφλεγμω-
 πια, vel αναστέγκη.

C A P V T XLV.

Calculus vreterem obturans.

QUam utile foret ægris, quemcunque curari: tam glorioſum utique eſſet medicis, ſingula futura prædicere, ſed latent sæpè penitiùs morbi; & pertinaces ipſorum cauſæ, adnectuntur nonnunquam arctiùs corpori: quàm ut poſſis ſemper, vel infallibiliter præſagire eventum: vel integrè expellere, qualemcunque morbum.

Margareta nicola, vidua quadraginta annorum, infeſtata aliquandiu, à dolore lumborum, procidit tandem, in crudele, calculi renalis tormentum: cum vomitu, febre, menſtruis inordinatis, urinæ difficultate, & interdum, tantâ ejus ſuppreſſione, ut totos octodecim dies, nihil lotii reddiderit: unde excitabatur ipſi, ex fero fuſùm recurrente, primum ſopor: ſed mox tam gravis nervorum contractio: ut cogeret vitam cum morte commutare.

Diſſecto autem cadavere, apparuit ren ſiniſter, ut extrinſecùs lividus, ac tumidus:
 ſic

fic intus frequenti aquâ, & pluribus calculis infarctus. Quorum maximus insinuaverat se, acuto suo apice, tam longè in ureteris principium: ut id integrè occluderetur; neque permitteretur illac descendere quicquam lotii. Licet potui darentur plurima, aquam ducentia.

Basi enim cùm foret latiore, quàm ut permearet commodè, angustum hunc ductum, necesse fuit, quò plus urgeretur ab affluente sero, tanto quoque impensius intercludere transitum urinæ, à renibus descendenti. Præsertim cùm oppositi renis ureter, non minùs utique occluderetur, à latiore aliquo lapide, instar operculi, ipsius principio; imposito. Quæ duo obstacula conspicuè omnibus ostensa, vendicarunt artem ab ignominiâ: & inculcarunt efficaciter.

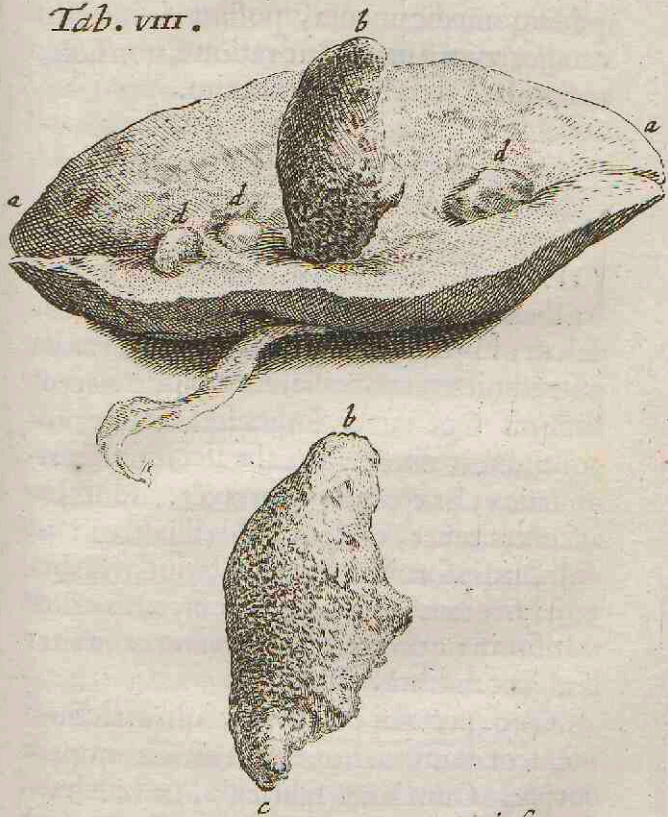
Non esse in Medico, semper releverur ut eger.

Sed dicat quis? quem terminum ponunt Medici, morti; exsurgenti à suppresso lotio? annon alios citiùs, alios verò occidit tardiùs? Valentia corpora ut interdum excurrunt diem vigesimum: sic attingunt infirma, vix septimum, vel octavum. Certum est, aliquos durasse ad undecimum, & tamen, ex toto, iterùm convaluisse. Sed post illum diem, equidem certè vidi neminem enavigasse, periculosum hoc fyrtium æquor.

Quamvis enim cedat dolor, & fluat iterùm lotium:

Calculus renis

Tab. VIII.

*a. a. renis forma
 b. calculus ureteri infix,
 c. apex calculi,
 d. d. calculi diffusi.*

lotium: reddidit tamen diuturnior illa mora, urinam, interea loci, usque adeò acrem: & vesicam ita effatam: ut ne præstantissima quidem medicamenta, possint ab interitu vendicare, naturam, hac ratione, non fictè, ac simulatè, sed plenè emortuam.

CAPVT XLVI

Diabetes.

Iuuenis Patritius, ob calculum, in pueritiâ sibi excisum, perhorruit usque adeò, crudelcm, huius tormenti recidiuam: ut nulla non admitteret remedia, dummodo cierent lotium. Quo tamen impensius fluente, ob continuum usum, vini malvatici, cum semine uricæ, præparati: contraxère inde incalescentes renes, tantam imbecillitatem: ut dissoluto ipsorum tono, inciderint in diabete-
tem: sive tam vehementem, currentis urinæ transitum: ut cottidie emingerentur circiter sex liquoris libræ.

Quo perenni profluvio, ultra tertium mensem continuante, emarcuit summoperè corpus. Cum lentâ febriculâ, siti inexhaustâ, vigiliâ indefatigabili, & tandem totius compagis, ac omnium viscerum dissolutione tam evidenti: ut verè fuerit in ipso videre: quid argutus Arctæus intelligat, per colli-
quationem illam, in quam dicit resolvi, ar-
nes,

nes, & membra eorum, qui diabetè laborant. lib. I I. diut. aff. cap. I I.

Est autem diabētis (ut cum Paulo Æginetâ loquar) velox transitus eorum quæ bibuntur. Adfectus certè adprimè rarus. Quem Galenus duntaxat bis: & Victor Trincavellius, spatio quadraginta annorum, ter solummodò vidit. Et nos annis viginti quinque, in frequentibus ægris, bis improsperè; & semel feliciter, in anu sexagenariâ, ante diem quartum decimum, sanatâ.

Caussa ipsius est, imbecillitas renum. Sive eam induxerit frigus, post potum refrigeratum: uti in Abbatissâ venetâ, & Cardinalis Pisani fratre, animadvertit Victor Trincavellius. Sive calor, excitans non modò sitim, sed irritans præterea, vim attractricem renum, velut, decrevère, Paulus Ægineta, Alexander Trallianus, Avicenna, & Aretæus. lib. I. de sig. diut. morb. cap. I I.

Ubi expressè statuitur, morbum hunc excitari, à dipsace, viperâ venenatâ. Quam Dioscorides, & Aëtius Causum appellant. Sive, quod commorfi ab illâ, infestentur febre ardente, sicuti loquitur Galenus, libro de theriacâ, ad Pisonem. Sive, quod producat, (ut vult Dioscorides) sitim adeò inexhaustam: ut nulla compescatur aquâ. Quæ omnia maximum, cùm arguant incendium, mirum certè non est: æstuantem calorem,
poni

176 MEDICARVM LIB. II.
poni à Medicis, inter cauffas diabetis, uti hîc
à nobis, quoque factitatum.

C A P V T XLVII.

Mictus Lapidofus,

ANus septuagenaria, defatigata aliquan-
diu, à febre, ac dolore lumborum,
minxit tandem, unico impetu, quasi relaxa-
tis renum repagulis, trecentos ampliùs cal-
culos. Quem eundem numerum, licuit
quoque videre, in uxore cujusdam præfecti,
societatis Indiæ occidentalis: quæ displofis
utique tot tormentis, vixit deinceps, expers
omnis belli.

C A P V T XLVIII.

Membrana lapidescens.

GErbreghta Rotaria, credita à calculo
obsessa, eminxit tandem membranam
satis amplam: obductam exilibus lapillis:
sed in medio ita perforatam: ut per hiatum
illum commodè excerneretur urina. Reli-
querat autem hæc membrana varia sui, in
vesicâ urinariâ, fragmenta. A quibus ante-
quam se liberaret Natura, peperit ægræ
tantum negotii: ut resolutis vesicæ nervis,
inciderit in involuntarium urinæ proflu-
vium. Quod vitium tamen deinceps, evi-
cère medicamenta roborandis nervis dicata.

CAPVT XLIX.

Mictus, vermis cruenti.

Volcardus Aita, vir pleni habitus, excrevit utique à vesicâ, sumillimam membranam: & præter illam, corpore jam plenè emaciato, vermem teretem: colore adeò rubrum: ut videretur, solo quasi sanguine albus. In quem etiam totus resolvebatur, post mortem flaccescens.

Momorderat autem hic vermis, tam acriter, quasi sanguinem sitiens, cum renes, tum membranas, ac venas illis vicinas: ut vix à lachrimis sibi temperarit, vir cæteroquin durus: & à domesticis ærumnis abundè exercitatus. Ac proinde haud facilè erraret is, qui insectum hoc referret, inter illa animalia: quæ veteres *θρῆσκω*, sive ferina appellant. Quod instar ferarum depascantur nostra viscera: infesta non minùs naturæ humanæ, quàm perniciosissima venena.

Uti perspicuè videre fuit in hoc ægro. Cui pestiferum hoc animal, adeò fuit exitiale: ut etiam, ne mortuo quidem potuerit supervivere. Quippe illo excreto, concidère ilicò vires: & post illas, tam celeriter, residuum, emaciati corporis, robur: ut vix ossibus ulterius hærens, amiserit brevi, gratissimæ lucis usuram.

CAPVT L.

Vndeviginti vermiculi emicti.

EXimius, nostræ Reipublicæ, Medicus, eminxit, post febrem tertianam, intra octiduum, undeviginti vermiculos: sine dolore, ullâve urinæ difficultate. Sed cum lotio, à bile, tincto; & pituitâ in fundo subsidente. Erant autem hi vermiculi, inter illos, qui putri caseo, innascuntur; & ascarides, medii. Ab obtuso, ac lato capite (cui protuberabant duo cornicula). Sensim desinentes, in acuminatam caudâ. Cujus extremus apex nigricabat, in viventibus admodùm perspicuè.

At in convexâ parte, sive dorso, fuere rotundi, ac glabri. In ventre verò depressi, rugosi, & instar millipedum, innumeris, pedibus donati. Uti verè exprimit figura minor: conveniens ad amussim, cum genuinâ ipsorum formâ, ac magnitudine, quæ tamen veritus, ne oculos lectorum faciliè fallerent; fatégi ex illis, & alteram, majorem illam figuram elicere, per perspicillum illud; quod (auctâ insigniter specierum magnitudine) significantius demonstrat latentia, exilium corpusculorum, lineamenta; & minutias aliâs invisibiles. Vide tabulæ septimæ figuram secundam.

Quas eò delineavi accuratiùs; quò propiùs videntur

videntur convenire, cum illo vermiculo, quem vir diligens Ambrosius Pareus, asserit olim excretum, à solertissimo Hippocratis Interprete, Ludovico Dureto, ex difficili morbo, convalescentelib. XIX. cap. III.

C A P V T L I.

Cotidianus vermium mictus.

Mulier annorum quinquaginta, infestata crebrius partim à pituitâ, ex capite, destillante: partim verò ab indefatigabili lumborum cruciatu; excrevit, sub finem morbi, singulis diebus, vel quinos, vel senos vermiculos: colore ut albos, sic neque formâ dissimiles illis, quos profert caseus putris. fuere tamen duo, inter illos, ita magni: ut æquarint longitudine digiti articulum. Ut eleganter exprimit figura, à Cælatore, æri incisa.

Ne autem putredo, vera vermiculorum caussa, ulterius proserperet, pluresque, quam renes, aut vesicam, inficeret partes: sategimus per sequentia remedia, opem ferre; quibus etiam fontem hunc integrè exhaustimus.

℞. Conservæ absinthii romani, uncias, duas, radic. helenii conditarum unciam, corticum citri conditorum unciam mediam, pulveris hieræ picræ scrupulum unum, olei vitrioli dragmam mediam. Misce f conditum.

℞. Massæ pilularum nitri Tralliani. Pulveris hieræ picræ singularum scrupulum medium, olei vitrioli, guttas quatuor. Misce fiant pilulæ quatuor.

℞. Radicum hellenii unciam mediam, bryoniæ dragmas duas, raphani agrestis uncias tres, herbarum, abrotani, rutæ, abinthii, singularum manipulum, centaurei minoris, chamædrios singularum manipulum medium, seminum limonum, & portulacæ singulorum unciam mediam, foliorum senæ mundatorum à stiptibus dragmas tres. Decoquantur secundum artem, & adde libris duabus colaturæ, syrupi è quinquerradicibus, oxymellis scyllitici, singulorum uncias duas, è limonibus unciam unam, olei vitrioli scrupulum, & fiat potio. Vide tabul. VII. fig. III.

CAPVT LII.

Periodicus, capillorum mictus.

Mictum capillorum, sive *vezjavon*, conspexere Medicorum aliqui, sed admodum pauci. At quis reciprocantem ipsius periodum? quam nobis evidentissimè obtulit filius, Consulis Hornani: afflictus quatuor amplius annos, ab hoc inusitato capillorum mictu, qui ipsi identidem revertebatur, quolibet decimo quarto die, cum insigni urinæ difficultate, & tantâ, perturbati corporis, in-
quie-

sis cuniculis, testantur Brouerdus, & Raphael Thorius, inhæsisse utique innumeros calculos, in rugosâ, Isacii Casauboni, vesicâ. Sed non in sacco illi subtus adhærente, quem asserunt uno ore, fuisse, sine calculo. Licet secus videatur indicare Ioannes Riolanus, antropograph. lib. II. cap. XXVIII. Vide Iohan. Beverovicium in Specilegio, de calculo.

Lapides verò hosce, cuindustrium, sagacis naturæ, opus, ubi intueretur Cornelius Sasboutius; qui omnem ætatem triverat, in excandis calculis; asseruit sanctè, inter innumerum illum, quem viderat calculorum numerum, occurrisset quidem subinde, miras, lascivientis naturæ, figuras. Verùm hætenùs nullam, in quam tantum operæ posuisset, polydædala rerum parens, Natura.

CAPVT V.

Calculus vesicæ adnatus.

Velut calvariæ fractæ nihil perniciosius est, occultâ, oppositi ossis, rimâ: sic summenocet vesicæ urinariæ, calculus ipsi adnatus. Quem sive tollas, sive relinquant, perinde occidis ægrum. Cujus periculosæ accretionis specimen, licuit aliquandò videre, in cadavere cujusdam viri Brabantini. Cujus
Vesica

Vesica continuit calculum membranâ involutum; & fibris suis tam strictè vesicæ tunicis adligatum: ut vix inde avelleretur sine manifestâ dilaceratione.

Quam eandem calamitatem, sed eventu tristiore dicitur quoque vidisse Vetus Amstela, pagus ad mille passuum Amstelredamo dissidens, in rustico verè infelicî. Cui lithotomus adempturus calculum, extraxit simul & ipsam vesicam. Utpote calculo, tot, & tam tenacibus vinculis accretam: ut nequiverit ullâ arte, ab eo separari. Ac proinde conjecit in præsens periculum non minùs vitam ægri: quàm famam curantis.

Viderint itaque hîc Lithotomi, quàm facile decipiat ipsos candela cerea: & quàm parùm fidendum, penicillo ferreo, tentandi gratiâ, in vesicam immisso. Quippe renitens durities, est ipsis, infallibile, præsentis calculi inditium. At calculus tunicâ suâ obductus, nec reluctatur tactui: nec percussus edit sonitum. Quocirca non credendum solis hîc experimentis: sed vocanda sunt in subsidium etiam alia signa: confirmantia vacillantem ipsorum certitudinem.

Sed quid faciet lithotomus, inveniens ejuscemodi calculos, incisâ jam urethrâ, & dilatato ritè vesicæ collo? tollet, an relinquet? tollet sequaces, & relinquet reluctantes. Neque enim omnes involucro inclusi adnascuntur

scuntur vesicæ, sed quidam illorum fluctuant liberè. Prodeuntque non minùs facilè; ac si nullâ tegerentur membranâ. Uti equidem bis vidi, in duabus mulieribus, quæ ejusmodi calculos, & spontè, & prosperè excrevère.

Quod si verò, vesica sit malè conformata, sive ob membrancum septum eam intus dividens. Uti vidère Casparus Bauhinus, & Volcherus Cojiter. Sive ob, ^{ἐκφύσιν} illi adhærentem, qualem habuit vir inusitatae eruditionis, Isacius Casaubonus. Sive ob membranas ipsius complicatas; & pubis ossi artètiùs accretas: quàm ut possit sectio institui; sine evidenti vesicæ offensâ, Qualem hujus partis positum equidem aliquando observavi, in filio cujusdam mercatoris, sectioni jam destinato. Tum certè non minore circumspectione opus erit; uti videre fuit in exemplo hîc inserto.

In quo, ingloriam certè operam collocasset lithotomus, aliàs minimè in exercitatus. Nisi perterritus, à perverso hoc vesicæ situ, sustulisset prudenter manum de tabula. Consulens utiliter, non minùs pueri salutem, quàm suo honori. Latitabat namque hic calculus, (uti quidem docuit anatome) tam perplexo errore, contortæ huic vesicæ implicitus: ut ne ipse quidem Æsculapius eum inde eximisset, sine manifesto vitæ discrimine.

CAPVT VI.

Calculus vesicæ arctè circumdatus.

VIr maturæ ætatis aliquoties serio admonitus, noluit tamen sibi excrucari calculum. Non quod vereretur (uti quidem præse ferebat) vitæ iacturam: sed ne videretur familiam suam fraudare necessario suo fulcro. Quæ sententia ubi stetit. Increfcere interim malum: insectari acerbius tormenta: & vires indies ita fatiscere: ut obsolescente corporis usu, cogeret vitam cum morte commutare.

Altero rene, à putredine, jam consumpto, altero verò, ab aquâ ita distento: ut videretur supplere vicem vesicæ. Quam etiam vidimus planè vacuum: & omni liquore destitutam. At ureteres tam amplos, ob calculos illac crebrius transeuntes: ut in se, haud gravatè admisissent digitum humanum.

Ipsa autem vesica continuit duos calculos: à corrugatis ipsius tunicis tam arctè circumdatos: ut præter illos, vix unciam recepisset liquoris. Quæ inusitata ipsius angustia peperit, procul dubio, ipsi, non modo crebram urinæ difficultatem: verùm etiam continuum dolorem: ortum ex fervidâ, præafatæ urinæ, acrimoniâ: erodente assiduò, intentas vesicæ membranas.

Quas

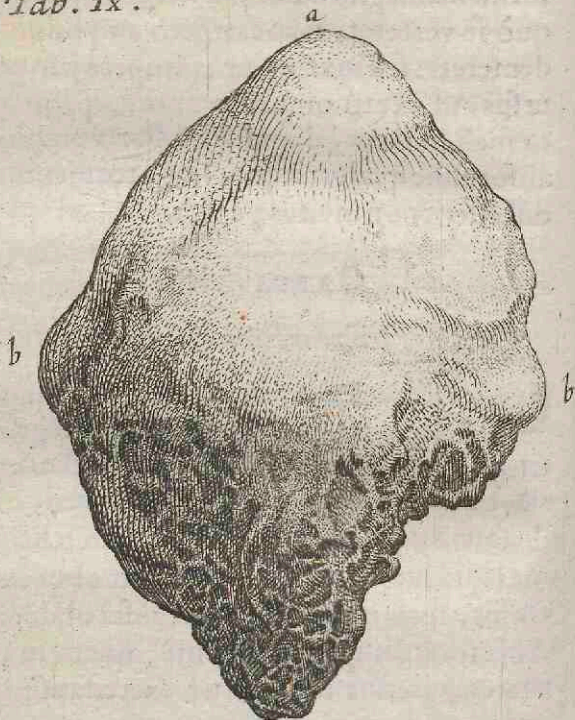
Quas siquidem, præter commemorata incommoda, acriùs etiam urgeret, asperioris calculi, attritus, excarnificabatur certè usque eò miserrimus hicce homo; ut præ tormenti magnitudine, nesciverit multoties quò se verteret, non fatagens ampliùs suos demereri: sed invisæ vitæ tantoperè jam pertæsus, ut exuto omni illo amore, quem circa mali initium, diximus, instar voraginis, absorpsisse qualecunque calculi tormentum, discesserit non invitus, è vita.

CAPVT VII.

Calculus, trium unciarum, sponte excretus.

CAthalina Pannemaker, agens annum octuagesimum nonum, ubi integrum triennium tulisset animosè, in vesicâ urinarîâ, calculum ponderantem tres uncias, cum duabus dragmis, enixa fuit tandem felicissimè lapideum hunc fætum, cum duobus conchiliis, foris itidem lapideâ crustâ obductis. Ausa fortassis ipsa plus spontè; quàm in tali ætate aggressus fuisset, ne exercitatissimus quidem lithotomus.

Sed fuit hæc uirago, præter ætatem, vegeta: & tantâ virium constantiâ: ut tulerit non tantùm fortiter longum hoc calculi tormentum: sed sustinuerit etiam deinceps non minùs animosè, molestam illam, efflu-

*Calculus vesicæ**Tab. IX.*

*a. calculus
b. b. prominentia
c. c. duo cochilia*

entis lotii, incontinentiam, quæ solet sequi vesicam, tanto molimine, distentam. Prodiens cottidie in publicum; & frequentans non minùs conciones sacras, ac si nihil vitii fuisset perpeffa. Uti cum stupore nobiscum vidit exercitatissimus nostræ Reipublicæ, Medicus Iacobus barra, quicum vetulæ huic medicinam fecimus.

CAPVT VIII.

Modus eximendi calculum, ex urethrâ.

CALCULUM verò, quem mulier, ob brevius vesicæ collum, facile; illum excernit mas, propter longiorem colem, difficilimè. Sed si contigerit, lapidem aliquem, tam firmiter urethræ inhærere: ut intercludat urinæ transitum, confugiunt ilicò Medici ad triplex remediorum genus. Scalpulum, uncum, vel suctum. Eorumque ope educuntur nonnunquam, ex angustâ hac fistulâ calculi; ut magni, sic interdum maximè obluçtantes.

Sed suctus cæteris plurimùm præpollet. Utpote tutissimè, eliciens calculos etiam asperrimos. Cum à sectione relinquatur plerumque inæqualis cicatrix. Et uncus non parùm exasperet glabram urethræ tunicam. Verùm si calculus immoretur prope glandem, seca intrepidè, certus cicatricis asperitatem non tam reformidandam, in carnoso

colis sine, quàm in medio membranarum ductu.

At verò, præter triplicem hanc calculos educendi viam, excogitarunt Medici Ægyptii & quartam. Cujus ope eliciunt calculos, sine incisione, non tantum ex urethrâ; verum etiam ex ipsâ vesicâ; dilatando duntaxat colem per inflatum spiritum. Qui ne penetret ad interiora, comprimunt arctâ manu, extremum pudendi. Et propulso paulatim calculo, per digitum ano immissum, ad latiore urethram; adigunt eum lentè versus præputium. Quò ubi pervenit, removetur confestim cannula, quæ coli spiritum insufflavit. Eaque ratione, educuntur ab illis calculi, magnitudinis nuclei olivæ. Vide Prosperum Alpinum medicinæ Ægyptiæ. lib. III. cap. XIV.

Historia Cujusmodi certè lapides, etiam sine tali molimine, cottidie apud nos prodeunt, vel sponte, vel arte elicit. Præsertim suctu, vel unco. Et nonnunquam solius cacheteris beneficio.* Cujus periculum, non ita pridem, facturus lithotomus, perduxit solo cachetere, lapidem vesicæ, æquantem nucleum olivæ, ultra medium urethræ. Quò loci, ubi inhareret firmiùs, quàm ut sequeretur trahentis manum; incidit subtus colem; & educto illic calculo, liberabat ægrum felicissimè, ab omni cruciatu.

Siqui-

Siquidem autem incruentum hoc Ægyptiorum experimentum, opitularetur promiscuè cuicumque calculo, siue magno, siue parvo (quod tamen minimè testatur Prosper Alpinus) ex usu certè foret, usum illius, in usum trahere. Sed colis virilis ductus angustior est, quàm ut transmittat cujusmodicunque calculos. Neque enim dilatur urethra perinde mari, ac vulva mulieri.* Ac proinde toto cælo errant: qui Medicinæ candidatis passim inculcant, Colem non minùs ampliari posse, ab arte: vel spiritu illi inflato: quàm vulvam, à naturâ mulieribus prægnantibus, obstetricante.

CAPVT IX.

Turunda lapidescens.

A Dolescens temerarius, fretus Iuvenili robore, iuit in Indiâ occidentali, venatum Urum, siue taurum sylvestrem: ferox profectò, & indomitum animal. Verùm venatione infeliciter succedente, ictus fuit graviter à tauri cornu; transeunte vulnere, per peritonæum, usque in vacuum vesicæ urinariæ.

Cujus dilaceratæ tunicæ, plurimùm ubi colligerent puris; immisit illis chirurgus, detergendi causâ, ampliorem turundam: concinnatam ex complicatis filis. Quod linamenti genus, creditur esse Hippocratis

ἰατρικῶν, lib. v. aph. XLVII. Evēnit autem, si-
ve ægri incuriâ; siue curantis negligentîâ, ut
turundam hanc in se attraxerit vesica: obdu-
cens eam primùm muco, deinde verò con-
creto calculo.

Unde occludi paullatim vulnus; emingi
continenter pus; & collum vesicæ, urgeri
tam perenni mejendi difficultate; ut inde mo-
veretur non levis suspicio, latitantis alicujus
calculi. Quem etiam tandem ipsi excidit li-
thotomus, æquantem magnitudine pugnum
humanum: & continentem in se, turundam
illam, quam diximus chirurgo clanculùm
fuisse subductam. Erat autem hic lapis, ut
fragilis: sic accretus duntaxat, ex pure indu-
rato. Attamen liberatus hic Iuvenis à pon-
derosâ hac mole, evasit ilicò inextricabile il-
lud periculum, quod ipsum aliâs, miseran-
dum in modum confecisset.

En vada, ac brevia, quæ vites chirurge.
Adnecte prudenter fasciam, linamentis: im-
mittendis in plagas, ad interiora penetran-
tes. Sed præcipua sit, thoracis, ventris, ac
vesicæ, cura. Quæ nisi cordi fuerit, incides,
procul dubio, in acutos ignominix murices:
& præcipitabis ægros, tuæ diligentix com-
missos, in inextricabilem errorem.

CAPVT X.

Lethalis ani tumor.

Periculosa uti sunt, duriora tubera, inter gulam, ac asperam arteriam sese insinuantia: sic neque sine evidenti discrimine est ille tumor: qui hæret maribus inter vesicam, & intestinum rectum; & fæminis inter easdem partes, ac vulvam intermediam. Præsertim si adultus, nec maturescat maturè; nec effundat tempestivè pus in se contentum. Intercludit quippe, mole suâ, exitum excretis illac erupturis. Impediendo rigidè, ne descendat alvus: profluat vulva: vel lotium deponat vesica. Quæ impedimenta occidunt infallibiliter hominem.

Sutoris uxori, excrevit, sexagesimo ætatis anno, ingens tumor, inter alvum, ac vulvam. Sed loco penitior, quàm ut eò vel penetrarent medicamenta pus moventia: vel ferrum, abscessum aperiens. Unde factum, ut indies latius sese extendens, pervenerit tandem, ad eam magnitudinem: ut suppresserit ipsi, juxta alvum, ac vesicam. Quarum partium cum non potuerit carere usu, carendum fuit dulcissimæ lucis usurâ.

CAPVT XI.

Dolor ani, quartâ horâ, à solutâ aluo.

Quantum homini prodest moderata; tantum nocet invicem immodica sanguinis profusio; præcipuè ex ani venis. Quæ distentæ acri, ac fervido sanguine, nisi maturè sese exonerent; excitant sæpenuerò, vel perniciofa ulcera: vel dolorem sive continuum sive periodicum. Sed rarò ita ordinatum: ut invadat definitâ aliquâ horâ. Quas tamen interpolatas vices, uti contigit nobis videre, in morbis aliis: sic etiam observavimus easdem, in reciproco harum venarum dolore.

Iacobus Scipio, vir procerus, sed ventriculi imbecillioris, & lienis summè obstructi, doluit insigniter circa anum, quâlibet quartâ horâ, post exsolutam alvum. Quùm alios idem dolor; soleat invadere protinùs à dejectione. Cujus moræ causâ, proculdubio, rejicienda est, in lentam illam pituitam, quam frigidus ventriculus continenter immiscuit atræ bili, venis hæmorrhoidalibus in hærenti.

Sed cur accessit hic dolor præcisè horâ quartâ, à dejectione? annon ex naturâ bilis atræ? quæ uti movetur die quarto: ita fortassis & horâ quartâ? nisi lubeat forte recurrere;

rere; & reciprocum hunc ordinem referre, ad abstrusam aliquam caussam. Quam e- quidem in tantis tenebris, lubens discutiend- dam relinquam sagacioribus ingeniis.

Erat autem hic dolor, adeò acerbus: ut vix fuerit ferendo æger: quo circa nihil non tenta- tum; quò opitularemur homini. Sed præ- cipuum auxilium tulère sanguifugæ ano ad- positæ. Quæ ex fugendo sanguinem, venas distendentem, absorpsère simul malignum virus, anum summè excrucians.

CAPVT XII.

Lumbricus ex inguine.

S Artoris vxori, vivus lumbricus, ex in- guinis ubi erupit ascessu; veritus fuit chi- rurgus, inde eventurum immedicabile inte- stinorùm ulcus. Sed benedixit Deus tam ele- menter, detergentibus, ac consolidantibus medicamentis, suprâ, infraque adhibitis; ut repleto convenienter ulceris vacuo; & gluti- natis debite hiantibus intestinorum tunicis, brevi evaserit, ex periculoso hoc fyrtium æquore.

CAPVT XIII.

Periculosa hernia sanata.

Nihil herniæ intestinali perniciosius est, quàm stercus per os reddi. Arguit quip- pe hæc regurgitatio, manifestam motus

peristaltici offensam. In quo cùm consistat verum intestinorum stabilimentum. Mirum non est, si eo labefactato, pessum eat homo. Licet interdum reperiantur nonnulli adeò validi: ut devictâ tam exitiali noxâ, adipiscantur iterùm pristinam sanitatem. Quod tamen albo corvo rariùs.

Nautæ, ex hyberno naufragio diù madido, ac frigido, intendebantur tantoperè à spiritu, intestina, plus æquo refrigerata: ut dilatato peritonæi processu, descenderint non modò in inguina, verùm in ipsum scrotum. Unde difficulter retro compulsa; sive ob distendentem spiritum, sive induratum stercus; læsere non parùm motum peristalticum. Et cùm non possent se infrà exonerare, eiecere supra per os, cum bilem flavam; tum sordida alvi excrementa.

Quæ præternaturalis excretio, aliquandiu continuans, licet videretur habere certam desperationem: vidimus tamen die tertio decimo, intestina hæc, à Cornelio Sasbouitio, ritè in locum suum reducta: & ægrum quantumvis summè debilem, imò mortijam vicinum, præter omnem spem, enavigasse feliciter, periculosam hanc charibdim.

CAPVT XIV.

Sapientia Iuuenilis.

QUO prospero successu utique fruitus fuit, locuples quidam sapientiæ candidatus: qui iuueniliter prudens, nescio quæ non in medium attulerit argumenta: quod e- vitaret remedia herniæ suæ convenientia. Asserens propterea, se quidem videre discrimen neglecti morbi: & poënas, quas daret, ob contempta remedia.

Quin imò ipsam mortem haud improvisò sibi interventuram. Quippe mortem omnibus promiscuè proponi. Rem sibi esse satis lautam; ac proindè obitum suum, nemini detrimento, quin potiùs multis usui futurum. magnam fortunam, magnum decere animum. Se jam satis philosophiæ sacris operatum; & abundè scire, non perpetuò timendum, quod semel faciendum.

Mortem etiam non terrere sapientem, sed quâvis vitâ esse optabiliorem. Imò stultum, somno delectari, & mortem perhorrescere. Se quidem iuvenè videri; sed senem interim esse, quisquis pervenisset, ad extremum sui fati. Ivisse aliàs alios, quò necessitas vocarit. Iturum & se, quamcunque viam ingrederetur morbus: à quo id temporis obsidebatur.

Vitam circæis illecebris fucatam, fallere quidem

quidem imperiti vulgi sensus: sed Philosophi supercilio nihil indigniùs. Quocirca se beneficii loco accepturum, si posset maturam oppetere mortem. Et brevitatem vitæ superare incommoda: quæ fortè adferret insequens ætas.

Quæ tamen speciosa fiducia oppido quàm brevi destituit hunc philosophum; ubi vidit, futes suas argutias difflari, à stercore per os erumpente. Et gloriosam illam linguam continenter perfundi sædâ alvi illuvie: & cor majoribus infestari angustiis: quàm unquam conceperat animo.

Quæ certè tam vehementem, in ipsum, fecere impetum: ut lubens exuerit umbratilem philosophum. Et obtestatus sit obnixè amicos; nullis parcerent sumptibus; sed quidvis largirentur Medicis: imò mediam divitiarum suarum partem: modò vendicaretur ab angustiis, quas intentabat urgens hicce morbus.

Plurima quidem improvida sibi excidisse: sed nunquam cogitasse, tam acerba fore mortis spicula. Neque tam imbellia tela, quæ imaginaria Philosophia opponeret morti. Se quidvis remedii admissurum, & nihil non acturum, modò liberaretur à præsentissimo hocce vitæ periculo.

Quibus lamentis permoti amici, permovere tandem, sed non sine insigni mercede,

Corne-

Cornelium Sasboutium, ut manum operi admoverit. Et feliciter reposuerit huic iuveni intestina. Quibus in ventrem reductis, dici vix potest quantâ lætitiâ perfusus sit hic Philosophus: & quâ alacritate numeraverit pretium, quo amissam sanitatem redemerat. Ostendens verè suo exemplo. Vasa inania maximè tinnire. Et ante victoriam, facile triumphum cani. Sed viros fortes, in ipso opere, esse acres; at ante id placidos.

CAPVT XV.

Præposterum silentium.

QUAM neceffe Medicis, inquirere a vidè, in naturam, ac morem morbi: tam utile ægris omnia nudè detegere. Nocet quippe silentium; sed magis simulata veritas. plures namque curat, cui plures fidunt. Et optimè medetur, cui optima notitia. Ecquis enim telis suis attingeret, quem non conspiciat, scopum? pugnat certè andabatarum more, quisquis cum ignoto luctatur morbo. agunt nonnulli subdolè cum Medico: sed ludentes tali ludo, ludunt de proprio corio.

Vidua, Iuveni cuidam desponsa, sentiens, ob intestinum, in inguina, prolapsum, ventrem nihil ampliùs excernere; sategit omni ope eum movere. sed spe suâ frustrata, confugit tandem, sed seriùs ad Medicum. à quo tamen

tamen fortè fuisset adiuta, modò candidè revelasset, quam subdole subticuit, naturam sui morbi.

Sed verita, ne sponsus fortè rescisceret, quâ laborabat, herniam: maluit eam clam habere, quàm suæ consulere securitati. Ignara, in medicinâ, maxima esse temporum momenta. Et occasionem semel elapsam, difficulter postliminio repeti. Quod præposteriorum iudicium deploravit quidem ipsa deinceps seriò, sed serò.

Iam enim computruerant intestina: & reducta in abdominis vacuum; adeò non sustulère malum: ut potiùs occiderint ipsam ægram. Quale infortunium nimis certè quam familiare est, intestinis; vel tardè, vel violenter repositis.

CAPVT XVI.

Immoderatus Clysteris usus.

Flliolæ Guilielmi Evervini, infudit Pharmacopolæ uxor, ob intestina à spiritu distenta, tam frequentes clysteres: ut in ventre, post obitum dissecto, vix pugillus stercoris superfuerit. * Argumento certè evidenti, immoderato clysterum usu, non semper subduci superflua: sed interdùm quoque necessaria; quæ tandem cederent indigæ naturæ in utile alimentum. Sine cuius perenni admini-

adminiculo, confunitur necessariò homo.
& exhauritur tandem uberrimus, nostræ vi-
tæ, fons.

CAPVT XVII.

Interior intestini tunica, excreta.

Dysenteria, (quam tormina vocat Celsus,) expellit ab intestinis, modò cruorem, cum quibusdam mucosis: modò opima, ac pingua: modò ramenta tunicæ interioris: modò verò quædam carnosæ: qualia vidit vir diligens, hercules Saxonia æquantia ulnæ longitudinem. *Uti nos integram, intestini recti, membranam.*

Helmerus Christianus, excruciatu impensè, ab acribus intestinorum torminibus, sensit ex fervidâ illâ bile, ad eò exulcerari sibi intestina: ut intra octidui curriculum, excreverit infra, integram illam tunicam: quæ intestinum rectum intus obvelat. *Propellebatur autem illa, non confestim in pelyim: sed adhærescens firmiter podici, nequit inde convenienter separari, ante exactum biduum.*

Quod insolitum, pendulæ tunicæ, spectaculum, perterruit usque eò familiares; ut vererentur, ne utique prociderent & reliqua intestina. Sed re accuratius perpensâ, ereximus perperam prostratos. & convocatis in auxilium, ob affectus magnitudinem, pluri-
bus

bus Medicis, decrevimus communi consilio, primùm auferre abrafam intestini tunicam: deinde præter cottidianam, aquæ mulsæ, infusionem, lacera intestina frequenter abluere, clystere insequente; cujus ope etiam, ex toto, tandem convaluit.

R. Herbarum, veronica, agrionia, centaurii minoris. Scordij, singularum manipulum medium. Mercurialis, parietaria, singularum pugillum. Decoquantur ex aquâ plantaginis, & vino rubro. & admisce deinde colaturæ unciis sex. Succi apii palustris, mellis mercurialis, singularum unciam. Myrrhæ, aloes pulveratarum singularum dragmam. Misce, fiat clyster.

CAPVT XVIII.

Adeps cottidie ab alvo prodiens.

ALithæa Erpicomia, mulier gracilis, ac tenera, afflictâ frequentius, siue à febre tertianâ, siue ab obstructo liene, excrevit tandem singulis diebus, quatuordecim amplius menses, plurimùm flavescentis adipis: incumbentis stercore, instar butiri liquefacti. Sed eâ plerumque copiâ: ut potuisset, modò quis illum collegisset, replere aliquot vascula.

Carbonibus injectus edebat flammam fatis lucidam. & remanens aliquandiu in excretis

cretis refrigeratis, concreſcebat inſtar duri-
oris adipis. Verùm, quod ſummè admiran-
dum, prodibat ſemper, ſine torminibus.
Sine macie, nedum febre colliquativâ, quam
tamen plerique medicorum, credebant, in
primo acceſſu, inſallibiliter ſe animadverſu-
ros. Edocti fortassis à Galeno, pingua ex-
crementa fieri, à febre fundente pinguedi-
nem. comm. III. in lib. epid. III. c. LXXII.

Sed ægram coram intuiti, animadvertère
ipſam non modò non emaciatam; Verùm
integram à febre; & potiffimùm illâ ſpecie,
quam ſibi fuerant imaginati. Latitante ta-
men in ventre ipſius occulto aliquo calore,
diſſolvente, proculdubio, quem hîc de-
ſcripſimus, adipem. Pinguis quippe excre-
tio producitur ex colliquatione: & illa invi-
cem ex calore immoderato. Vide Galenum
lib. VII. comm. in aph. xxxv. ſed diſſolutio
carnis, indiget æſtu ferventiſſimo. Iuxta
eundem comm. III. in lib. III. epid.
cap. LXXII.

At unde quæſo deſcendit hic adeps? non
certè ab interiore intestinatorum membranâ,
uti quidam perperàm opinantur. nullus
enim illic loci adeps. Sed adhæret duntaxat
externæ coli tunicæ. Per cujus adapertos po-
ros, licet credant viri eruditi, in dyſſenteria
transudare quædam pingua: veriffimile ta-
men propterea non eſt, cottidianam hanc,

tot mensium, adipis excretionem provenisse,
ab externâ colli tunicâ,

Quin descendit potiùs, ex sententia Gale-
ni, vel ex toto corpore, vel mesenterio,
omento, pancreate, aliâve opimâ ventris
parte. Doluisset namque aliâs impensius:
laborasset utique graviore morbo: neque
mansisset tam prosperâ, ac illibatâ valetudine
etiam post sextum decimum, ab excretionem,
annum. Uti etiamnum juxta mecum vident
Medici, qui illi, id temporis, medicinam
fecêre.

CAPVT XIX.

Idem adeps, ab alvo, ac vesicâ

SEd quid dicemus, de margaretâ Appel-
maniâ, hospitâ publicâ? quæ septuage-
simo ætatis anno, excrevit simillimum adi-
pem: cum per intestina, tum per vesicam?
itidem sine febre, macie, aut fluxu colliqua-
tivo. Sed non sine immoderato illo ventris
calore, à quo derivavimus, prioris exempli,
colliquationem. Accessit tamen huic sub
finem morbi evidens febris: cujus æstu anile
hocce corpusculum ad eò emarcuit: ut mors
in ipsâ, vix quicquam, repererit, præter
exuccum, ac aridum cadaver.

CAPVT XX.

Vulnus, latioris intestini, sanatum.

ORtâ fortè inter ebrios rixâ, vulnerabatur graviter, cùm in pectore, tum in ventre, insignis decoctor Ioannes schram. Penetrante cultri acie, in latius, lateris dextri, intestinum. Quod licet ultra triginta horas pependerit, extra corpus, jam abundè refrigeratum: reductum tamen tandem in locum suum, rediit nihilominus ad pristinam temperiem, sine ullo corruptionis metu; sicuti inculcat Galenus, satis adpositè lib. VI. aph. LVIII.

Profluentibus interim cottidie, per vulneris hiatus, partim fœcibus alvinis, partim crudis, ac indigestis cibariis. Quibus quantumvis, pro innatâ ingluvie, nimis quàm frequenter se obrueret hic belluo; agglutinabatur tamen non minùs prospere intestini vulnus; ac si habuisset exactissimam vitæ suæ rationem.

At verò, sanato quidem intestino, sed disiunctis interim, discissi peritonæi, oris, incidit tandem, in plagæ loco, in insignem, prolabentium intestinorum, herniam. Quæ negligentius habita, degeneravit sexto anno, post inflictam plagam, in tam vehementem grangranam: ut brevi occiderit hominem, suæ sanitatis verè socordem.

Chirurgus autem, qui vulneri præerat, fatagens id invenire in ipsis intestinis: & deinceps fibulâ, vel potiùs futurâ connectere disunctas ipsius oras: ampliavit non modò plagam: sed eduxit satis confidenter intestina quâ licuit, ex abdomine. Quæ inconsiderata ipsius temeritas, tantum abest, ut invenerit plagæ locum: & asseruerit ægrum ab herniâ: ut induxerit potiùs intestinis cum dolorem intolerabilem: tum frigus prope modum insuperabile.

Sed dicat quis? cur tam difficilis inventu læsus intestinorum locus? an quia perpetim moventur, & vix momentum servant illum situm; quem invenit ingrediens cultri acies? sive ob naturam motus peristaltici: sive ob adsumptum alimentum; vel spiritum ipsa inæqualiter intendentem. Quibus accedit, quod in obesius corporibus, reperitur interdum tantum carnis, ac pinguedinis in abdomine: ut chirurgo nec oculis, nec digitis liceat ad intestina penetrare, nedum, acum eò perducere, vel filum ita circumagere: ut requirit illa suendi ratio; quam satis speciosè, in intestinorum vulnere describit Ambrosius Pareus lib. ix. cap. xxxiv.

Verum enimverò, dissecto post mortem hoc cadavere, vidimus evidenter veram obitus causam fuisse, syderatam herniam. Sed vulnus, ante annos sex, inflatum coaluerat
tam

tam densâ, ac firmâ cicatrice: ut vix guttula liquoris per illud amplius transudasset. Insuper debat autem id, in supremâ, intestini coli, regione: prope membraneum illud ligamentum, quod per longitudinem ipsius excurrens, quasi robur, ac stabilimentum concedit anfractuosæ ipsius fistulæ.

CAPVT XXI.

Valvula intestinalis.

AT crebra hæc intestinorum mentio, suggerit hîc mihi valvulam illam intestinalem: quam aliquoties in theatro anatomico, propalâm ostensam, expedit tandem publici juris facere. Non quò elevem alicujus auctoritatem: sed ut vindicem fideliter, ab oblivionis injuriâ, veritatem; nimis diu, in profundum demersam.

Est itaque hæc valvula, non tantum (ut videtur indicare exterior apparatus) annulus villosus, absolvens integrum circulum: qui animatus instar orificii ventriculi, urgente necessitate, sefe vel aperit, vel claudit. Sed talis potiùs circulus: ex quo dependet membrana, lata duos digitos; & ita conformata: ut præter animæ vim, cuicumque viventi parti insitam; etiam figuræ beneficio, apta sit occludere Ilei intestini egressum. Ante quem pendet, instar corni; vel veli alicujus

ius laxioris. Cujus similitudinis ergò vocatur propterea, haud inconcinnè, à Constantio Varolio Ilei operculum, quasi regens, & operiens ipsius orificium. anatom lib. III. cap. III.

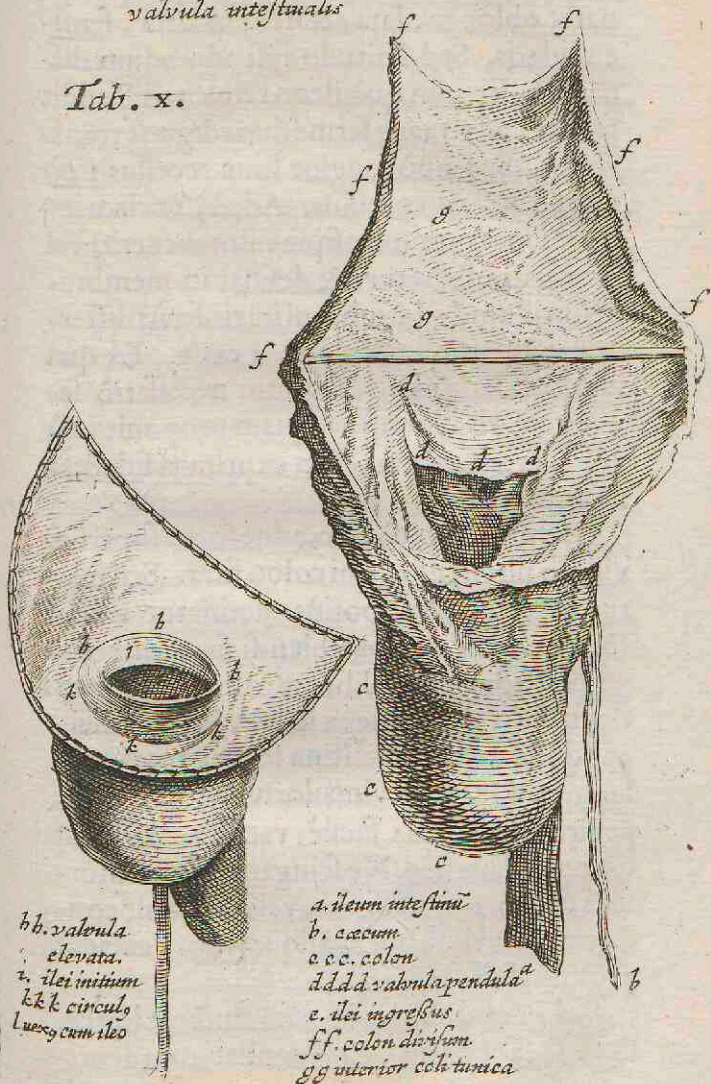
Si quid enim excretorum ab Ileo affluit, attollit se; concedens illis liberum transitum. at cessante affluxu concidit ilicò; impediens expressè, ne quid revertatur iterùm, à colo, aut cæco, ad ileum. Planè ad instar nostrarium cataractarum, quarum repagula spontè non minùs aperiuntur, quàm clauduntur. Quarumque bipatentes Ianuæ ita conformantur: ut tantum pateant refluxui, cedendo; quantum renituntur fluxui, oblitando.

Imò, quò quid validiùs hanc valvulam premit, eò reprimit ipsa potentiùs. tam arctè subinde occlusa: ut ne tenuissimum quidem transmiserit spiritum. Nisi fortè robur, ac stabilimen ipsius, vel à morbo, vel ab humidâ aliquâ intemperie flaccescat. Velut id aliquandò perspicuè à nobis observatum, in muliere hydropicâ. Cui, præ nimio madore, uti reliqua exta, sic quoque acquisiverat hæc valvula tantam mollitiem: ut vix potuerit manibus tractari: nedum illud officium corpori facere, cui ipsam destinaverat sollicita, ac provida natura.

Pendula autem, hujus valvulæ, membrana,

valvula intestinalis

Tab. x.

bb. valvula
elevata.
z. ilei initium
kkk circulo
Luesq cum ileo

a. ileum intestinum
b. caecum
c.c.c. colon
d.d.d.d. valvula pendula^a
e. ilei ingressus
ff. colon divisum
gg. interior coli tunica

na, ut crassa, ac duplex est: sic quoque apparet oblonga, lata, & si extendatur, femircularis. Sed latitudo ipsi admodum dispar est. Etenim quà ileon respicit, diffundit se laxè, adæquans fermè duos digitos transversos. Sed quò longior hinc recessus; eò utique arctatur pressius. Adeò, ut circa intestini medium (eò usque enim excurrit) vel prorsùs obliteretur; & desinat in membraneum illum ambitum: qui intrinsecùs determinat intestinum colon, à cæco. Ex quâ inæquali latitudine, sequitur necessariò femicircularis illa forma, quam proponit valvula, arte extenta. Uti exprimit fideliter minor figura.

Membrana verò hæc, adnectitur superiùs villoso illi circulo, qui colon finit. Sed subtus firmatur, vel potiùs detinetur validè (quod tamen non patebit nisi sagaci investigatori) à duabus exilibus membranulis: prodeuntibus utrimque ex latere, illius orificiù, per quod tenuia intestina sese exonerant in laxiora. Quorum vinculorum usus est, impedire, ne valvula facilè vacillet. Alligant quippe ipsam Ileo. Ne se jugata, ob multifor- mes corporis agitationes, vel divellatur continenter: vel distracta aliquatenùs, excidat protinùs suis sedibus.

Sed inferior Valvulæ pars fluctuat liberè. Quò se expeditiùs, cùm attollat, tum deprimat.

mat. In quo consistit totum officium, quod corpori humano præstat, volubilis hæc pars. Cujus, adducto fræno, nisi coërceretur cotidiana stercoris regurgitatio; erumperet necessariò, quolibet momento, per os, abominanda ventris cloaca: conspurcatâ indefinenter illâ parte, quâ divinitatis suæ semina, aliis communicat anima rationalis.

Quippe ita à Naturâ comparatum est. Ut licet à superioribus partibus orientur intestina tenuia: descendant tamen propterea non rectâ deorsum: sed expellant excrementa sua sursum: ob sinuosa intestinorum volumina. Præcipuè verò circa locum hujus valvulæ. Sine cujus impedimento reverteretur stercus facilè ad os. Gravia namque naturâ suâ feruntur deorsum, maximè in viâ lubricâ, ac declivi: quibus accedit, quod intestina tendant continenter deorsum, per motum peristalticum. Cujus naturam descripturus Galenus, asserit satis distinctè, ciborum delationem per intestina fieri, intestinis circa ipsos, sese contrahentibus. Comment. v. lib. epid. vi. cap. xxvii.

Quem naturalem intestinorum motum, promoveant tam seriò, cum septum transversum; tum musculi abdomini incumbentes: ut inclinata coli fistula, vix ulla excreta, ab illo sibi tradita, foret retinendo: nisi nutanti, ac pronæ ipsorum revolutioni, providè

na, ut crassa, ac duplex est: sic quoque apparet oblonga, lata, & si extendatur, semicircularis. Sed latitudo ipsi admodum dispar est. Etenim quâ ileon respicit, diffundit se laxè, adæquans fermè duos digitos transversos. Sed quò longior hinc recessus; eò utriusque arctatur pressius. Ad eò, ut circa intestini medium (eò usque enim excurrit) vel prorsus obliteretur; & desinat in membranæ illum ambitum: qui intrinsecus determinat intestinum colon, à cæco. Ex quâ inæquali latitudine, sequitur necessariò semicircularis illa forma, quam proponit valvula, arte extenta. Uti exprimit fideliter minor figura.

Membrana verò hæc, adnectitur superius villoso illi circulo, qui colon finit. Sed subtus firmatur, vel potius detinetur validè (quod tamen non patebit nisi sagaci investigatori) à duabus exilibus membranulis: prodeuntibus utrimque ex latere, illius orificii, per quod tenuia intestina sese exonerant in laxiora. Quorum vinculorum usus est, impedire, ne valvula facilè vacillet. Alligant quippe ipsam Ileo. Ne se jugata, ob multiformes corporis agitationes, vel divellatur continenter: vel distracta aliquatenus, excidat protinùs suis sedibus.

Sed inferior Valvulæ pars fluctuat liberè. Quò se expeditiùs, cùm attollat, tum deprimat.

mat. In quo consistit totum officium, quod corpori humano præstat, volubilis hæc pars. Cujus, adducto fræno, nisi coërceretur cotidiana stercoris regurgitatio, erumperet necessariò, quolibet momento, per os, abominanda ventris cloaca: conspurcatâ indefinenter illâ parte, quâ divinitatis suæ semina, aliis communicat anima rationalis.

Quippe ita à Naturâ comparatum est. Ut licet à superioribus partibus orientur intestina tenuia: descendant tamen propterea non rectâ deorsum: sed expellant excrementa sua furfum: ob sinuosa intestinorum volumina. Præcipuè verò circa locum hujus valvulæ. Sine cujus impedimento reverteretur stercus facile ad os. Gravia namque naturâ suâ feruntur deorsum, maximè in viâ lubricâ, ac declivi: quibus accedit, quod intestina tendant continenter deorsum, per motum peristalticum. Cujus naturam descripturus Galenus, asserit satis distinctè, ciborum delationem per intestina fieri, intestinis circa ipsos, sese contrahentibus. Comment. v. lib. epid. vi. cap. xxvii.

Quem naturalem intestinorum motum, promoveant tam seriò, cum septum transversum; tum musculi abdomini incumbentes: ut inclinata coli fistula, vix ulla excreta, ab Ileo sibi tradita, foret retinendo: nisi nutanti, ac pronæ ipsorum revolutioni, providè

obviam ivisset, interpositum hujus valvulæ obstaculum.

O fortunatos aulicos, si tali, contra relapsum, custodiâ, firmaretur fluxa ipsorum potentia. Non deciderent certè tam facile à summis ad ima. Neque momentanea intervalla attollerent, deicerentque, tam frequenter idem, lubricæ dignitatis, fastigium: fiduciamque alienâ vi innixam.

Sed de his alij, nos in Medicâ maneamus palestrâ. Vis itaque invenire insigne hoc, industriæ naturæ, artificium? excinde transverse, ex intestinis stercore etiamnum repletis, utramque cum Ileï, tum coli extremitatem. Et conspicias, in ejus medio, valvulam commemoratam. Potissimum verò si infuderis aquam, per abscissam Ileï partem: quam liberè transibit, quicquid liquoris illi obtuleris.

At illam, quam infundes per colon, sistet ilicò valvula. Quam propiùs quò conspicias, divide scalpello coli tunicas, ab aquâ etiamnum distentas. Et factò initio, à loco Ileo opposito, deducêris paullatim, ad ipsam valvulam. Quâ vel minimùm elevatâ, effluet ilicò, quicquid liquoris fuit remorata. Velut fatigimus adumbrare in majore figurâ. In quâ accuratè delineatur pendula valvulæ membrana.

Cujus crassitiem; latitudinem; nexum
cum

cum intestino colo; ac fibrosa vincula; quibus utrimque Ileo subtus adligatur, siquidem lubet attentè considerare: penetrabis, procul dubio, in absconditam, hujus arcani, naturam. Et non poteris non celebrare divinam providentiam: & eximia illa sapientiæ monumenta; quæ in nobis profusissimè constituit Deus.

CAPVT XXII.

Convulsio abdominis.

RArò contrahuntur homini abdominis nervi. Attamen frequentius, quàm animadvertant Medici nonnulli: confisi, nescio quâ imprudentiâ, quemcunque ventris dolorem, vel fieri à bile acris; vel ob spiritum, intendentem intestinum colon. Verùm inæqualis ventris distentio, & adstricta, rigidorum musculorum, contractio, arguunt satis perspicuè, nervos magis, quàm intestina pati. Aliàs non contraheretur venter tam inæqualiter: neque latera apparerent tam obliqua: vel musculi recti ad eò rectâ introrsum incurvati. Utiluce clariùs videre est, in hac, de quâ hîc loquimur, convulsione.

Matronæ locupleti coæcervavit frigidus, ac humidus ventriculus, tantum crudioris pituitæ: ut saliva ex ore decidua, repletet cotidie pelvem satis capacem. Sed eo fluxu ad
intestina

intestina conuerso, vidimus illa protinùs a-
 deò flaccida: ut levissimo medicamento sti-
 mulo irritata, excreverint subinde effusissi-
 mè. Imò interdum vicies, ex quinis granis ra-
dicis mechoacanæ. Quæ tamen, redundan-
 tis humoris, copia, (nisi illam interdum ex-
 haurirent medicamenta:) insinuabat sese sen-
sim, in sensiles illos nervos, quos spinalis me-
dulla dispergit cùm per membranam ven-
 trem succingentem; tum per musculos illi
 proximè incumbentes.

Quibus, à crudâ hac materia, obsessis, ex-
 carnificabat ipsam subinde tanta abdominis
 convulsio, quanta potuit esse maxima. Imò
 interdum ita effera, ac ferox: ut venter vide-
 retur, præ cruciatu, quasi disrumpi. Præ-
sertim si foret gravida. Sed noctu semper a-
 cerbiùs, quàm interdiu. Qui tamen urgens
 dolor vix unquam ipsam deseruit, nisi expur-
 gatâ ritè causâ, per radicem mechoacanam:
vel discussio acri ipsius vapore, utique & spiri-
tu præcordia distendente, sive per mithrida-
rium, sub noctem potui datum: sive per cly-
sterē, ante tormentum hoc, maturè infusum.

Quæ curandi ratio evincit certè evidentissi-
mè, inusitatam hanc abdominis convulsio-
nem, originem sumere; ex crudâ, ac flatulentâ
pituitâ. Ex quâ eundè affectum utiq; derivat
 Philippus heghsteterus, qui ipsū latissimè de-
 scripsit observatione primâ, decadis quintæ.

CAPVT XXIII.

Abscessus inguinum à vulvâ

VT mares in inguina deponunt Iocinoris, ac lienis onera : sic mulieres præterea quicquid redundat circa vulvam. Via autem per quam decurrit immunda hæcce illuvies, statuitur ab Anatomicis, inferius uteri ligamentum. Quod utrimque descendit in glandulas inguinales. In quibus uti mulieribus interdum apparent tumores, à lue venereâ: sic occurrunt quoque in ipsis, ibidem loci, vel omenti, vel intestinorum herniæ.

Ac proinde non temerè Cornelius Celsus. lib. iv. cap. iv. Si mulieri, cum menstrua non feruntur, sanguis ex ore exit; commodissimum est, cucurbitulam incisam inguinibus ejus admovere. Vis causam? vix ullibi locorum, accedes vel propiùs ad vulvam; vel avertes efficacius; efferum illum impetum, quem sanguis uterinus facit, in partes septo transverso superiores. Et præcipuè in caput, quod instar cucurbitæ corpori imponitur.

Carbasia, vidua honesta, incidit ex pravo corporis habitu, in menstrua inordinata: & album uteri fluorem. Quæ duo infirmarunt usque eò vulvam: ut collectâ magna sorditie, deposuerit tandem colluviem suam, in inguina. Quorum immundus abscessus, in pus
conver-

conversus, monstrabat medicis, quasi digito, fontem harum sordium esse vulvam. Quâ etiam detersâ, fuit ilicò huic ægræ, non tantum meliusculè: sed evasit integrè, ex febris, in quibus hæctenùs egerat vitam, longè miserimam.

CAPVT XXIIII.

Tabes dorsalis.

TAbes dorsalis, seu *ϕθίσις νωρίσις*, duplex est Hippocrati. Altera ab immodicâ Venere: lib. II. de morbis. Altera verò, à destillatione in spinam dorsi. Libro de glandulis. Quam utramque speciem lubuit Baldvino Ronsæo lumbaginem vocare. Quamquam hæc vox designet Festo, solam lumborum imbecillitatem. Præterquam tamen in tabe dorsali videre est, cum dolorem continuum; tum marcorem insuperabilem. Quorum naturam minùs significanter cum exprimat lumborum imbecillitas: satius erit, stare ab antiquitatis sententiâ: quàm temerè ab eâ desciscere.

Dolorem autem hîc parit, acida pituita; dilacerans magnoperè, vel membranam, quæ spinalem medullam proximè cingit: vel ipsos nervos inde oriundos. Sed si obstruantur venæ, aut arteriæ: sive à lumbis, sive à ceruice huc delatæ: vel ob constringens frigus, à nimitiâ

à nemiâ venere illis impressum: sive ob pro-
lapsum crassioris pituitæ (cujus maximam
copiam equidem aliquandò illîc conspexi.)
Eripitur ægro, non modò consensus inter
superiores, inferioresque corporis partes: ve-
rùm redditur præterea sterilis, propter inter-
ceptam, decidui feminis, materiam.

Neque marcescit solùm ipsa spinalis me-
dulla, quæ obstruitur: sed contabescit u-
tique cum illâ corpus universum. Commu-
nicato paullatim malo, hinc per nervos cere-
bro; illinc per arterias cordi; uti per venas
Iocinori. Quorum nobilissimorum visce-
rum functione, evidenter læsâ, torpet neces-
sariò corpus; marcescit animus; & consumi-
tur miserabiliter homo.

In quâ tergemînâ, nervorum, venarum,
ac arteriarum viâ, invenire quoque est viam;
inducentem, vel febrem convulsioni; vel
convulsionem febrî. Siquidem febris super-
venit convulsioni; discutit (ut cum Galeno
loquar) æstuans cordis calor, illud frigus:
quod lenta, ac viscida pituita impresserat,
nervis spinalis medullæ.

Quod si verò convulsio sequatur febrem.
Vel exaruit spinæ medulla, præ febrili incen-
dio. Vel acris, fervidæ bilis, vapor, ab accen-
so corde, per arterias, illûc effusus, pupugit
tam rigidè sensiles ipsius membranas: ut inde
sequatur exitialis nervorum contractio. Po-
tissimùm

tissimum si vires exhauserit præcedens febris. De quâ propterea satis, circumspectè Hippocrates, lib. I I. aph. XXVI. πυρετων ἐπι σπασμοῦ βέλπον γενεῶς; ἢ σπασμοῦ ἐπὶ πυρέτω. Febrem convulsioni supervenire, fatius est; quàm convulsionem feбри.

Samueli verspretio elevabat impurus lien, tot vapores versus cerebrum: ut inde destillaverit iterum plurimum acrioris pituitæ, primum quidem in occipitium, ac cervicem: sed mox inde, in spinæ medullam: & potissimum in lumbos, ilia, ac coxæ articulum. Quarum partium immanis dolor excruciauit ipsum tormento tam indefatigabili: ut amisso omni colore, ac decore, inciderit in lentam febriculam: consumentem ipsum, morte adedò tardâ, ac miserâ: ut ante ejus accessum, non semel exoptaverit, languentem emittere animam: & reluctantem exspuere spiritum. Quod ipsum etiam, in hoc morbo observavit, auctor libri de glandulis.

Sed ferendum fuit, quod non licuit mutare. Præsertim. Labe hac, jam penitiùs infixâ, quàm ut cesserit vel tempori, vel remediis etiam convenientissimis. Argumento certè evidenti. Pervicaci, sacræ hujus fistulæ, tabi, auxilia medica esse, non solum infirma, sed ausim dicere, nulla.

CAPVT XXV.

Coxæ dolor abscessu sanatus.

UXor generosi alicujus equitis, depositura à partu, prægnationis reliquias, excrevit duntaxat, purum, putum sanguinem: eumque tam copiosum: ut infirmatis viribus, & exhausto impensè calido innato, tantam inde imbecillitatem contraxerint artus, genio suo fraudati: ut nequiverint à se depellere destillationes, quas nimis quàm frequenter, ipsis transmitteret refrigeratum cerebrum.

Sed præ cæteris, infestabatur summoperè coxa: quam trium mensium curriculo, tam miserabiliter excarnificavit acerbissimus dolor: ut aliquandò coacta sit, totos quadraginta dies, eidem incumbere loco. Neque vel latum unguem inde recedere: quin protinùs deficeret anima: distraherentur nervi: & obrigeret, instar alicujus stipitis, corpus univèrsum.

Ac proinde cubandum fuit assiduò, in latus obsessum: & quidem tam strictè; ut nunquam licuerit illi supponere culcitram plumeam: nedum cubile permutare: vel tantisper infidere sedili molliori. Exorto interim, ex adstrictissimo hoc decubitu, tam ardente pruritu, circa coxæ articulum: ut ipsa inde

P

vereretur,

vereretur, non tam gangrenam, quàm omnimodam, depressæ partis, corruptionem.

Paruit tamen necessitati; & cessit, licet invita, dolori inexorabili. Cujus crudelem cruciatum, ubi ne tantulum quidem imminutum irent etiam valentissima remedia. Tulit tandem suppetias Deus. Expulso immedicabili hoc dolore, per insignem femoris abscessum. In quo tantum puris fuit collectum: ut inde, primo eruptionis die, profluxerint ultra decem vascula.

Quibus aliquoties deinceps repletis, habuit ipsa tandem tolerabilius, & devicto malo, tædii plenissimo, recuperavit iterum corpus habilissimum. Quod licet macies ita labefactaverat, ut piguerit vel loqui, vel se movere. Peperit tamen ipsa postmodum gemellos; vivens non minus prosperè, quàm unquam ante inflictum infortunium. Verè itaque Galenus, ex Hippocrate, acutos morbos ut per excretionem, sic longos judicari per abscessum. Prog. lib. II. sect. LXV.

Sed viderint hîc eruditi, utrum κένουσα significant Hippocrati, vel hunc affectum, vel ejus causam, vel utrumque. Galenus certè comm. in lib. VI. epid. sect. V. aph. XXI. dicit clarè. Κένουσα Hippocrati esse diuturnas defluxiones in articulos; & præcipuè in coxam. Idemque fermè Hefychius, Erotianus, & alii.

Cum quibus etiam facere videtur ipse
 Hippocrates. afferens loco, commemorato,
κεδμήτων, ἴσος ἐν ἰσίστιν ὡστὶν ὀπίσθεν, φλίβου χαλζειν. Quod
 interpretatur Hieronimus Mercurialis, in
 fluxionibus ad coxam, venas retrò aures se-
 cato. quò impediatur scilicet fluxus ad cox-
 am tendens. Nam ad ipsum morbum,
 coxæ jam infixum, parùm profectò faceret
 sanguis, pone aures, emissus. Quem etiam,
 ejus ergò, à nemine suâ ætate, id loci, detra-
 ctum affirmat Galenus.

At libro de aëre, locis, & aquis legimus
 expressè. *ὕπὸ τῆς ἰππασίης, ἀντίς κέδμηται λαμ-
 βάνει, ἄτε αἰεὶ κρεμνένων δὲ τῶν ἰππων τῆς ποσίν.* Ab
 equitatione apprehendunt illos κέδμηται: ni-
 mirum semper propendentibus, ex equis,
 eorum cruribus. Ubi κέδμηται significant vel
 destillationem: vel morbum inde ortum.

Verùm, libro de locis in homine, indi-
 cat eadem hæc vox, ipsum morbum à de-
 stillatione inductum. Neque tamen pro-
 pterea verum coxæ dolorem. A quo illic
 loci evidentissimè separatur. Quasi signifi-
 cans quidem similem, sed nequaquam
 eundem affectum. Ac proinde addit sa-
 tis consideratè. *ὡδὲ δὲ ὀλιγὸν ῥέουσι, ἰχιάδα; καὶ κέδ-
 μηται ἐποίησεν, ἐπὶ τῷ ῥέον πύουσι.* Id est, si pa-
 rùm fluxerit, producit dolorem ischiadicum;
 & κέδμηται, sive diuturnum articulorum do-
 lorem, ubi fluere desit. Sed sufficiat nobis,

monstrasse hunc fontem sitientibus, aperiant eum latius, quibus plus otii.

CAPVT XXVI.

Coxa ferramento enusta.

Iacobus Vincus, legatus, id temporis, Principis Lansbergii, collapsus in similem coxæ dolorem, nihil non molitus fuit, quò evaderet hunc cruciatum. Sed remediis parium, aut nihil proficientibus, neque affulgente ullâ sanitatis spe, ullove, salutaris abscessus, inditio: decrevit vehementi morbo succurrere remedio æquè vehementi. * Et maturè devenire ad ferramenta candentia, ceu ultimum, inveterati morbi, remedium, vide Hippocratem. lib. VI. aph. LX. Et Celsum l. IV. cap. XXI I.

*ferramentum
ta candentia.*

Fecitque animosus hic Iuvenis, chirurgo copiam adurendi, non tam cutem coxæ impositam; quàm exulcerandi eodem ferro carnem, ad ipsum usque os. Satagens hac ratione, elicere materiam delitescentem, sub membranâ ossi circumdatâ. Cui operi operam satis rigidè dante chirurgo, dici vix potest, quâ fortitudine, vel potius animi patientiâ, pertulerit hic æger candens hocce ferramentum: non cursim, sed lentâ manu, femori identidem impositum.

Quæ inusitata crudelitas, perterruit magis fer-

gis fermè Medicos, quàm ipsum ægrum. Cui stabat sententia, quidvis potiùs semel perpeti; quàm perpetim torqueri, à tam immani carnificè. A quo tamen ipsum, ex toto, vendicavit crudelis hæc medicina.* Non quidem per dolorem; qui per se, dolorem non tollit. velut distinctè docet Galenus, lib. VI. epid. comm. II. sect. IX.* Sed per perenne, profundi ulceris, profluvium. Quod sanè tamdiu servavit, donec evacuata omni materiâ, fuerit extra omnem recidivæ metum.

CAPVT XXVII.

Vulnus spinalis medullæ.

Vulnera lethalia dividuntur bifariam: quædam occidunt semper: quædam verò frequenter. Prout vel penitiùs descendunt, vel gravioribus implicantur affectibus, Priori speciei adnumerat Celsus, vulnus spinalis medullæ. Cujus periculum propterea propositurus, asserit. Servari non posse, cui spinæ medulla percussa est.

Filius lamberti Erpenii, ictus pugione, in spinæ medullâ, concidit repente in terram. Cum alvi, ac vesicæ excretionibus ita impeditis: ut nihil inde redderetur, nisi elicatum, à vehementissimis catharticis. A quibus tamen paulo post, ne tantulum quidem movebantur hæc partes: reddita sensim ita stupidæ;

CAPVT XXIX.

Lethalis lumborum tumor.

Mulieribus gravidis, ut plurimum damni dant, repentinus terror; & inopinatum infortunium; sic nihil æquè illas offendit, atque importuna repulsa; aut gravior aliquis lapsus: lædens impensè, vel hanc, vel illam corporis partem. Cujus offensam: licet flocci sæpenumerò faciant prægnantes, plurimum tamen detrimenti capit inde fœtus, etiam debitè formatus. Quem talia in fortuna tam turpiter nonnunquam deformant, in ipsâ vulvâ: ut nulla arte id postmodum cispellas. In quo certè apparet impervestigabilis Dei potentia. Cui æquè facile est, hominem immutare, ac formare.

Paupercula, septimo mense, prægnans, cecidit supina in lumbos: sed sine evidenti cutis noxâ. At infans in lucem editus habuit insignem tumorem in lumbis: quo ad aperto, effluxit ipsi quidem frequens aqua: sed non minùs ipsa vita. Quâ sublatâ, vidimus spinæ vertebrae ut laceras; sic latè, à se invicem disparatas. & nervos, spinalis medullæ, tam perplexo errore, per tumorem dispersos: ut vix ullibi posuisses scalpellum, sine manifesto vitæ periculo. Quam calamitatem siquidem reformides chirurgæ, cave sis
improvi-

improvidè unquam aperias, quod tam facile occidit hominem.

Obtulit se nobis, haud diu post, simillimus tumor: sed dissolutus in ipso partu: eventu tamen aequè infelici. Cùm ob gangrænam, confumentem ilicò effractas, laceri tumoris, oras. Tum ob denudatos nervos, per tumorem passim dispersos, quos circumfluus æer, adeò immutaverat: ut non licuerit infanti vitam prorogare, ultra diem tertium.

Sed notent chirurgi periculum, quod hîc animadversum, in lumbis; utique evitandum, in molli illo tumore, qui insidet non nunquam dilatatis calvariæ futuris. In quem novacula directâ, lædit facillimè cerebrum, illic effusum. Et nihil sequiùs cogitans, nocet illi, cui veneras auxilio. Quoad ejus itaque, in tantis tenebris fieri poterit, utere acri circumspectione: & confuge potiùs in tumore, tam ancipiti; ad emplastra, ac fomenta discutientia: quàm ad sectionem, vitæ humanæ adeò perniciosam.

CAPVT XXX.

Spina dorsi bifida.

Ad dam duobus hisce exemplis & tertium; sed accuratiori bilance, ab anatome, pensiculatum. Tumorem videlicet rapiformem,

mem, ibidem loci, fœtui, in vulvâ, enatum: ob rapam, prægnanti matri, improvidè denegatam. Cujus repulsæ ergò, lumbos suos ubi percussit, mulier animi impotens, læsit tantopere tenellum, fœtus sui corpusculum: ut inde, in lumbis, enata sit ipsi, insignis rapa. Quam angustiori pediculo innixam, quò auferret chirurgus: constrinxit eam arctissimo filo: deinde fatagens emortuam scalpello excidere. Verùm antequam res eò devênit, jam emoriebatur infans.

Cujus defuncti cadaver ubi perscrutata fuit anatome; vidimus spinæ medullam planè laceram: & nervorum propagines tam variè, per tumorem dispersas: ut non fuerit in manu medicâ, excrescentiam hanc, quocumque modo, demere: quin protinùs demeretur & ægro vita. à quâ lævitiâ, propterea sedulo absterrendi erunt chirurgi; quotiens se offeret simillimus tumor: jam sexies nobis visus.

Dispercebatur autem vitiata hæc spina, in duas æquales partes: ab ultimâ thoracis vertebrâ, usque in latera, ossis innominati. Tegente hiulcum hunc hiatus peritonæo: per cujus membranas, dispergebantur copiosissimi nervi, extra orbitam suâ, delati. Quam divisæ spinæ figuram, ut summè deformen, curavi tamen exactè æri incidi: ne tumorem hunc

Spina bifida

Tab. XI.

fig. 1

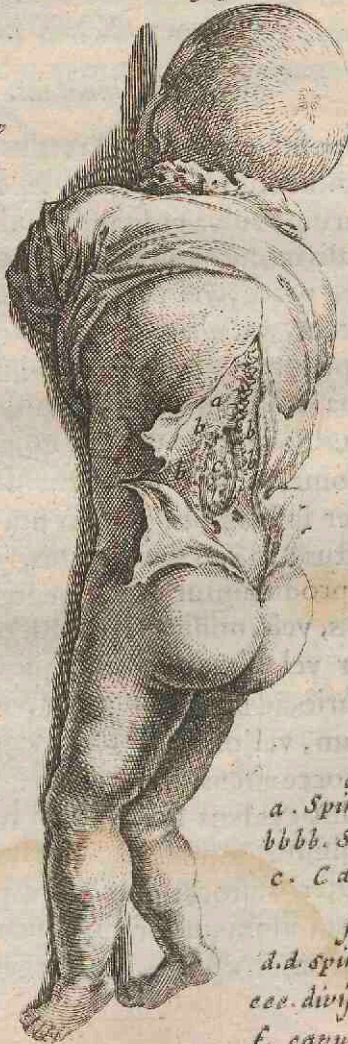

fig. 1

- a. Spina dorfi
- bbbb. Spina bifida
- c. Cavum tumoris.

fig. 2

Spina exempta

fig. 2

- d.d. spina exempta
- eee. divisio spine
- f. cavum tumoris

hunc improvidè aperiant chirurgi: sed vitent
obnixè ignominiam, infallibiliter inde ipsis
eventuram.

CAPVT XXXI.

Vulva bili innatans.

ADpositè profectò, Aretæus Cappadox,
lib. acut. II. cap. XL. In mediis ilibus
mulierum, vulva posita est: muliebre viscus,
animalis fermè naturam adeptum. Movetur
quippe per se, vel versus ilia, ac jecur: vel
thoracem, aut alia viscera. In quibus exci-
tat sæpenumerò infinita incommoda: defa-
tigantia nonnunquam ingenia etiam acu-
tissima. Sed prout variant ipsius morbi, ac
symptomata: pro eò etiam discrepat fre-
quenter ipsius situs. Modò uni loco rigidè
adstrictus; modò verò vagus. Quæ discrimi-
na producuntur à ligamentis ipsius, vel
intensis, vel remissis. Quorum ope cum ad-
ligetur vel ilibus, vel inguinibus; sequitur
necessariò, ad illorum motum, vel sursum vel
deorsum, vel obliquè trahi vagum, ac er-
rans hocce viscus.

Vultis evidens fluctuantis hujus motus
exemplum? considerate attentè, formida-
biles uteri suffocationes. Sed potissimùm,
insignem illum tumorem, quem in anu no-
stri gerontotrophii, juxta mecum vidère
medici

Medici quamplurimi. Elevabatis latus dextrum, ipso illo loco, quem Iocinori destinavit Natura: cum tubere manifesto; & dolore satis vehementi: imò cum tanta partis gravitate, ac distentione: ut multi crediderint, ipsum jocinoris viscus, in eam excrevisse molem.

Sed scalpellum, post mortem, cadaveri adhibitum, docuit luce clariùs, tumorem hunc, non jocinori, Sed vulvæ adscribendum. Relaxatis namque ligamentis, attraxerat illa tantum bilis vitellinæ inse: ut inde distenta, adæquaret caput pueri, vel bimi, vel trimi. Innatans etiam eidem bili: quam instar alicujus gelatinæ, per intestina vidimus ubertim effusam. à cujus, congelatæ massæ, lentore ut originem traxit morbus, duodecim annos ægram infestans: sic verisimile est, continuum ipsius dolorem fuisse, ex acrierosione bilis.

Quæ etiam plurimum damni dederat & reliquis extis. Sed in primis mesenterio, cujus membranas impensè inflammaverat. Uti quoque, & vesicam pure repletam. Non vanè ergò Celsus. Medicinam esse artem[“] conjecturalem: & conjecturæ rationem ta[“]lem: ut cum sæpiùs aliquandò responderit;[“] interdùm tamen fallat nos. Sed ne fluctues[“] semper incertus, firma te anatome. Quæ licet parùm profit mortuis, plurimum ta[“]men

men iuvat viventes: incifuros aliàs facile,
 in similia infortunia. Quocirca verè idem
 "Cornelius Celsus. Incidere mortuorum cor-
 "pora discentibus necessarium. Aufim equi-
 dem addere, etiam medicinam facientibus.

CAPVT XXXII.

Hydrops uteri.

AEtius descripturus, contrac med tetr. iv.
 ser. iv. cap. LXXIX. hydropem uteri, af-
 "ferit generari aliquando in ipso, corpuscula
 "quædam, vesicæ fellis similia. In quibus hu-
 "mor colligitur, qui effusus, viscidus, ac aquo-
 "sus est. Quales vesicæ interdùm quoque oc-
 currunt in mesenterio, præsertim eorum,
 quos pessundedit hydrops. Sed exprimit hic
 auctor propriè illam, molæ uterinæ, spe-
 ciem: quam scriptores alii nominant aquo-
 sam. Cujus specimen, equidem bis Iuniori-
 bus Medicis ostendi.

Vxor Philippi borealis, afflicta aliquandiù
 menstruis inordinatis, peperit tandem, ne-
 scio quam pinguem massam: continentem
 in se, innumeras vesiculas: refertas partim
 aquâ crocæ; partim solo spiritu. Excerne-
 batur autem, non confertim, sed frustula-
 tim. Sed partes hæ fuêre tam frequentes, ut
 repleverint fermè integram ejuscemodi situ-
 lam, quâ aquam hauriunt mulieres nostrates.

Quâ

Quâ molâ excretâ, effluxit utique tantum aquæ, ac sanguinis, ab irritatâ vulvâ: ut defecerit crebrius anima. Quæ virium prostratio, etiam occupavit aliam illam mulierem, quam vidi simillimam deposuisse molam. Sed utraque convenienter refocillata, recuperavit brevi pristinam sanitatem. Pariendo deinceps non minùs prosperè, ac si nihil vitii inde mansisset vulvæ.

CAPVT XX XIII.

Fungus ex vulvâ excisus.

F Ungum, primùm quidem indolentem vident Medici; sed mox non sine alicujus doloris sensu. Qui eò plerumque fit gravior: quò plus æstuet, à præassatâ bile. Cujus uberior affluxus, excitat in ipso non modò dolorem, prurimum, ac inflammationem, sed interdum utique livorem, & post illum, veram carcinomatis naturam. Uti evidenter demonstrant mammæ, lingua, labia, guttur, vulva; aliæve partes, vel raræ, ac teretes: vel glandulis ita refertæ; ut facilè degenerent in fungos: proximum carcinomatis, subjectum.

Ex cancroso oris fungo, sequitur, præter ardoris, ac doloris sensum, frequens, ac molestum illud sputum: quod Hippocrates in cœacis prænotionibus, c. xv i. aph. xxxv i. *πυβλιόμα* vocat. Cujus naturam asserit in eo consistere.

“consistere. Quod præcedat pus, ex thorace erupturum. Sed in uliginosâ nostrâ Hollandiâ, terminat plerumque, ceu fidissima crisis, febres etiam vehementissimas. Utique variolas internas, & interdum contumacissimos, obstructi lienis, affectus. In quibus nonnunquam ejuscemodi ptyelismus excurrit, ultra mensis curriculum.

Quod si verò fungus aliquis vulvam occupet: irritat illam continenter; & effundit menstrua ipsius non minùs copiosè, ac si instaret verus partus. à quo tamen fixus hic tumor minimè quàm expellatur: necesse est tandem confugere ad scalpellum; & ejus opere radicitus evellere: quod nequii extirpare irritus ejuscemodi partus.

Sed artis est, talem sectionem vel audere, vel ritè perficere, in tam obscuris tenebris. In quibus tamen equidem illam bis vidi, non minùs securè institutam: & fungum ejus loci à Bernardo Ollulario, chirurgo dexterrimo, sine ullius partis offensâ, non secùs ex vulvâ sexcisum: ac si sub dio, & in loco maximè obvio calpellum suum direxisset.

Matrona pia, ac verecunda, laceffita aliquandiu ab immodico menstruorum profluvio, incidit tandem in urgentem urinæ difficultatem: & ex illâ, quasi in veri partus conamina. à quibus licet nihil expelleretur solidi; dilatabatur tamen inde usque eò angustum

gustum vulvæ os: ut obstetrix in auxilium vocata, potuerit illic sentire fungum vulvæ tam firmiter, basi suâ, adnatum; ut nullâ vi inde dimoveretur.

Quâ propterea desperatâ, itum fuit ad chirurgum, jam nominatum: qui (exploratâ convenienter tumoris naturâ) scalpellum suum nec timidè dimisit in sinum pudoris; nec infelicitè excidit fungum hunc uteri; æquantem magnitudine suâ, ovum gallinaceum. Mirabantur amici præsentès, hinc fiduciam ægræ, aliâs maximè vercundæ: illic verò, non minus audaciam secantis: agredientis tantâ animi præsentia, tam inauditum, ac insolens opus.

Cujus ope, ubi exemisset fungosam hanc excrescentiam, cessabant ilicò dolores, menstrua inordinata, sed præcipuè indefatigabiles illi conatus, quibus continenter stimulabatur uterus, ad expellendum onus, plus æquo sibi molestum; quod tamen post anni curriculum sensit iterum illic increfcere. Sed mutabatur brevi in pus; quo cum, frustulatum ubi excideret, liberavit ipsam à repetendâ sectione, sed nequaquam à continuo factore, vehementibus angustiis, & frequentibus animi deliquiis. Quorum symptomatum ergò, necesse habuit deinceps integrum decennium, immundam hancce vulvæ illuviem, aliquoties abluere per insequentem clysterem.

Q

Rx. Her-

℞. Herbarum, plantaginis, boni henrici, singularum Manipulum. Solani, pyrolæ, veronicæ singularum manipulum medium. Seminum lactucæ, cydoniorum singularum dragmas duas. Decoquantur ex aquâ hordei, admiscendo novem ipsius unciis, succi sempervivi majoris unciam unam, mellis rosac uncias duas, myrrhæ dragmam mediam, misce, fiat clyster uterinus.

CAPVT XXXIIII.

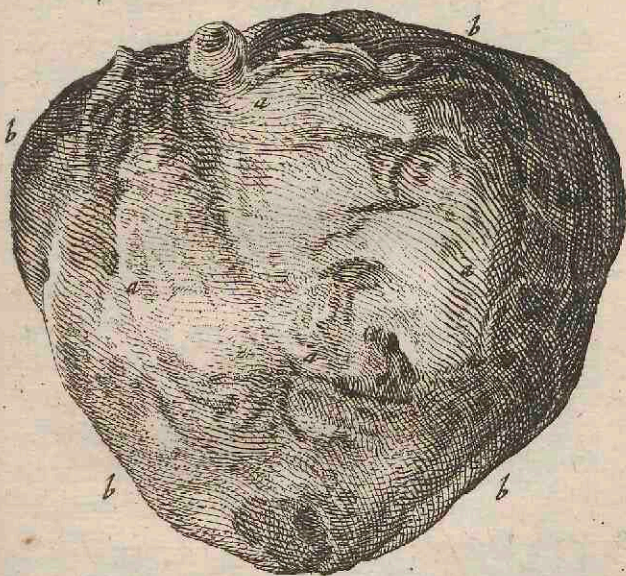
Major fungus ibidem excisus.

GErtruda turrata, vidua quinquagenaria, gestans in utero, extra omnem prægnationis suspicionem, similem, vel potius majorem fungum: cum pari partus conamine, neque dispari menstruorum profluvio: usa fuit ejusdem chirurgi operâ; sed successu felicior. Subduxit namque illi, sine ullo recidivæ metu, tumorem hunc adeò magnum: ut æquaret pugnum humanum. Foris crassâ, ac densâ membranâ obvolutum; sed intus album, instar adenum, vel testiculorum virilium.

Venæ autem, quæ dispergebantur per excrecentiam hanc, continebant sanguinem adeò obscurum, ac nigrum: ut, proculdubio, brevi degenerasset, in naturam carcinomatis. Cujus specimen memini me aliquandò propalâm ostendisse Medicis, ac obstetri-

Excreſcentia uteri.

Tab. XII.

a a a a basis utero
adnata
b. b. b. b. pars gibba

obstetricibus: in vulvâ cujusdam mulieris, à cancro uterino, crudelem in modum, occisâ.

Quæ, in vivis dum foret, conquerebatur assiduè, non modò de inordinatis menstruis, vago pruritu, ac oberrante ardore, sed potissimum de crebris animi deliquiis: quæ tam frequenter ipsam invasere: ut tandem miserimè ab illis obrueretur. factâ Medicis officiosâ cadaveris copiâ.

In Cujus vulvâ, vidimus delituisse tumorem, ut lividum, ac atrum: sic cruore, ac sanie undiquaque perfusum. Adhærescebat autem membranis suis filamentis, tam arctè, vulvæ tunicis, ut non, potuisset inde eximi, sine scalpelli auxilio. Vide Victorem Trincavellum lib. XI. cap. XV. Aretæum acut lib. II. cap. XI. & Hieronimum ab Aquapendente operat chirurgi: cap. LXXXV.

CAPVT XXXV.

Τειλάς, sive fricatrix.

QUAMVIS virga muliebris (quæ κλειτορίς vocatur Ruffo Ephesio lib. I. c. XII I.) delitescat communiter, in sinu pudoris. Prodit tamen hæc ipsa quibusdam subinde, tam longè foras: ut, aut credantur imperitis, commigrasse in viros; aut fatagant ipsæ propterea, lasciviùs cum aliis versari mulieribus.

Quâ

Quâ nefariâ libidine quæ se polluant, vocantur Græcis τεῖβες; & latinis fricatrices. Quas scribit Cælius Aurelianus, lubentiùs misceri, cum fæminis, quàm cum maribus lib. IV. tard. pass. cap. IX

dis.
Henrica Schuria, mulier virilis animi, pertæsa sexus sui, induit vestes viriles: & profecta in militiam, meruit aliquandiu, in obsidione Sylvæ Ducis, sub Frederico Henrico, celsissimo Arausionensium Principe.

* Sed domum reversa accusabatur perditæ libidinis: ob clitoridem extra sinum pudoris, ad eò interdum sese efferentem: ut conata fuerit non semel, libidinosiùs lascivire, cum aliis mulieribus (quod κλειτορῆσιον appellant Græci) imò illas ita atterere, ac fricare (quod τεῖβειν nominant iidem) ut cuidam viduæ, cuius desiderio impensè flagrabar, usque eò placuerit detestanda ipsius impudicitia: ut (nisi per leges stetisset) lubens ipsi nupfisset. Ne dicam lubentiùs, quàm marito suo, jam defuncto; ex quo tamen sex susceperat liberos.

* Habuit autem hæc τεῖβες, naturalia sua, saltem quo ad externam faciem, haud aliter conformata, ac aliæ mulieres. Sed intus percipiebatur evidenter (uti quidem testabantur tres obstetrices) paulo ante urinæ iter, glandulosa aliqua caruncula, quam clitoridem vocant Medici. Quæ licet in aliis fæmi-

nis, vix unguis exprimat magnitudinem; dicebatur tamen in salaci hac fricatrice, accedere ad longitudinem dimidiati digiti; & crassitudine suâ, haud malè referre colem puerilem.

At verò, licet clitoris hæc, foris nullum sui perpetuò faceret inditium: apparebat tamen interdum; præsertim ubi vel difficulter micturiret; vel percita Veneris oestro, raperetur impensius, in illicitam hanc cupidinem. Quo tempore dicebatur hæc glandula, extra naturalia ipsius protuberare, vel adinstar dimidiati digiti: vel interdum etiam longius: pro ut vel majore, vel minore, in mulieres, exardesceret amore.

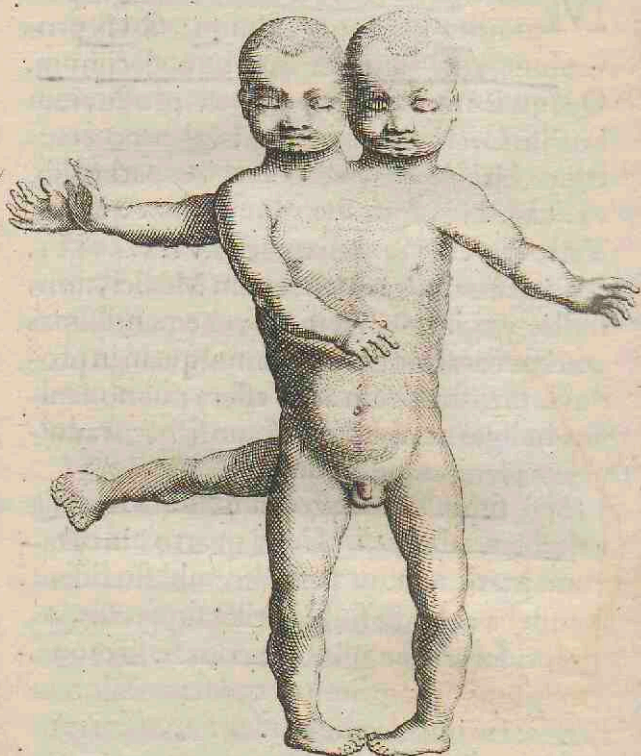
Quod impudicum mulierum genus, scribit celebris Jurisconsultus Ioannes Paponius morte puniendum. l. xxii. tit. vii. arest. ii. sed hæc res, clementiorem naçta Iudicem, cædebatur duntaxat virgis, & relegata in exilium, separabatur longissimè à nequitia sua consorte. Videlicet illâ viduâ, quâ cum libidinosius vixerat. Quâ utique punitâ, sed in urbe retentâ, videbatur abundè dissolvi illicitus, detestandæ libidinis, thalamus.

Menstrua puellæ quadrime.

Menstrua ut rarò feruntur mulieri, post annum quingagesimum: sic vix proveniunt ante annum quartum decimum. Quamvis non desint, quibus profluvium hoc intervenerit vel octavo, vel nono ætatis anno. Uti vidit Ioannes Fernelius pathol lib. VI. cap. XVI. imò interdum etiam quinto. Teste Hercule Saxonia pract. l. VI. c. XXI II.

Quibus annis, vident etiam Medici, nonnullas virgines incidere, in vehementissimas uteri suffocationes. & nonnunquam in profluvia menstruorum ad eò effera: ut non minùs indigeant opemedicâ: ac si forent adultæ: & plenis nubiles annis.

Sed supra fidem propemodum est, *histor.* filia cujusdam tabellarii. Cui à quarto, in octavum ætatis annum periodicè ubi fluxissent menstrua: accidit fortè, ut illis suppressis, omnis ipforum sanguis conversus sit in caput. Producing illic primùm quidem dolorem dentis: sed mox fordidum, ac sinuosum gingivarum ulcus: & tam pertinacem inferioris maxillæ cariem: ut non nisi tardissimè, potuerit ulceris cavum carne iterùm impleri; & convenienter cicatrice obduci. Licet nihil non molitus sit nobiscum, vir sedulus, Daniel Arminius, societati Indicæ à medicinis.

Tab. XIII.

CAPVT XXXVII.

Partus monstri bicipitis.

INter partus vitia, sicuti grave, infans in pedes conversus; ἀνερπαι vocant Græci: sic gravissimum, eosdem pedes esse, vel plures duobus; vel situ dispares. Quam deformitatis speciem obtulit nobis aliquandò, sutoris uxor. Quæ paritura Biceps monstrum, enixa fuit primùm duos pedes: sed tertius, præter omnem naturæ legem, natibus innatus, injecit tantum moræ partioni: ut necesse habuerit, præter obstetrices, implorare opem chirurgicam: quò, unco ferro, extraheretur è vulvâ, renitens hocce monstrum.

Erat autem id (uti etiam proponit schema æri incisum) biceps: cum tribus brachiis; totidem pedibus; quatuor manibus; & duabus papillis, natibus utrimque impositis. Deforme profectò spectaculum. Attamen obstetricibus insigne documentum. Opitulandum cuicumque partui. Et deficiente manus auxilio, confugiendum maturè ad unicum ferreum: ceu sacram anchoram; & ultimum, difficilis partus, remedium. Velut præter Hippocratem, planiùs liquet, ex latino ipsius Genio, Cornelio Celso, lib. VII. cap. XXXI.

CAPVT XXXVIII.

Dissectio, Monstri bicipitis.

SEd quid omitterem hîc, simillimum monstrum, coram magistratu, in curiâ, à nobis. Dissectum? puellam videlicet bicipitem: cum tribus pedibus, sed brachiis quatuor. Artubus verò, ac capitibus, ut separatis à se invicem: sic ventribus contrâ, ac thoracibus, tam arctè in unum coalitis: ut ne lynceis quidem oculis, ullum, in illis, observasses discrimen.

Dissectâ, autem monstri hujus, cute, apparuit conspicuè (licet pridie ejus diei, lucem primùm adspexisset) sub illâ, plurimum albicantis adipis. Quamvis secùs videatur, in recenti ejusmodi fœtu observasse, diligentissimus alioquî anatomicus, Casparus Bauhinus. Iecur erat ipsi duplex, cum duplici fellis vesiculâ. Et venæ ipsius tam perplexo errore, interse intricatæ, ac confusæ: ut non licuerit quicquam, distinctè saltem, in illis notare.

Thoracierant duo corda sejugata: inclusa tamen uno involucro, & innatantia eisdem aquæ. Sed cuilibet suus erat pulmo. At in ventre una duntaxat vulva: unusque lien: sed is adeò rubicundus, ac floridus: ut videretur accedere ad naturam Iocinoris. Vasa
autem

autem umbilicālia desinere hinc in diffusam
 locinoris portam: illinc verò bifido ductu,
 in arterias iliacas: & vesicæ fundum. Qua-
 rum partium distributio delectabat summo-

Iufaus

Biceps.

perè magistratum. Quod ex illâ clarè conspi-
 ceretur. Quî vitam, ac alimentum, à ma-
 tre traheret foetus, vulvæ etiamnum inclu-
 sus.

CAPVT XXXIX.

Coles incurvatus.

Civi Campensi, Veneri operam daturò, incurvescebat continuò, tam rigidè media colis pars: ut cogeretùr multoties ab incæpto desistere. Sed sine dolore, ullove nodulo, quem huic affectui, solent promiscuè tribuere, quide illo scripsère, Medici. Nisi fortè nodulum vocent, non conglomeratum aliquod tuberculum: sed exilem durtiem; impedientem, si non integrè, attamen aliquatenùs, musculos colis dilatationi destinatos. Quale certè impedimentum in hoc ægro fuit observare: sed vix dignum noduli nomine.

Quod tamen obstaculum, siue fuerit à frigore, siue ab affluxu alicujus humoris, in causâ tamen fuit; quò minùs, vel æqualiter erigeretur coles: vel inchoatâ libidine, ex voto, frueretur æger. Cui incommodo opem obnixè imploranti, consuluit mecum, vir eruditus, Gerardus Rychius: ut præmissis ritè catharticis, uteretur nonnunquam balneo humido, ac oleoleni.

Quorum remediorum eventum, licet inviderit utriqùe nostrum, loci remotioris distantia. credibile tamen est, spiritum, partem hanc plus nimio distendentem, lentissimè

mè fuisse discussum. præsertim, cùm hoc ipsum, in eâdem hac colis incurvatione, (quæ flatulentæ convulsionis species est) luce clariùs deinceps licuerit videre, in viro maturæ ætatis: non nisi admodum tardè, etiam per optima remedia, ab hoc vitio, liberato.

CAPVT XL.

Pediculi pubis.

I Uveni Brabantino, plurimum vagi, & oberrantis pruritus, in pube ubi fieret; vidimus tandem illic tectè delituisse, aliquos pediculos: figurâ rotundos, sed in dorso nigra maculâ notatos. Ad hæc pedibus suis, cuti tam firmiter accretos: ut nequiverint inde avelli, sine scalpello. Quæ tamen sordida, ac immunda colluvies, ne semel sublata, iterùm facile recurreret, imperata fuere insequentia remedia, quibus etiam radicitus evulsus fuit molestissimum hocce malum.

℞. Succi foliorum azari, dragmas duas cum dimidiâ. Oxymellis simplicis unciam mediam. Aquæ hordei uncias duas, misce fiat vomitorium. Quo ubi clicuissemus pituitam in ventriculo stabulantem: movimus deinde alvum: & imposuimus feliciter loco affecto, fomenta, ac linimenta subtus notata.

℞. Aristolochiæ rotundæ unciam. vera-
trialbi

trialbi unciam mediam. Herbarum absinthii, marrubii, abrotani singularum manipulum. Seminum lupinorum, & staphysagriæ, unciam mediam. Nitri dragmas duas, coquantur ex lixivio diluto; & admixtis colaturæ libris duabus, aceti scyllitici unciis quatuor, fiat fodus. Quo^o convenienter deterfo, illinebatur pubis regio hocce unguento.

Unguent.
pro p. in
libris.

℞. Seminis staphysagriæ, unciam mediam. Radicum veratri albi, aluminis, singulorum dragmam. Argenti vivi sublimati scrupulum. Saponis nigri dragmas duas. Axungię porcine quantum sufficit Misce, & fiat litus.

CAPVT. XLI.

Mors ex flore calcis.

Vir splendidus, cænatus opiparè, incidit repente, cum totâ familiâ, quæ eidem accubuerat mensæ, in vertiginem, ardorem gutturis, vomitum, præcordiorum angustiam, aliaque præsentis veneni indicia. E quibus succrescere protinùs nescio quas non suspiciones. Sed eventus, fidus rei incertæ interpres, docuit perspicuè: nec ab Ancillâ, conjectâ tamen in vincula: ne ab alio aliquo, cibariis quicquam malitiosè fuisse permixtum.* Verùm spontè, ex pariete recens illito, in patinam decidisse, sulphuream illam cal-
cis

cis efflorescentiam, quæ copiosissimè stabu-
labatur illîc loci, ubi id temporis adseruata
fuère, cupedia, secundis mensis destinata.

Factum quidem fuit, fatis sedulum peri-
culum: utrum in cibo jam dissoluto, reperi-
retur vel arsenicum; vel argentum sublima-
tum. (Quæ duo veneni genera nostratibus
potissimùm nota) sed nec apparuit in vasis
fundo, conglomeratus arsenici pulvis. Nec ~~##~~
tingebatur albo colore, aurum suspecto li-
quori aliquoties immissum. Quorum neu-
tro oculis occurrente, judicatum fuit, dete-
riorem hanc cibi conditionem, verisimiliter
originem traxisse, ex commemorato calcis
flore.

**Ex cujus igneâ vi, mirum certè haud fue-
rit, accensas fuisse fauces, perturbatum ven-
triculum, erosa intestina, contractos, præ
siccitate, nervos: aliaque excitata, quæ nun-
quam conspiciuntur, nisi ab exurente ardo-
re. Qui profectò in hoc calcis flore, adeò
clarè se in conspectum dedit: ut intra paucas
horas pessumdederit infantem ejusdem fa-
miliæ, aliàs fatis valentem. Evadentibus reli-
quis, vel per vomitum materiæ noxiæ: vel ci-
tam alvum; vel per antidota, discutientia
malignos, acrioris veneni, vapores.

Sed, præ cæteris, miratu digna fuit, Mater-
familias, alioquin ita debilis, ac infirma: ut
quæ antea quinquies peperisset fatum mor-
tuum:

tuum: jam contrà fuerit tam valida, ac con-
stans: ut intoxicata non modò, non abor-
tierit: sed veneno celerrimè per vomitum
reiecto, evaserit quasi prima, præsentissimum
hocce, intentatæ mortis, periculum. Enixa
deinceps, quem, id temporis, gestabat fæ-
tum, non minùs prosperè, ac si nihil veneni
adsumpsisset.

Calcem autem tam acriter urere; & ero-
sione suâ, tam acerbè pungere intestina, uti-
que præcordia illis imposita, docuit mani-
festè Dioscorides lib. v. cap. xci. & lib. vi.
enb. cap. xxix.* sed videbitur fortassis illïc loqui,
de calce vivâ; Quùm flos ipsius, cujus hïc
meminimus, progerminet ab intritâ.

R. Verum responsio facilis est. Ablutione
videlicet calcis, infringi quidem aliquate-
nùs, summam illam ipsius adurendi vim. In-
tritæ tamen nihilominùs permanere tantum
ardoris: ut inde elevetur acerrimus ille flos,
AB. qui instar candidissimæ nivis, investit recen-
tes parietes. Cui quantum sit acredinis, licuit
aliquandò videre in ore equi, Collegæ nostri
Ioannis fontani, ex simili calcis efflorescen-
tiâ, tot vesicis, ac tam urente æstu, inflam-
mato: ut cogeret propterea, abstinere
quàm longissimè, ab omni pastu.

CAPVT XLII.

Sudor septem annorum.

Homini ut robur conciliat, æquabilis solidorum, ac fluidorum harmonia: sic dissolvit ipsius vires dissonans eorundem concentus. Potissimum à naturæ lege, si desciscant humores: sive utiles, sive excrementitii. Quorum in numero primas facile tenet sudor. Cujus inmoderatum profluvium, labefactat propterea impensè corpus universonum.

Virgini malè natæ, fuêre ab incunte ætate, ob sudores prægnanti matri crebriùs per-motos, adeò pervia, ac patula cutis spiracula: ut continenter fermè maduerint. Cum tam profuso, ac perenni, diffluentis sudoris, cursu; ut cottidiè indiguerit tribus, quatuorve indusiis, ad detergendum madorem, cuti indefinenter inhærentem. Quod immodicum sudoris effluvium, divexavit ipsam, non aliquot menses, sed septem amplius annos. Licet interim minime ommitterentur remedia convenientissima. *Adeò difficulter eradicatur morbus hæreditarius.

CAPVT XLIII.

Excoriatio, ab oleo Vitrioli.

FAmulus chirurgi, curaturus, suo more, dolore mentium, infudit nubili Virgini, siue consideratè, siue improvidè, tantum olei vitrioli, in os: ut descendens in gulam, exeret non solùm, quascunq; faucium partes; sed accenderit præterea ventriculum, jecur, & potissimùm venarum, arteriarumque sanguinem.* Cujus exurens incendium extorfit medicis, præter infinita refrigerantia; ac plurima cathartica, frequentes sanguinis detractiones: antequam aliquatenùs domaretur effera hæc fera: consumptura aliàs innocentissimam virginem.

* Sed incendio intus utcunq; restincto, effundebatur tamen calor, instar exundantis maris, tanto impetu, in habitum corporis: ut exesâ colli, ac faciei cute, defædaverit summè corpus universum; imprimens mammis, pectori, ventri, brachiis, ac cruribus tot cinereas crustas, ac tam fæda ulcera: ut vix quicquam manserit ipsi, vel glabrum, vel veteris pulchritudinis particeps.

Quam deformem cutis formam, imminuère quidem deinceps aliquatenùs remedia. Sed non ita, quin remanserint illi aliquæ maculae: & turpia cicatricum vestigia. Uti quoque

quoque in visceribus scintillæ prioris incendi. Quibus vel minimum, à calidorum usu, iterum accensis, incidebat protinùs in recidivam: corporis habitum iterum turpiter fœdantem. Sed potissimum internos digitorum apices: qui non secùs ipsi flavescebant, ac si croco fuissent infecti.

CAPVT XLIV.

Exedens, præcordiorum herpes.

HErpes præcordia exedens, constat ex pluribus pustulis, modò in unum conglomeratis; modò evidenter sciugatis. Hærent autem illæ, in extimo diaphragmatis ambitu: inflammantes non tantùm; sed exedentes, ardore suo, usque eò cutem: ut cui libet ulcusculo sua insideat eschara. Quâ vel spontè, vel arte decidente, imminuitur manifestè, non minùs exurens dolor: quàm molestus ille pruritus, qui pustulas hæc assiduò comitatur.

Creditur autem hoc vitium, occidere hominem, siquidem circulum suum absolvit. Quod tamen non fit, nisi admodum rarò. Equidem saltem vidi hoc malum frequenter: sed semper inæqualiter dispersum; ac nemini exitiale. Afferit tamen id Plinius lib. xxv i. cap. xi. dicens, ignis sacri plura esse genera. Inter quæ medium hominem am-

“biens Zoster appellatur: & enecat, si cinxerit. Quod infortunium vidit verissimiliter, licet non addat expressè, Ioannes Langius, in Marchione Brandenburgensi, ab hoc affectu occiso; epistolâ xxxi i. Scribonio Largo vocatur hoc vitium, cap. cv i. Zona: & nostratibus ommeloop, sive ambitus. Quod variis circulis, variè dispersis, hominem aliquatenus ambit.

Vir pleni habitus, & calidioris jocinoris, doluit vehementer circa præcordia: cum acri pruritu, insigni dolore, & frequentibus, conglomeratarum pustularum, circulis. Rubente cute vicinâ, & pustulis primùm utique rubris; sed mox albicantibus. & in quâlibet earum crusta nigrâ, quam escharam vocant Medici. Quâ, convenienti litu, separatâ, degenerabat quâlibet in humidum ulcusculum: cum acri dolore, sudore effuso, & interdum tam impetuoso, virulentæ materiæ, raptu ad interiora: ut animus aliquoties, non secus deficeret: ac si ipsum occupasset contagiosa aliqua pestilentia. Cujus fororém equidem propterea soleo appellare, perniciosum hocce herpetis genus.

* * Nam sicuti illa carbones majores: sic producit hoc minores. Exigitque uterque morbus, ut cathartica æquè blanda: ita antidota non minùs efficacia. Sed in eo discrepant. Quod herpetis labes duntaxat uni, pestis ve-

rò noxia sit omnibus : occidens plerosque ;
herpes contrà non nisi paucissimos.

Remedia verò hujus eruptionis consistunt , in corrigenđâ intemperie , visceribus conceptâ : expellendâ leniter bile ; roborando corde ; & infringendis tetrîs vaporibus , visceribus continenter affusis. * Sed foris sufficit plerumque , unguentum rosatum ; mixtum cum argento vivo præceptato . * Sed si escharæ siccitas , ac molestissimus pruritus non tollantur hoc litu ; expedit confugere vel ad unguentum basilicum : velleniens , ac humectans aliquod cataplasma .

CAPVT. XLV.

Pulsus arteria , extra carpum , explorandus.

* **P**olydædala natura imprimit nonnunquam homini , non modò foris , figuras adventitias , ac perverfas : sed distribuit etiam interiora pro libitu . Modò certis quasi adstricta legibus : modò vero vaga , & dispefcens aliter , atque aliter , cùm ipsa viscera ; tum ejusdem ordinis vasa ; videlicet nervos , venas , vel arterias .

Maria Godofreda , vxor Prætoris Guilielmi Verdocfii , habuit in manus suæ carpo , tam exilem , ac teretem arteriæ ramulum : ut ex ejus motu , vix quicquam licuerit præfagire sive de robore , sive imbecillitate cordis .

****** Sed natura collocaverat in manus dorso, inter pollicem, ac indicem, arteriam: quæ aliis communiter fertur, per interiora carpi. Quocirca necesse fuit, si quid foret judicandum, de virium constantiâ: confugere à carpo, ad arteriam in extimâ manu positam.

Quem naturæ lusum, equidem etiam in aliis, subinde animadverti; sed evidentissimè in quodam nostræ Reipublicæ Senatore. Quem hujus erroris ergò, judicabat aliquandò, celebris alioqui Medicus, pestilentiâ infectum. Licet id temporis pancreaticè valem. Sed imposuit viro eximio inusitatus hinc naturæ lusus. Quem ubi vidit, cecinit illicò palinodiam: & pertæsus præproperi judicii: docuit suo exemplo: Nihil consiliis medicis tam esse inimicum, quàm celeritatem.

CAPVT XLVI.

Gangrena universalis.

SEnifatio, neque herè, atque hodie, sed diutissimè debili, fatiscebant tandem usque eò, cum languidum cor; tum effectus partium calor: ut à minimâ corporis offensâ, sequeretur protinùs perniciosissima gangrena. Dispergens se per iners hocce corpus, tam liberè, ac latè: ut id, intra paucos dies, consumpserit universum.

Non licebat illi, vel natibus insidere; vel cubito

cubito incumbere; nedum calcem pavimento imponere, vel scapulam in parietem inclinare: quin protinùs extingueretur calor: & à gangranâ obsideretur non minùs, pars premens, quàm pressa. Quæ labes, tam prepete pennâ, corpus univèrsum ubi pervolaret: vidimus brevi, vix ullam partem intactam: quin omnia jam emortua: antequam verè emoreretur, miserrimum hocce, lascivientis mortis, ludibrium.

CAPVT XLVII.

Gangrena pedis.

Lucas Sincus, geometer Amstelredamensis, contraxit ex penuriâ caloris innati, gangranam pedis sinistri. Cujus digitis, à parte sanâ, jam avulsis, obtulit nonnunquam, homo, naturâ jocabundus, chirurgo suo; ubi jam meliusculè ipsi foret, pedem dextrum: quasi recreandi causâ.

Sed eo, eâdem labe, Paulo post, itidem infecto; deseruit illum ilicò intempestiva hæcce hilaritas. & quasi desperatâ, jam tum, omni salute, credidit firmiter, pœnam hanc cælitùs sibi immitri: quod tam intempestivè jocularis fuisset. Quæ certè tristitia non deseruit ipsum, antequam desereret ipsa vita. Adeò periculosum, in seriis nugari.

Infortunium autem, quod ipsum oppres-

fit, circumvenit plerumque, quoscunque à simili gangrænâ detentos. Neque fuit fortassis, ipsius conditio, eò deploratio: quod peccatum hoc peccasset: sed quia cordis robur fuit imbecilliùs: quàm ut convenienter ab interitu vendicaret pedes: ceu longissimè, à se remotos. Quarum partium exitium, propterea indicium facit circumspetis Medicis, brevi utique pessumiturum, & totum hominem.

CAPVT XLVIII.

Sphacelus brachii, à febre.

Mariæ Norottæ, à febre ardente, impensè extorrefactæ, effudit se, circa septuagesimum, ætatis suæ, annum, tanto impetu, pestifer morbi humor, in brachium sinistrum: ut factò initio, à commissurâ humeri, præcipitaretur, unâ nocte, in immedicabilem sphacelum: usque ad extremos digitorum apices. Cum tantâ protinùs cutis nigredine, & tam exucco, atræ carnis, squalore: ac si integrum mensem, expositum fuisset, retorrido, urentis solis, æstui. Sicuti cum stupore, juxta mecum, vidit, exercitissimus Medicus, Franciscus Vicquius.

Quicum simillimum infortunium, aliquot annis post, etiam in aliâ quâdam observavimus muliere, sed eventu, æque infelici.

Noli

Noli itaque à chirurge, ejuscemodi brachia inconsideratè incidere. Satagens vel calorem in cutem denuò evocare: vel medicinæ locum facere. Quod enim semel emortuum, id nunquam redit ad vitam.

Et licet malum videatur nonnunquam stare; ac scalpellum exigere: Vires tamen, à malignâ febre fractæ, & pars ex toto vitata, non patiuntur scindere, nedum abscindere membrum hac ratione infectum. Maturares quidem mortem, sed nihil interim juvares ægrum. Satiùs itaque, circumspectè potiùs, mortem prælagire: & quâ licet prorogare; quam non potes conservare, vitam.

CAPVT XLIX.

Atrophia brachii suctu sanata.

TRIA fuère veteribus, juxta Oribasium, coll. lib. VII. cap. XVI. cucurbitularum genera: vitrea, ænea, cornea. Quorum priora trahunt per ignem; posterius citra illum, solo oris suctu. Quæ cornea cucurbitula, licet nobis fermè, in desuetudinem abierit, plurimi tamen etiamnum fit Indis, sub torridâ Zonâ, habitantibus.

Qui curaturi dolorem colicum, Juvenis mihi notissimi, infudère primùm ore clysterem: mox applicuère abdomini cucurbitulas corneas. Quarum spiritu, per exile for-

men, ore (ut Celsi verbis id efferam) educto; occlusere festinanter cavum id digito. Cum ut cuti firmiter inhæresceret cucurbitula: tum ad eliciendum flatum intestinis molestum. Quem certè felicissimè, huic juveni, hac ratione, subduxere barbari. Quapropter domum reversus, donavit me tali cucurbitula. Cujus periculum equidem aliquandò facturus, selegi mihi (uti etiam fecit Fabricius Hildanus, cent I. obs. LXXX.) brachium ab atrophîâ consumptum. Cui imposui hæc cucurbitulas: loco picis, ac resinæ: quibus legimus, in simili necessitate, usam fuisse, antiquitatem etiam remotissimam.

Attrahunt autem hæ cucurbitulæ potenter; & abductâ aptissimè cute, elevant venas, & arterias, præ inacîe in se collapsas. Quibus iterum adaperitis, commeant denuò quocunque, sanguis, ac spiritus. Quorum indefinens affluxus, nisi cottidie subiret, in locum eorum, quæ continenter ex corpore, decedunt. Non solùm non aleretur, sed emaceraretur necessariò, membrum tali vitio infectum. * Cui maciei nihil profectò salutarius est, hacce corneâ cucurbitulâ. * Præsertim si affigatur dextrè, juxta cursum venarum, arteriarumque, illuc nutrimentum, ac vitam deferentium.

** Nautæ Juniori, effluxere, ex amplo brachii

chii abscessu, tam frequens pus: & adeò copiosus liquor: ut subducto succo alimentali, & dissipato, plus æquo, calore vitali, conciderent venæ inanēs: cessaret accretio: & tandem emacresceret brachium uniuersum. Cui jam exarefacto, ubi inposuimus aliquoties, cucurbitulam Corneam: vidimus ipsius suctu, tantum caloris, ac sanguinis, ad cutis extrema attractum: ut exsuccum illud brachium, non modò non aleretur iterùm; sed adipisceretur denuò pristinum vigorem: imò tantum virium, ac roboris: ut potuerit deinceps quocunq̃ue iterùm navigare: & in mari, nullo non fungi officio.

C A P V T L.

Rotundum vulnus.

ELisabetha Nicola, domum reversa, arripuit, præ lassitudine, quodcunq̃ue obuium sedile. Ignara interim, illi incumbere asserem: habentem in se, longum, & acutum pinnaculum. In quod defatigatum ubi coniecisset corpus, læsit impensè nates: & inflixit musculo glutæo vulnus, ut rotundum; sic summè profundum.

Cujus videndi copiam, invitissima quàm faceret chirurgo. Coäluit propediem vulnus; excitans, ob acrepus, intus detentum, non tam dolorem: quàm suspicionem, luxatæ-

coxæ. Verùm eventus, stultorum Magister, docuit ipsam perspicuè, non coxam sedibus suis excidisse: sed vulnus præproperè occlusum. Eo enim rursus per chirurgum reserato, & factâ puri effluendi copiâ, subsedit ilicò dolor: evanuit luxationis opinio: & apparuit clarissimè: plus damni dedisse, præposteram verecundiam; quàm vulnus ipsius natibus inflatum.

CAPVT LI.

Carcinoma femoris.

IDa, famula Regneri Neckii, amici nostri, percussa vehementiùs, sensit ex inopinato illo terrore, nescio quem sibi oriri dolorem, circa genu: cum tumore femoris, indies usque eò invalescente: ut post annum septimum, videretur, plurium medicorum calculis, si non excedere, saltem suo pondere, accedere quàm proximè, ad illam strumam: quam ibidem loci, olim vidit Antonius Benivenius, ponderantem sexaginta libras observ. xiv.

Quam molem hæc virgo, septem ampliùs annos tulit tam animosè: ut nemo domesticorum, nedum quisquam extra familiam, animadverterit unquam, quicquam vitii, in ipsius incessu. Vcrùm erosâ paullatim, summâ tumoris cute; intumescens ipsius venis; inrescente indies pruritu; & carne magis

gis, ac magis livescente; nequit ipsa malum suum diutius clam habere: sed coacta id detegere, imploravit tandem pudibunda, ac mœrens, opem medicam.

Expetens obnixè, tumorem hunc scalpello sibi amputari. Qui tamen pervenerat jam tum eò incrementi, ac malignitatis: ut nemo id auderet. Quo circa sustinet etiamnum invisum hunc hostem: & circumferens eum quocunque, incedit non minùs expeditè, per amplissimam nostram urbem, ac si nihil vitii, femori inhæreret.* Compescens interim malignum hocce carcinoma, ultra annum septimum decimum, solo plumbi unguento.* Cujus litu, nihil simili tumori uti-
N.
" unguen
" plumbi
 lius.

CAPVT LII.

Febris quintana.

VARIA sunt Medicis, febrium genera; & multiformes periodorum formæ, Quarum aliæ occurrunt frequenter: aliæ rarissimè. Quibus meritò attribuerim quintanam. Paucis visam; & tum quidem, vel paucioribus circuitibus: vel admodum testè. Scuti de se ipso testatur Galenus lib. I. epid. comm. IIII. tex. II. sed nobis obtulit se inusitata hæc febris; tot accessionibus, & tam evidenti, totius anni, curriculo: ut nihil unquam,

quam, fuerit vel clariùs; vel magis distinctum.

Filiam Iacobi Mori, chirurgi quondam celebris, præcipitavit febris inordinata, in quintanam; accedentem cum horrore, ut exili; sic calore admodùm conspicuo. Durante, reciprocantium circuituum, ordine, ultra mensem decimum octavum. Attamen sine evidenti corporis macie; aut manifestâ virium jacturâ.

Febri autem huic, adeò non profuere medicamenta frigida, ac humida, cæteris febribus amica; ut etiam evidenter nocuerint. Sed juvère ipsam, carduus benedictus; centaurium minus; chamædris; fumaria; aliave vel summè amara: vel putredini potenter resistentia. Sed in primis aqua mulsa, quam vidimus plurimum potuisse, in lentâ, ac pervicaci hac febre.

Remedia
amara,

CAPVT LIII.

Cibi abstinentia, quartana lethalis.

X3. **F**ebri quartana, ut frequenter incipit cum æquinoctio autumnali; sic solvitur raro, nisi sub initium veris. Reliquo tempore, si quidem quiescat (quod tamen interdum fit) revertitur facillimè. Sive vitio alimenti: sive ob aëris inclementiam. In quâ interdum hic morbus prolongatur in æstatis medium, antequam

tequam ex toto desinat. Quem terminum excedens, remanet facile per integram hie-
mem: neque finitur, ante blandientis veris
accessum.

Febrem autem hanc statuit quidem Hip-
pocrates, longam; sed securam, ac facilem
lib. I. epid. & Celsus ipsius interpretas
lib. I I I. cap. xv. quartanam neminem jugu-
lare. * Subintellige si viscera fuerint integra. X.
Uti satis distinctè monet Galenus, comm. III.
lib. I. epid. textu IV. illis enim vel inflamma-
ris, vel aliter malè valentibus, enecat quar-
tana quàm plurimos. Sive per aquam inter-
cutem: sive ob omnimodam cibi, ac potus
abstinentiam. Quæ duo perinde perniciosa
sunt feбри quartanæ.

Aquam verò intercutem, ut producant
inflammatum jecur: induratus lien: ac ube-
rior frigida potus. Sic αποστίλιον, sive morbi-
dum cibi fastidium, læsio superioris orificii,
ventriculi. Quo à febre vehementer offen-
so, tollitur omnis indigentia sensus: sive ip-
sa fames. Quâ ventriculo subductâ, nec ex-
petit homo alimentum: nec fruitur oblato.
Sed exsiccatum consumit miserrimus mar-
cor. Quod mortis genus, equidem vidi fre-
quenter quartanariis intervenisse: sed potif-
simùm senibus, & magis in productâ; quàm
incipiente febre. Uti etiam observatum, à
Brassayolâ, comm. in aph. xxx I I. lib. I I.

Ianus Hasius, vir macer, sed procerus, attritus aliquandiu à quartanâ brumali, devenit tandem eò infirmitatis: ut cogeretur, præ magnitudine febris, etiam vacuo tempore, in cubili decumbere: neque unquam sub divo ambulare, quod tamen quartanarios mirificè reficit.

Ex quâ, exhausti corporis, lassitudine, incidit paullò post, in omnimodam cibi abstinentiam. Non tantùm, sub tempus febris: sed etiam diebus intermediis. In quibus tamen expedit, quartanarios modicum cibum sumere. Quò sustineant faciliè, quod sustinendum diu. Quantò enim tardiùs incedit morbus; tanto quoque pleniore victu, indiget æger. Ex aph. VI I. lib. I. concidentibus itaque viribus, vidimus hanc abstinentiam, non tantum huic, sed etiam aliis quartanariis fuisse summe exitialem.

CAPVT LIV.

Error natura compensatus.

Impervestigabilis, industriæ naturæ, solertia quamvis occurrat, ubique locorum: eminent tamen potissimùm in illis corporibus: quæ quasi muneris sui oblita, vel hoc, vel illo frustravit membro. Quem errorem, suffusa deinde, quasi aliquâ, verecundiâ, compensat iterùm munificâ liberalitate.

Mulier

Mulier Britannica, nata brachiis, accru-
 ribus adeò distortis: ut videretur cuicunque
 operi inepta. Nacta fuit tamen ab officiosa
naturâ, eam dexteritatem: ut potuerit lin-
guâ nere; & eâdem expeditè traicere filum,
per angustum acus foramen: & solo ipsius
flexu, constringere arctissimum illud nodi
genus: quod textorium vocant nostrates.
Eâdem linguâ scribebat utique elegantis-
simè; & inter alia, nomen filii mei, Petri
Tulpii, quod etiamnum penes me, adserua-
tur.

X3.

CAPVT LV

Incredibile, corporis humani, incrementum.

Puer quinquennis delatus ex Geldriâ, &
 Amstelredami bilanci impositus, pende-
 bat centum, & quinquaginta libras. Corpo-
 re quippe erat tam pingui, ac amplo: ut lum-
 bi ipsius non cingerentur, nisi sesqui ulnæ
 longitudine. At nates luxuriabant tam ube-
 ri carnis mole; ut viderentur quadruplices.
 In brachiis verò, ac manibus posuerat tan-
 tum roboris exuberans ipsius natura: ut ma-
 num meam non minùs fortiter ferierit: ac si
 egisset vigesimum ætatis suæ, annum.

CAPVT LVI.

Satyrus Indicus.

Quamvis extra forum medicum, attexam tamen huic telæ, Satyrum Indicum; nostrâ memoriâ, ex Angolâ delatum: & Frederico Henrico, Arauisionensium Principi, dono datum. Erat autem hic satyrus quadrupes: sed ab humanâ specie, quam præ se fert, vocatur Indis orang-outang: sive homo sylvestris. Exprimens longitudine puerum trimum; ut crassitie sexennem.

Corpore erat nec obeso, nec gracili, sed quadrato: habilissimo tamen, ac perniciosissimo. Artubus verò tam strictis: & musculis adeò vastis: ut quidvis & auderet; & posset. Anteriùs undique glaber: at ponè hirsutus, ac nigris crinibus obsitus. Facies mentiebatur hominem: sed narces simæ, & aduncæ, rugosam, & edentulam anum.

Aures verò nihil discrepare, ab humanâ formâ. Uti neque pectus; ornatum utrimque mammâ prætunidâ (erat enim sexus feminini) venter habebat umbilicum profundiore; & artus, cum superiores, tum inferiores tam exactam: cum homine similitudinem: ut vix ovum ovo videris similis.

Nec cubito defuit requisita commissura: nec manibus digitorum ordo: nedum pollicis

*Siama lybystris,
Orang - outang.*

Tab. XIII.

lici figura humana: vel cruribus furæ: vel
pedi calcis fulcrum. Quæ concinna, ac de-
cens membrorum forma, in causâ fuit,
quod multoties incederet erectus: neque
attolleret minùs gravatè, quàm transferret
facile, quaecunque, gravissimi oneris, pon-
dus.

Bibiturus prehendebat canthari ansam,
manu alterâ; alteram verò vasis fundo sup-
ponens, abstergebat deinde madorem labiis
relictum, non minùs adpositè, ac si delica-
tissimum vidisses aulicum. Quam eandem
dexteritatem observabat utique cubitum
iturus. Inclinans quippe caput in pulvinar:
& corpus stragulis convenienter operiens,
velabat se hæud aliter, ac si vel mollissimus
illic decubisset homo.

Quin imò narravit aliquandò affini no-
stro, Samueli blomartio, Rex Sambacensis,
Satyros hosce, præsertim mares, in Insulâ
Bornæo, tantam habere animi confidenti-
am: & tam validam musculorum compa-
gem: ut non semel impetum fecerint, in vi-
ros armatos: nedum in imbellem, fæmina-
rum, puellarumve, sexum.

Quarum interdum tam ardenti flagrant
desiderio: ut raptas non semel constuprarint.
Summè quippe in venerem sunt proclives
(quod ipsis, cum libidinosis veterum Saty-
ris commune) imò interdum ad eò protervi,

ac salaces: ut mulieres Indicæ, propterea vi-
tent, cane pejus & angue saltus, ac iustra:
in quibus delitescunt impudica hæc anima-
lia.

Quæ omnia ut verissimè referuntur de
hocce Satyro. Sic sanè nihil verisimiliùs,
quàm ad ejus imitationem, effectum fuisse
Satyrum veterum. Quem lectoribus suis de-
lineaturus Plinius, scribit expressè, animal
esse quadrupes, in subsolanis Indorum mon-
tibus, perniciosissimum; humanâ effigie, sed
pedibus caprinis; & toto corpore villosum;
Nihil habens moris humani; gaudens sylva-
rum latebris; & fugiens hominum com-
mercia. lib. VII. cap III.

A quibus notis, licet aliquantisper discre-
pet Sartyrus beati Hieronymi: convenit ta-
men utcunque, cum figmentis Poëtarum.
Erat, inquit, homo naribus ad uncis, & fron-
te cornubus asperâ; desinentibus corporis
extremis, in caprarum pedes. Quam eandem
formam, expressuri dilucidius poëtæ, appel-
lant Satyros suos, lascivos, impudicos, bifor-
mes, bicornes, & interdum, petulantia syl-
varum numina.

Quæ veterum epitheta, siquidem ad veri-
tatis explore amussim, videbis ipsos non
planè errasse. Reperitur quippe etiamnum
lascivum hocce animal, in subsolanis Indiæ
montibus: gaudet confragosus recessibus:

fugit humana consortia, neque audit immerito falax, villosum, quadrupes, speciem humanam præferens: & præditum naribus aduncis.

Sed nec pes ipsius habet ungulas; nec frons caprarum cornua; nedum corpus ubique pilos; Sed duntaxat caput, humerus, ac dorsum. Reliqua ut sunt glabra: sic aures nequaquam acutæ. Velut perperam finxit Horatius; verùm flexuosæ, &, ut verbo dicam, verè humanæ. In summâ, vel nullus est in rerum naturâ Satyrus: Vel si quis est, erit procul dubio illud animal, quod in tabellâ, hîc à nobis depictum.

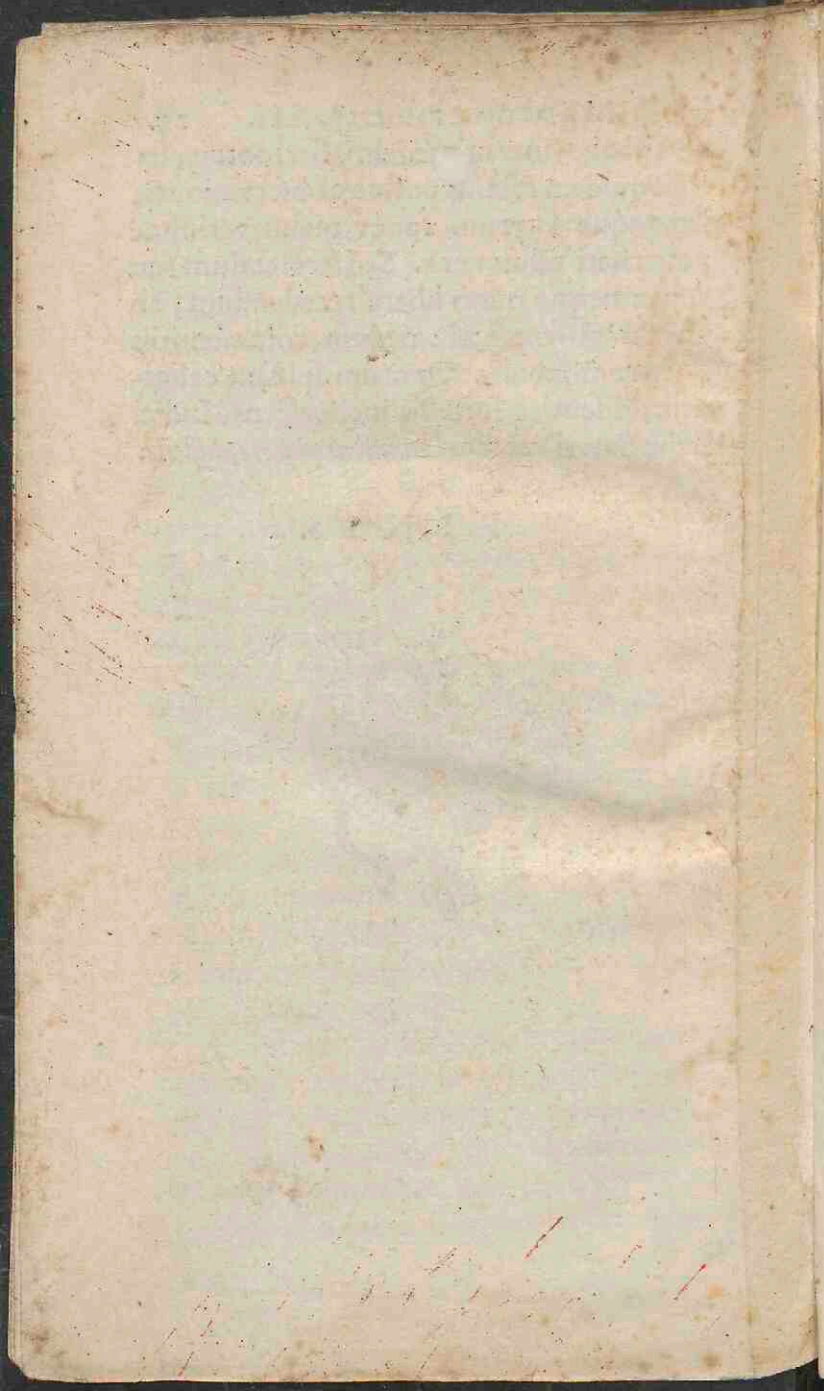
Cujus descriptionem molitus fuit fortè Plinius. Sed quò minus id potuerit, obstitere fortassis viro diligentissimo, hinc ingeniosa Poëtarum figmenta, circæis illecebris ita fucatâ: ut nescio quos non fallerent sensus. Illinc verò exoticæ gentes, tam longinque diffitæ: ut necessè fuerit, per aliena vestigia ire: & potiùs facilè approbare, quam curiosè inquirere, in naturam rei narratæ, & ab omnibus jam receptæ.

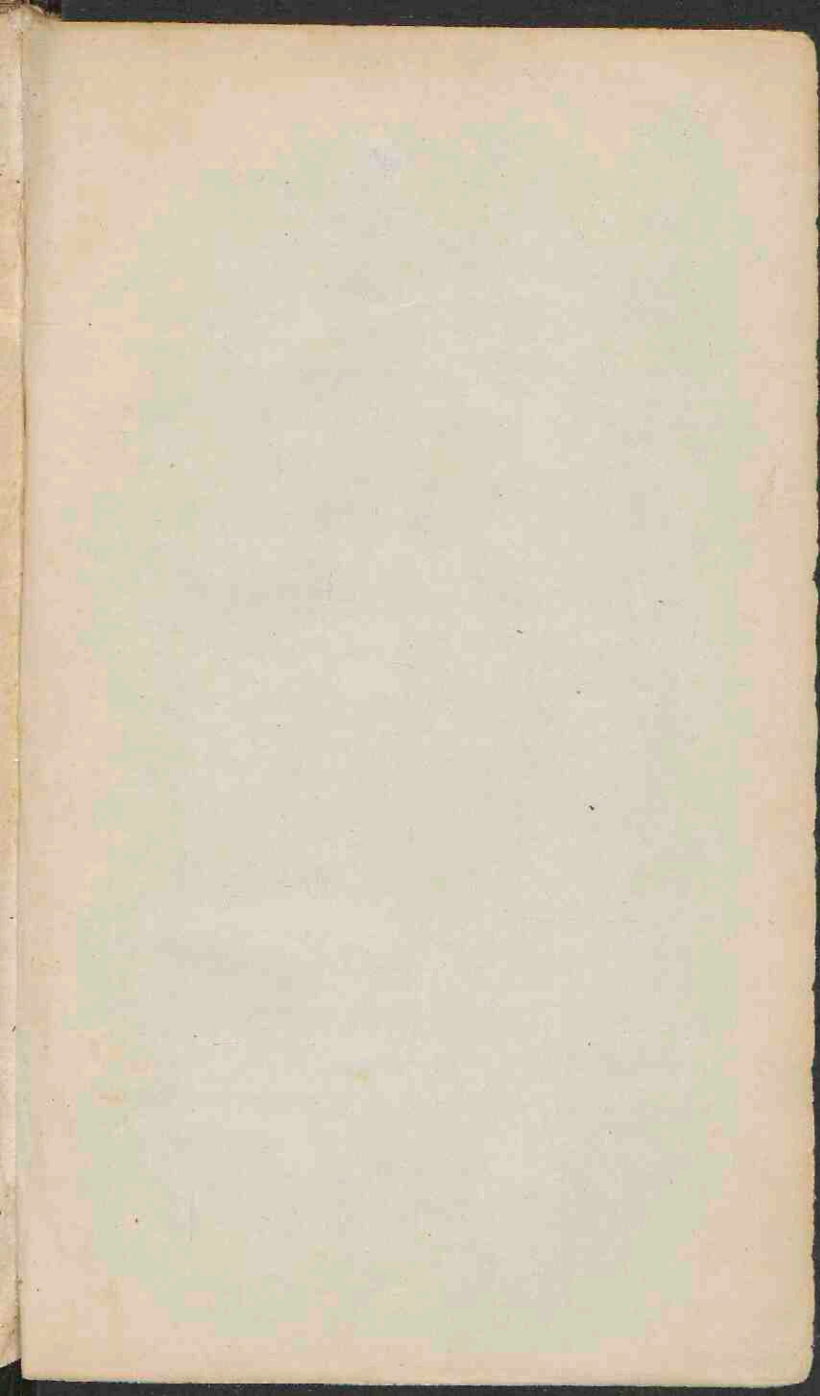
Cui fidem qui derogat, is facilè incidit in calumniæ murices: & elevat anthoritatem suæ historiæ, discrepantis à receptâ opinione. Qualem iniuriam olim sibi illatam, necdum propemodùm concoxit Herodorus, scriptor alioqui non inconcinnus. Quo ad
ejus

ejus itaque, in tantis tenebris fieri potuit, selegit quidem Plinius potiores observationes; satagitque satyrum suum quàm verissimè posteritati relinquere. Sed serviendum fuit famæ: neque nimis liberè recedendum, ab inveteratâ sententiâ: nedum commentitiis Poëtarum fabulis. Quorum spissam caliginem, discutiet fortassis inclarescens, Indici hujus Satyri exortus. *Omnibus placere, difficile.*

F I N I S.

1496329

M/4

